

Crisis Theologica

In Qva Selectiores, Et Acriores hujus, et elapsi sæculi controversiæ,
subsecuturâ in Elencho legendæ discutiuntur

Crisis Theologica - In Qva Selectiores, Et Acriores hujus, et elapsi sæculi
controversiæ, subsecuturâ in Elencho legendæ discutiuntur

Casnedi, Carlo Antonio

Ulyssipone, 1712

Disptatio XX. De sufficientiâ, vel insufficientiâ conscientiæ speculative,
aut practicè dubiæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84796](#)

DISPUTATIO XX.

*De sufficientia, vel insufficientia conscientiae speculative,
aut practice dubiae.*

SUMMARIUM.

Quæstio, n. I.

N. I. STENDI d. 18. & 19. quilibet opinionem certò probabilem practicè se solà ab illo reflexo supra licitum probabilitatum usum iudicio satis esse ad licet operandum; ita ut quælibet opinio certò probabilis practicè se solà sit regula formalis, & proxima operationis elicendi; immò d. 19. s. 9. ostendit esse reflexè metaphysicè evidens, ut eam sequens peccet. Videlicet modò, an ad licite operandum satis sit conscientia dubia, seu opinio five speculative, five practicè dubia.

SECTIO I.

*Quid dubium, & quid conscientia speculative
aut practicè dubia?*

§. I.

Quid dubium ut sic?

SUMMARIUM.

DD. tractantes de dubio, formidine, suspitione, n. 2.

Dubium improprie, & propriè tale, quid, n. 3.

Dubium, & suspenso non sunt idem, n. 4.

Cur Catholicus suspendens iudicium non dubitet, ibid.

Definitio dubii, n. 5.

Quid positivum, & quid negativum? ibid.

Opinans formidat, non dubitat, ibid.

P. Eliz. & Palanco negat dubium negativum esse dubium. Cur? n. 6.

Impugno, n. 7.

Dubium positivum, & negativum quid? n. 8.

Vacillatio animi unde oriatur? n. 9.

P. Eliz. impugnat dubium negativum, è quia omne dubium est cum ratione, n. 10.

Solvo P. Eliz. ad rationes, n. 11. 12.

Diffrimen inter dubium, & iudicium temerarium, n. 13.

Et inter dubitationem, & probabilitatem formalem, n. 14.

Dubium non stat cum probabilitate formalis, stat cum obiectivâ, n. 15.

Dubium est in intellectu, non in re, n. 16.

Diffrimen inter formidinem, & dubium, n. 17.

Formido quid? Ibid.

Dubium, & formido peccati non sunt idem. Cet.

n. 18.

Quandonam conscientia peccati dubia, & formidolosa idem sint? Ibid.

L. Atè tractant de dubitatione, formidine, N. I. Iustipacione, tam Philosophi in libris Po. P. In superiorum, & in Animaistica, quam Theor. P. In logi, ubi de Fide, & de Actibus humanis. C. Quare legi postulant P. Suar. 1. 2. d. 12. s. 1. Leg. 5. P. Vatqu. 1. 2. d. 62. & 63. P. Rinald. P. In d. 2. de Fide s. 3. C. de Lugo, P. Ovid. P. In & alii Scholastici. Videri etiam possunt M. Theologi Morales in Tratt. de Conf. nempe P. In P. Bardi, P. Breslerus, M. Tapias tom. 1. lib. P. In 1. qu. 8. art. 8. P. Sanch. lib. 2. de Matt. d. 2. E. 3. P. Teril. qu. 34. & 50. de Reg. mor. P. In Carden. in Indice suorum quatuor Tomorum, & P. Eliz. lib. 4. ubi agit de dubitatione, & dubio, & hujus solutione. Ego plura dedi passim, sed præcipue d. 18. & 19. docui enim non satis esse dubium probabilitatem, nec licere operari cum dubio practicè peccati. Rursus docui formidinem peccati non esse dubium peccati. Similiter opinionem probabilem excludere iudicium dubium reflexum peccati, Forte pecc. immò nihil obstat, eti non excluderet. Dixi etiam, quod ad dubium speculativum non sequatur tempore dubium practicum. Quare paucis modo expoundendum, quid sit dubium, & quid conscientia speculative, & practicè dubia.

Non loquor de dubio impropriali, quo N. I. sensu omne, quod non est certum, aut quod includit formidinem, dicitur dubium, atque adeo omne iudicium probabile, quia est incertum, erit dubium; & ideo Philaleitus Phil. cap. 2. & P. Lessius lib. 2. de Just. cap. 29. dicit P. In lib. 2. dixit: Dicimus dubitare, quando in neutram partem certi sumus. Sed loquor de dubio, aut dubitatione strictè tali, que, juxta me, ut dixi disp. 18. s. 1. præter suspensionem omnis iudicij juxta P. Te. P. In ril. qu. 50. de Reg. mor. à n. 5. & P. Suar. P. In ril. qu. 50. de Reg. mor. à n. 5. & P. Suar. P. In quibus accedit M. Passerinus tom. 1. in 2. 2. M. P. In

S E C T. I.

141

Herinex qu. 86. n. 237. & Herinex tom. 2. d. 4. n. 30.
præter suspensioñem omnis, inquam, judicij circa rem propositam, dicit judicium aliud reflexum formale, aut virtuale de motivorum insufficiencia ad judicandam unam præ aliâ parte.

N. 4. Quare hæc P. Carden. *tom. 1. d. 6. cap. 5.*
P. Card ad dubitationem tria requirat, nempe suspenſionem judicij de utrâque parte; apprehensionem pravam circa rem, de qua dubito; & suspensionem assensus ex eo, quia deest motivum actu determinans ad alterutram partem: attamen præter hæc tria addere debebat quartum, nempe reflexum aliquod judicium formale, aut virtuale de motivorum insufficiencia. Ratio est; quia optimus Catholicus sepe circa mysterium suspedit omne judicium, ut dixi *d. 19. sef. 6. §. 1.* nec tamen dubitat: ergo dubitatio strictè talis præter suspensionem omnis judicij directi circa rem propositam, necessariò dicit existentiam alicuius judicij reflexi formalis, aut virtualis de motivi insufficiencia, que judicio reflexo, quia Catholicus caret, ideo tunc non dubitat.

N. 5. Itaque dubium in genere est voluntaria omnis judicij de re propositâ suspensio. Dico, voluntaria, & ideo qui dormit, non dubitat, et si omne judicium suspendat. Si suspendat omne judicium directum circa rem propositam, ex eo quia omne motivum suavisimum assensus directi deficit, erit dubium negativum. Si suspendat omne judicium directum circa rem propositam, judicans reflexè motiva proposita esse insufficiencia, erit dubium positivum. Ita discurro ob rationem allatam, quâ convincitur necessitas alicuius judicij reflexi præter suspensionem omnis judicij directi, ad dubitationem strictè talem. Quod si cùm communii velim necessarium non esse judicium aliquod reflexum de motivorum insufficiencia, præter voluntariam omnis judicij directi suspensionem circa rem propositam, tunc, ut dixi *d. 18. & alibi*, dubium negativum erit, quo quis dubitat, nullo praefente motivo pro alterutra parte contradictionis: dubium positivum erit, quo quis dubitat, praefente ratione pro utrâque, aut alterutra parte contradictionis, ait P. Card. *tom. 1. d. 6. n. 115. & P. Teril. de Reg. mor. qu. 50. n. 7.* quibus concordat M. Merc. *1. p. art. 9. pag. 21.* dicens: Dubium, aliud est positivum, quando adsum rationes æquales pro utrâque parte contradictionis; aliud negativum, quando intellectus nullam pro neutrâ parte habet rationem; vel si aliquam pro una parte habet, ei omnino non adhaeret, sed

formidat, quod res aliter sit, ac appareat; & hæc formido convenit opinioni. Hæc M. Mercor. qui tamen non placet, dum putat opinantem dubitare; formidat quidem, at non dubitat opinans; cùm dubium essentia literè dicat omnis judicij directi suspensio nem: ergo omnis opinionis: ergo eo ipso quod quis opinatur, repugnat, ut dubiter.

Contra hæc satis clara inturgit P. Elizald. N. 6.
lib. 4. qu. 2. quem quad omnia sequitur Palanco *qu. 13.* quod dubium negativum non fit propriè dubium, sed sit potius nescientia; nam ex S. Thom. *in 3. diff. 7. qu. unic. art. 4.* dubium, seu actus dubitationis est motus rationis super utrâque parte contradictionis cum formidine determinandi alteram; at ubi nulla est ratio, non potest esse motus: ergo dubium negativum non est dubium: & ideo P. Elizald. *qu. 1. §. 4. ad 6.* dixerat, non posse tradi unam definitionem communem dubio positivo, & negativo, quia ex Logica, & Metaphysicâ notum est, quod, quorum una non est ratio, una quoque non fit definitio.

Sed contra; quin peto, an idem effectus à N. 7.
principiis inter se oppositis provenire possit? Sanè nemo hoc negabit; immò ipse P. Eliz. *qu. 2. §. 3. pag. 209.* hoc affirms dicens: *Sexiō certatur ex perfecta scientia, & ex summa ignorantia eundem effectum nasci, nempe nihil dubitandi.* Si ergo in oppositis inter se principiis dari potest ratio realis univoca causativa ejusdem effectus, quomodo negare potest ex dubio positivo, & negativo abstracti posse unam rationem communem univocam dubii? Miror virum acutum dicere, esse ex Metaphysicâ certū, quod non detur ratio communis positivo, & negativo; cùm oppositum sit certum: ita ab homine, & equo, seu à rationali, & non rationali abstractur una ratio communis animalis: ab affirmante, & negante una ratio communis actus, & judicij: abente, & non ente (et si, per me, non ens nihil prorsus sit) una ratio communis, oppositi, objecti, verificativi, cognoscibilis: ergo estō dubium positivum, & negativum sint opposita, potest tamen ab illis abstracti una ratio communis, & sic una definitione definiri.

In formâ nego antecedens: nolo enim in N. 8!
re, cujus tota contentio ad voces reduci potest, à communi omnium tententia recedere; hæc autem afterit dubium negativum esse propriè dubium, & ideo dubium in genere dividit in positivum, & negativum tamquam in species idem genus participantes: & nos diximus dubium in genere esse animi fluctuationem in utramque partem contraria-

P. Card.
P. Teril.
M. Merc.

D I S P V T . X X .

142

contradictionis circa questionem proposi-
tam, & non solutam: si fluctuatio sit ex in-
sufficientia motiorum unius, aut utriusque
partis, erit dubium positivum: si sit, quia
nullum proponitur motivum pro neutrâ
parte, erit negativum: ea igitur vacillatio
animi est motus rationis. Ad alia patet.

N. 9. Quod si queratur in quo hac animi va-
P. Eliz. cillatio consistat, dico consistere tum in hoc
quod intellectus apprehendat utramque
partem contradictionis sine omni, vel faltem
sine idoneo motivo, & suspendat omne ju-
dicum directum; tum præterea in judicio
reflexo de non motivo, aut non sufficienti
motivo. Hinc patet falsum esse, quod ait
P. Eliz. lib. 1. §. 4. quod idem sit dubitare
negativè, ac nescire; nam nescire est non
cogitare de illâ re: dubitare autem negativè
est apprehendere hanc, vel illam questionem,
& non solvere, faltem quia nullum
P. Teril. adest aptum fundamentum. Plura P. Teril-
lus qu. 50. de Reg. mor. à num. 8. contra P.
Eliz.

N. Infurgit 2. P. Eliz. lib. 4. qu. 2. §. 2. & seqq.
10. & Palanco qu. 13. num. 6. dubitare semper
P. Eliz. esse cum ratione; & benè dubitare, cum
Palanc. gravi ratione, ut constat ex praxi Docto-
Aristot. rum, qui postquam questionem moverunt,
statim proponunt rationem dubitandi: ergo
omnis dubitatio est cum ratione. Secundo
Aristot. 2. Elenchorum cap. 7. ait, quod ra-
tionis acuta facit maximè dubitare, quia ma-
ximè morderet: ergo postulant adesse acutissi-
mae rationes, & maximè dubitare. Vbi ergo est,
ait P. Eliz. illud aliquorum, seu Prob-
abilistarum, habeo rationem, quæ eviden-
ter non solvit, ergo habeo non quidem
dubitare, sed prudenter assentiri: cuius Ad-
versarius rationes oppositas similes habeat?
Tertiò, quia ab omni dubitante querere
possum, cur, non minus ac possum querere
de quo, sicut autem rogatus de quo dubitet,
inepit, si dicaret, nescio, aut de nullo
dubito; ita à pari interrogatus, cur dubitet,
inepit, si dicaret, nescio, cur dubitem;
ergo esse dubium habet rationem. Quartò,
quia dubitatio est instar nodi, & ideo ab
Aristot. Arist. 3. Metaph. n. 3. dubitans comparatur
ligato; ita enim intellectus per dubium li-
gatur, ut non possit ad ulteriora progredi,
non minus ac ligatus; sed nodus non est
pura negatio: ergo cum dubitatio sit nodus,
non potest esse pura negatio rationum: ergo
omne dubitare est propter rationem: cum
autem dubitare sit de utrâque parte contra-
dictionis, hinc patet, quod dubitare semper
est ob rationes utriusque partis.

N. 11. Sed contra, quia Adversarius arguit à

particulari ad universale; ab his enim, que
conveniunt dubio positivo, arguit ad du-
bium in genere, immo ad speciem oppo-
tam, seu ad dubium negativum; & citac
qui argueret equum non esse animal, quia
equo non convenit, quod convenit animali
rationali. Quare habere cur, habere ratio-
nem, & similia, conveniunt dubio positivo,
non ut dubium est, sed ut positivum est: ze-
go malè infertur, quod dubium negativum
non sit propriè dubium, quia ea, que con-
veniunt dubio positivo, non conveniunt
negativo. Addo: Sicut in Physicâ dicimus,
quod privatio sit principium, eti non sit
eo modo, quo materia, & forma, sed suo
modo; & definitio principii proportionatur
privationi juxta esse, quod habet; in à pari
hic dici potest, quod dubium negativum
semper habeat cur, & rationem; sed cur, &
rationem suo modo, seu cur negativum,
quod est carentia omnis motivi. Quod si
Doctores rationes dubitandi proponunt, eo
ipso ea eorum dubia sunt positiva; & ex hoc
non infertur, quod dubitatio negativa non
sit verè dubitatio.

Quod ait, rationes acutissimas componi-
posse cum dubitatione, nemo nostrum ne-
gat. Quod autem inde concludit contra
Probabilistas, eos errare, dum dicunt, ha-
beo rationem, quæ evidenter non solvit,
ergo non habeo dubitare, sed prudenter
assentiri: hoc, inquam, est prorius mane. Si
enim non negamus, immo affirmamus rationes
acutissimas stare posse cum dubitatione,
quomodo infert nos dicere, ex eo quæ ra-
tiones acutas habemus, nos non dubitare,
sed prudenter assentiri? Dicimus enim,
quod illi stantibus, possimus vel dubitare,
suspendendo omnem assensum directum;
vel non dubitare, assentiendo uni parti. Fal-
litur ergo P. Eliz. dum putat nos dicere non
posse stare cum dubitatione rationes acutas,
nam admittimus dubium positivum, quod
supponit rationes, vel pro una, vel pro utra-
que parte contradictionis; quæ rationes esse
possunt, vel omnino insufficientes ad pro-
udentem probabilem assensum; vel eti suffi-
cientes pro illo sint, non tamen sufficientes
sunt ad cogendum intellectum; & ideo di-
cimus adesse dubium positivum, quando
omnis directus assensus circa questionem
ex insufficientia, seu ex invidentiâ moti-
vorum suspenditur. Lege P. Teril. qu. 50.
de Reg. mor. à n. 24. qui P. Eliz. doctrinam
anatomizat.

Ex definitione dubii strictè sumpi, seu N.
ut pressius loquar, dubitationis strictè sum pte patet 1. dictamen inter dubium, & ju-
dicium

dicum temerarium; hoc enim dicit assensum directum uni parti ex fundamento levius dubium autem excludit omnem assensum directum utriusque partis contradictionis de re, circa quam dubito. Hinc P.D. Thyrius *dis. 10. n. 112.* ait: *Dubium propriè folum intercedit, quamdiu intellectus est anceps, nec resolutoriè affirmat aliquam ex partibus contradictionis: & num. 117.* ait, quod prudenter judicans rem esse honestam, non dubitet propriè, an sit illicita, quia dubium importat suspensionem iudicij.

N. Patet 2. discrimen inter dubitationem, & probabilitatem formalem; quia dubitatio est suspensio omnis assensus directi; probabilitas autem formalis, seu iudicium probabile est essentialiter assensus ex gravi fundamento.

N. Patet 3. quod licet dubitatio excludat omne iudicium, non tamen excludit motu. Caram. immo utriusque, aut alterutrius partis

P.Card. motivum supponit; alias dormiens dubitaret. Hinc aequivocatus est Caram. ait P. Carden. *tom. 1. d. 6. cap. 1.* dum supponitur, quod dubium non fecit cum probabilitate:

si enim de probabilitate formalis loquatur, verum dicit, quia probabilitas formalis est essentialiter ipsum iudicium probabile: si de objectivâ, est prorsus falsum, loquendo de dubio positivo; nam intellectus cognoscens motivum utriusque partis futuramente potest omnem assensum, vel quia motiva non sunt sufficientia ad assensum certò prudentem; vel licet sufficientia sint, quia tamen non sunt evidencia, non cogitare intellectus ad assensum. Hinc P.D. Thyrius *dis. 10. num. 110.* dixit, quod omnes res inter DD. Catholicos controverfa, de quibus dantur opiniones contrariae, dici possunt absolutè dubia, eo ipso quod controvertuntur, an sint necne lícite.

N. Patet 4. dubii denominationem esse rebus extrinsecam relativè ad intellectum dubitamentem; nam omnis res est in se determinata.

N. Patet 5. non esse idem, ut sàpe notavi, formidinem, ac dubium, ut etiam notat Philaletus *pag. 2.* dicens: Dubium strictè sumptum communiter distinguitur à formidine: quod dubium est suspensio omnis assensus ex insufficientia motivi, tam pro una, quam pro aliâ parte; formido autem supponit assensum; sed quia non est certus propter motiva tantum probabilia, quibus nimirum, ideo intellectus formidat, ne opposita pars sit vera; quare formido jungitur cum assensu probabili. Notat autem, quod DD. aliquando confundant dubium im-

propriè sumptum cum formidine, quatenus tam illud, quam hæc excludit certitudinem. Sed utinam Candidus horum semper meminister, sanè non objecisset, quod sequens opinionem probabilem sit dubius de peccato, cùm assensus probabilis, & dubium peccati toto Cælo distent. Idem docuit P. Vafqu. *1.2. d. 62. n. 26.* nempe, quod P. Vafqu.

dubium, & formido peccati idem non sint; quia formido unius partis non excludit determinatum assensum alterius; sed formido in eo tantum positus est, ut aliquis per actum reflexum iudicet rationes illius partis, cuius habet assensum, non esse evidentes, sed tan-

tum probabiles, & sic non repugnare, ut pars opposita sit vera. Idem P. D. Thyrius *p.Thyr. dis. 10. n. 86.* dicens, quod formido non sit nisi cognitione fallibilitatis motivorum, seu cognitione, quâ quis cognoscit, quod res,

quam determinat ita esse opinatur, posuit aliter se habere, ac iudicat.

Ratio autem cur formido, & dubium N.

peccati idem non sint, est, tum quia formido 18. stat cum assensu unius partis; dubium autem est suspensio omnis assensus directi circa utramque partem: ergo quantum distat suspensio omnis assensus a coniunctione cum aliquo assensu, tantum distat dubium à formidine. Tum quia optimus Catholicus fæpe involuntariè formidat de mysterio, quod firmissime credit, nec tamen de eo dubitat: ergo dubium, & formido nec mutuè, nec non mutuè sunt idem. Hinc saepius dixi conscientiam peccati dubium non esse idem, ac conscientiam peccati formidolosam: quia conscientiam peccati formidolosa stat cum iudicio certo probabili de non peccato; non ita conscientia peccati dubia. Immò d. 19. dixi tunc tantum conscientiam peccati formidolosam esse idem, ac conscientiam peccati dubiam, quando non adest prudens de non peccato iudicium eam formidinem expellens: si autem hoc prudens de non peccato iudicium adsit, eo ipso conscientia peccati formidolosa non est conscientia peccati dubia. Vide *disp. 19. sct. 6. §. 1.*

S. II.

Quid dubium speculativum, & practicum; & quid conscientia speculativa, & practice dubia; & quid formido?

S U M M A R I U M .

Quid dubium speculativum, & quid practicum? n. 19.

Quid speculativè practicum, quid practice praedium? Ib.

Opinio

D I S P V T . XX.

144

Opinio practica potest esse speculative vera, & practica falsa; aut speculative falsa, & practica vera; quid? ib.

Quid conscientia dubia? quid speculative, quid practica dubia? n. 20.

Mibi verius est, quod formido non sit necessarium judicium, sed plerumque simplex apprehensio sua fructus falsitatis, aut malitia, n. 21. 22.

Ea apprehensio exponitur communiter vocibus significantibus judicium, n. 23.

Cur formido sit potius apprehensio? à num. 23. ad 26.

Formido non bene explicatur per forte est, aut forte non est, n. 26.

Similiter non bene per videri, n. 27.

Alia plura explicantur per verba significantia judicium, esti judicium non sint, n. 28.

Mens P. Thysii circa formidinem, n. 29.

Aduic admissum quod formido sit judicium, offendit, quod ad recte operandum satis sit certitudo moralis unita formidini imprudenti de operto, n. 30.

Hinc operari cum hoc judicio, forte peccato, separato à judicio prudenter contemnente dictum judicium, est peccatum, non autem unito, ibid.

N.
19.

Dubium speculativum, inhaerendo meæ doctrinæ, est suspensio voluntaria omnis judicii directi de speculativa veritate honestatis, aut inhonestatis objecti; existentiae, aut non existentiae legis: Practicum est suspensio voluntaria omnis judicii directi circa honestatem, aut non honestatem ipsius electionis de eo objecto; considerare enim, an electio liceat in ordine ad illam ponendam, est munus intellectus practici. Atque adeo dubium speculativum est dubium de natura objecti in genere moris; dubium practicum est dubium de natura electionis in genere moris; hæc enim est, quæ immediatè regulatur à judicio practico. Ita communiter, eti forte non adeo clarè, exponitur dubium practicum, & spec-

P. Moy. culativum, à P. Moya tom. 2. qu. 4. num. 1.
Mastr. Maistro in 2. d. 5. & ex parte Herinc. tom. 2.
Herinc. d. 4. n. 30. Mynez 1. p. cap. 2. sect. 4. pag. 81.
Mynez dicens: Dubium speculativum est, quod non versatur directe circa actionem humanam, ex gr. an res hæc sit mea, an talis res sit aqua: vel licet circa illam versetur, versatur tamen modo generali, abstrahendo à circumstantiis particularibus, ex. gr. an liceat vendere rem, de quâ dubito, an si aliena. Hoc dubium, inquit, dici solet speculativum practicum, cui opponitur practicum, quod versatur circa actionem huc, & nunc ponendam, spectatis omnibus

circumstantiis in particulari. Breviter: ipsa opinio practica potest esse speculative vera, si fit conformis objecto ut est in re; ea opinio practica erit speculativæ vera, eti si fit simul possit practicæ falsa, nempe si fit leviter probabilis. Rursum eadem opinio practica potest esse practicæ vera, nempe si fit certo probabilis, seu conformis morum regulis; & simili est speculative falsa, si fit difformis suo objecto ut est in re. Ex quo patet opinionem practicam aliam esse practicæ veram, aliam practicæ falsam: & ideo aliqui opinionem certo probabilem, practicam practicæ vocant, nempe illam, quæ est practicæ vera.

Ex hoc facilè deducitur, quid sit conscientia dubia in genere, & quid speculative, aut practicæ dubia. Conscientia tunc est dubia, quando intellectus, propositus pro utraque parte motivis honestatis, & inhonestatis materialis ipsius objecti; & honestatis, & inhonestatis formalis ipsius electionis, suspendit omne judicium directum circa eadem. Conscientia tunc est speculative dubia, quando intellectus suspendit omne judicium directum circa naturam objecti in genere moris, seu circa materialem, & intrinsecam bonitatem, & malitiam; aut ejus objecti licentiam, vel prohibitionem. Conscientia tunc est practicæ dubia, quando suspendit omne judicium directum circa ipsius electionis naturam, an ea licet, vel non. An autem ad dubium speculativum sequatur semper practicum, plura dixi d. 18. & 19. & paulo post.

Quæritur, an formido sit necessarium iudicium, quo intellectus formaliter, aut vir-
tualiter, directe, aut reflexè judicat, Fortes, quam ita judico esse, ita non est; an vero sit pura apprehensio falsitatis, aut malitia de eo ipso objecto, quod credo verum, aut opinor honestum?

Mihi longè probabilius est, quod formido sit plerumque simplex apprehensio sua-
fiva falsitatis, & malitiae, (que tamē complex apprehensio communiter exponi solet
per voces importantes iudicium, nempe,
Fortes non licet) inclinans intellectum ad op-
positum ejus, quod credit, aut opinatur,
ut bene P. Ripalda: eti contrarium doceat P. R. P. Valsq. 1. 2. d. 62. n. 26. P. Teril. P. Card. P. Valsq. tom. 3. d. 56. à num. 350. P. Moya, & alii, qui P. Teril. P. Card. P. Valsq. inde arguent contra nos, quod nulla con- P. Moya scientia peccati formidolosa esse possit mo-
raliter recta, quia omnis formidolosa est
peccati dubia: ergo ne sit dubia delicto
necessarium est iudicium reflexum delicto
usu minus probabilis moraliter evidens,
exclu-

N. exclusivum omnis etiam imprudentis formidinis peccati ; quod judicium reflexum negavi necessarium d. 19. scđ. 4.

N. 23. Quod autem formido non sit judicium, sed simplex apprehensio, probatur 1. quia fatus est, ut sit apprehensio suavis judicii oppositi absque ulla falsitatis, aut malitia apprehensione : ea enim apprehensio allicit intellectum ad eam affirmationem, et si eadem apprehensio communiter exponatur vocibus significantibus judicium, ad quod inclinat, *Foris hoc non licet, foris hoc est falsum* : ergo non est necesse, ut formido sit judicium.

N. 24. Secundò, quia si omnis formido esset necessarium judicium, optimus Catholicus firmissime credens mysteria revelata, & involuntariè de illis formidans, haberet similis hos duos actus : Datur Incarnatio : Fortè Incarnatio non datur : quo casu Catholicus non tantum formidaret, sed dubitaret; quod quis dicet? Ergo licet formido explicetur per verba significantia judicium, revera tamen non est judicium.

N. 25. Tertiò, quia vix uniri possunt ea duo iudicia, *Datur Incarnatio; Incarnatio foris non datur* : Non pecco pingendo die festo ; Fortè pecco pingendo die festo : ergo non est necessarium judicium talitatis, aut malitia, sed plerumque est simplex apprehensio suavis oppositi ejus, cui assentior, proponens, non autem judicans oppositam malitiam, aut fallitatem.

N. 26. Hinc patet, ut docui in *Logica*, & in *Traçt. de Fide*, formidinem non bene explicari per fortè non est; nam est potius dubium, quam formido, suspendit enim omne judicium directum circa rem ; & reflectit supra motivarum rei, eaque considerans dicit, *Foris ita non est*; ubi to foris idem est, ac considerato tali motivo opposito, res ita non est.

N. 27. Similiter, ut dixi contra P. Elizald. non bene exponit formido per *videri*, quasi sensus sit, *Res ita videtur*, ut exponit P. Eliz. & P. D. Thyrsum diff. 10. hic enim actus est judicium reflexum supra directum, non autem circa puram rem. Rursus hoc ipsum judicium reflexum est evidens, & quomodo igitur potest esse formidolum? nam evidens est rem mihi ita videri.

N. 28. Quod igitur dico est, quod licet explicem ipsam formidinem, seu suaviam judicij oppositi apprehensionem, per verba significantia judicium, nam aliter explicari nequit; ipsa tamen formido non est judicium, ut patet in aliis sexcentis, quorum essentiam explico per actum judicij, & tamen ipsa non sunt judicium. Igitur actus opin-

tivi formido ita explicari potest : *Res ita est, attento motivo oppositi lumine, non repugnet ita non esse*. Res ita est, est actus opinatus; reliqua verba significant suavitam oppositi apprehensionem, in qua consistit formido. Quod licet explicetur per verba significantia judicium de ipsa apprehensione, & ipsam apprehensionem, non tamen est judicium. Dicitur etiam, *attento lumine potius, quam attento motivo, quia idem motivum attingi potest actu evidenti, aut inventori, atque adeo à modo, quo motivum representatur, oritur formido, nempe à lumine invenienti*.

Pot hæc legi. P. D. Thyrsum diff. 10. à N. n. 79. ubi explicare quid sit opinio, & quæ 20. ejus formido, ait n. 84. ex S. Thom. 3. p. qu. P. Thyr. 9. art. 3. ad 2. Opinanti duo videntur, unum D. Tho.

est rem ita esse, alterum est non repugnare oppositum. Primum est circa actum ipsum;

secundum respicit potentiam, & non repugnantiam ad oppositum : & num. 85. ait:

Opinio itaque in quantum opinio, & in quantum differt à scientia, dicit, & assert

duo illa, feliciter, assensum circa actum, & cognitionem, & assensum circa non repugnantiam ad oppositum, etiam in sensu compo-

sito omnium, que illi hic, & nunc represen-

tantur. Non ergo de actu ipso dicit, foris esse, vel non esse, ex. gr. Petrum foris esse innocentem ; sed determinatè dicit, sibi

verum esse videri, Petrum esse innocentem, seu sibi videri Petrum esse re ipsa innocentem; licet etiam in sensu compo-

sito illis omnibus, quibus movetur, non repugnet id esse falsum, seu Petrum re ipsa esse innocentem. In quibus verbis quod approbo est, quod formido respiciat non repugnantiam ad oppositum, seu potentiam ad hoc.

Quod autem non placet est, quod exponat per to sibi videri; hic enim actus non est opinio, immò judicium evidens reflexum. Rursus opinio non erit judicium directum, sed reflexum ; est enim per P. D. Thyr. assensus circa actum, & circa non repugnantiam ad oppositum : sed assensus

circa actum, & cognitionem est actus reflexus : ergo opinio semper erit actus reflexus, quod est falsum : etenim quod hoc ita mihi videatur, est cognitio evidens, non au-

tem opinativa : similiter necessarium non erit judicium directum, sed reflexum supra probabilitatem actus ad securitatem con-

scientie, quod tamen semper negat.

Licet autem hæc ita sint, ne tamen meam N. de sufficientia certitudinis moralis ad con- 30 scientia rectitudinem sententiam, adeo ut, necessaria non sit evidentia moralis exclu-

DISP V T. XX.

146

siva omnis formidinis, arctare videar doctrinæ traditæ, quod formido non sit nisi apprehensio fuasiva oppositi ejus, quod hic, & nunc judico, gratis concedere volo, quod formido sit judicium de opposito, nempe tale judicium, *Forte non licet, forte est falsum*; adhuc tamen dico, quod ad recte moraliter operandum satis sit certitudo moralis conjuncta cum imprudenti formidine oppositi, ut dixi d. 19. scil. 6. Quare dum Adversarii dicunt operari cum judicio dicente, *Forte peccato, forte non licet*, est intrinsecè malum, quia est operari cum conscientia dubiâ peccati, & est quasi contemptus legis Divinæ, & est periculum peccati; distinguendum est, ut dixi l. c. operari cum judicio dictante, *Forte peccato*, separato ab omni judicio prudenter contemnente dictum judicium, & bonâ fide distante, *Non peccato*, est intrinsecè malum, concedo; est enim, ut ibi dixi, operari cum conscientia dubiâ peccati: operari cum eo judicio formidoloso, *Forte peccato*, addito tamen judicio consequenti prudenter, & absolutè contemnente illud judicium, & prudenter absolute dictante, *Non peccato*, est intrinsecè malum, nego. Ratio est; quia licet transmittam, quod formido sit judicium quasi disponens animum ad legis Dei contemptum, attenuem unitum judicio certo prudenter, et si non evidenti, dictanti, *Hoc licet*, eo ipso tollit eam dispositionem, & omne peccati periculum.

S E C T I O II.

An cum conscientia speculativæ, aut practicæ peccati dubiâ licitum sit operari?

§. I.

Status questionis, & præclara Eximis Doctroris doctrina.

S U M M A R I U M.

Status questionis, & quid conscientia speculativæ, & practicæ dubia? n. 31.

P. Suar. ait, quod quis possit esse in generali, seu speculativæ dubius, an lex detur, & in particulari esse certus, quod ea lege non obligetur, n. 32.

Solutio ejusdem P. Suar. ad objectionem, quod omnis dubitans in genere, dubitet in particuliari, n. 33.

Exemplificat in iustitia, dubitat possidens, an res sit sua, & tamen licite tenet. Idem ait in omni alia virtute, n. 34.

Poteft speculativæ dubius de peccato fieri practicæ certus de non peccato per principium supervenient, n. 35.

Ait P. Suar. legem non esse satis promulgatam, quoties rationabiliter dubitatur, an ita sit, ibid.

M. Paſterinus affirms quod cum dubio de honestate materiali objecti stet certitudo deformali honestate actus, n. 36.

Immo ait ex hoc capite incepit impugnari Probabilitas, ib.

Exemplificat in rustico, qui dubitat, num talis res secundum se sit licita, qui amer est certus esse sibi licitam, ut dictam a Parochio, n. 37.

Hinc non repugnat, quod speculativæ dubius sit practicæ certus; n. 38.

Cum prudenti, immo prudentiori formidine de dishonestate materiali, stat infallibilis certitudo prudentialis de honestate formalis, id.

Dubio practicæ non deposito tenetur adiutor; at non tenemur eo deposito, n. 39.

Quartimus an licitum sit cum conscientia speculativæ, aut practicæ peccati dubiâ operari? Dixi conscientiam speculativæ dubium esse illam, quæ dubia est de morali bonitate, aut malitia objecti, ex quo cumque capite moralis illa bonitas, aut malitia proveniant, sive quia sit intrinsecæ objecto, sive quia detur, aut non detur lex illud prohibens, aut precipientes, aut permittentes. Conscientiam practicæ dubiam dixi esse, quæ dubia est de bonitate, aut malitia moralis ipsius operationis, unde comque ille proveniant.

Sed antequam meam mentem exponam, N. transcribere duxi, quæ habet P. Suar, quem pro immiterio Probabilitas pro se citant, qui p. Suartom. 5. in 3. p. d. 40. scil. 5. a. 13. præter alia, quæ supra dedit d. 19. scil. 1. hę habet: Alii vero per contrarium extremum dicunt post hominem deponere dubium, & se gerere perinde acille, qui nullum habet irregularitatem, quamvis teneat nata opportunitate maiorem adhibere diligentiam. Ratio est; quia in eo casu post factam diligentiam ignorantia, quæ manet, est involuntaria, & ideo practicæ nullum est periculum peccati... Dices: Illa ignorantia non est positiva, sed negativa tantum, nam ille non judicat invincibiliter se non habere præceptum, sed solum negative se habet nesciens, an sit præceptum, & ideo adhuc versatur in periculo, etiam tecum dum suam existimationem, ne forte in re sit præceptum, & illud violet. Sed contra; nam ex illa ignorantia negativā in universalis, optimā ratione inferitur positiva ignorantia in particulari per illud judicium practicum, quo aliquis prudenter judicat se non obligari hic, & nunc tali præcepto;

qua

D I S P V T . XX.

144

Opinio practica potest esse speculative vera, & practica falsa; aut speculative falsa, & practica vera; quid? ib.

Quid conscientia dubia? quid speculative, quid practica dubia? n. 20.

Mibi verius est, quod formido non sit necessarium judicium, sed plerumque simplex apprehensio sua fructus falsitatis, aut malitia, n. 21. 22.

Ea apprehensio exponitur communiter vocibus significantibus judicium, n. 23.

Cur formido sit potius apprehensio? à num. 23. ad 26.

Formido non bene explicatur per fortè est, aut fortè non est, n. 26.

Similiter non bene per videri, n. 27.

Alia plura explicantur per verba significantia judicium, esti judicium non sint, n. 28.

Mens P. Thysii circa formidinem, n. 29.

Aduic admissum quod formido sit judicium, offendit, quod ad recte operandum satis sit certitudo moralis unita formidini imprudenti de operto, n. 30.

Hinc operari cum hoc judicio, fortè peccato, separato à judicio prudenter contemnente dictum judicium, est peccatum, non autem unito, ibid.

N.
19.

Dubium speculativum, inhaerendo meæ doctrinæ, est suspensio voluntaria omnis judicii directi de speculativa veritate honestatis, aut inhonestatis objecti; existentiae, aut non existentiae legis: Practicum est suspensio voluntaria omnis judicii directi circa honestatem, aut non honestatem ipsius electionis de eo objecto; considerare enim, an electio liceat in ordine ad illam ponendam, est munus intellectus practici. Atque adeo dubium speculativum est dubium de natura objecti in genere moris; dubium practicum est dubium de natura electionis in genere moris; hæc enim est, quæ immediatè regulatur à judicio practico. Ita communiter, eti fortè non adeo clarè, exponitur dubium practicum, & spec-

P. Moy. culativum, à P. Moya tom. 2. qu. 4. num. 1.
Mastr. Maistro in 2. d. 5. & ex parte Herinc. tom. 2.
Herinc. d. 4. n. 30. Mynez 1. p. cap. 2. sect. 4. pag. 81.
Mynez dicens: Dubium speculativum est, quod non versatur directe circa actionem humanam, ex gr. an res hæc sit mea, an talis res sit aqua: vel licet circa illam versetur, versatur tamen modo generali, abstrahendo à circumstantiis particularibus, ex. gr. an liceat vendere rem, de quâ dubito, an si aliena. Hoc dubium, inquit, dici solet speculativum practicum, cui opponitur practicum, quod versatur circa actionem huc, & nunc ponendam, spectatis omnibus

circumstantiis in particulari. Breviter: ipsa opinio practica potest esse speculative vera, si fit conformis objecto ut est in re; ea opinio practica erit speculativæ vera, eti si fit simul possit practicæ falsa, nempe si fit leviter probabilis. Rursum eadem opinio practica potest esse practicæ vera, nempe si fit certo probabilis, seu conformis morum regulis; & simili est speculative falsa, si fit difformis suo objecto ut est in re. Ex quo patet opinionem practicam aliam esse practicæ veram, aliam practicæ falsam: & ideo aliqui opinionem certo probabilem, practicam practicæ vocant, nempe illam, quæ est practicæ vera.

Ex hoc facilè deducitur, quid sit conscientia dubia in genere, & quid speculative, aut practicæ dubia. Conscientia tunc est dubia, quando intellectus, propositus pro utraque parte motivis honestatis, & inhonestatis materialis ipsius objecti; & honestatis, & inhonestatis formalis ipsius electionis, suspendit omne judicium directum circa eadem. Conscientia tunc est speculative dubia, quando intellectus suspendit omne judicium directum circa naturam objecti in genere moris, seu circa materialem, & intrinsecam bonitatem, & malitiam; aut ejus objecti licentiam, vel prohibitionem. Conscientia tunc est practicæ dubia, quando suspendit omne judicium directum circa ipsius electionis naturam, an ea licet, vel non. An autem ad dubium speculativum sequatur semper practicum, plura dixi d. 18. & 19. & paulo post.

Quæritur, an formido sit necessarium iudicium, quo intellectus formaliter, aut vir-
tualiter, directè, aut reflexè judicat, Fortes, quam ita judico esse, ita non est; an vero sit pura apprehensio falsitatis, aut malitia de eo ipso objecto, quod credo verum, aut opinor honestum?

Mihi longè probabilius est, quod formido sit plerumque simplex apprehensio sua-
fiva falsitatis, & malitiae, (que tamē complex apprehensio communiter exponi solet
per voces importantes iudicium, nempe,
Fortè non licet) inclinans intellectum ad op-
positum ejus, quod credit, aut opinatur,
ut benè P. Ripalda: eti contrarium doceat P. R. P. Valsq. 1. 2. d. 62. n. 26. P. Teril. P. Card. P. Valsq. tom. 3. d. 56. à num. 350. P. Moya, & alii, qui P. Teril. P. Card. P. Valsq. inde arguent contra nos, quod nulla con- P. Moya scientia peccati formidolosa esse possit mo-
raliter recta, quia omnis formidolosa est
peccati dubia: ergo ne sit dubia delicto
necessarium est iudicium reflexum delicto
usu minus probabilis moraliter evidens,
exclu-

DISP V T. XX.

146

siva omnis formidinis, arctare videar doctrinæ traditæ, quod formido non sit nisi apprehensio fuasiva oppositi ejus, quod hic, & nunc judico, gratis concedere volo, quod formido sit judicium de opposito, nempe tale judicium, *Forte non licet, forte est falsum*; adhuc tamen dico, quod ad recte moraliter operandum satis sit certitudo moralis conjuncta cum imprudenti formidine oppositi, ut dixi d. 19. scil. 6. Quare dum Adversarii dicunt operari cum judicio dicente, *Forte peccato, forte non licet*, est intrinsecè malum, quia est operari cum conscientia dubiâ peccati, & est quasi contemptus legis Divinæ, & est periculum peccati; distinguendum est, ut dixi l. c. operari cum judicio dictante, *Forte peccato*, separato ab omni judicio prudenter contemnente dictum judicium, & bonâ fide distante, *Non peccato*, est intrinsecè malum, concedo; est enim, ut ibi dixi, operari cum conscientia dubiâ peccati: operari cum eo judicio formidoloso, *Forte peccato*, addito tamen judicio consequenti prudenter, & absolutè contemnente illud judicium, & prudenter absolute dictante, *Non peccato*, est intrinsecè malum, nego. Ratio est; quia licet transmittam, quod formido sit judicium quasi disponens animum ad legis Dei contemptum, attenuem unitum judicio certo prudenter, et si non evidenti, dictanti, *Hoc licet*, eo ipso tollit eam dispositionem, & omne peccati periculum.

S E C T I O II.

An cum conscientia speculativæ, aut practicæ peccati dubiâ licitum sit operari?

§. I.

Status questionis, & præclara Eximis Doctroris doctrina.

S U M M A R I U M.

Status questionis, & quid conscientia speculativæ, & practicæ dubiæ? n. 31.

P. Suar. ait, quod quis possit esse in generali, seu speculativæ dubius, an lex detur, & in particulari esse certus, quod ea lege non obligetur, n. 32.

Solutio ejusdem P. Suar. ad objectionem, quod omnis dubitans in genere, dubitet in particuliari, n. 33.

Exemplificat in iustitia, dubitat possidens, an res sit sua, & tamen licite tenet. Idem ait in omni alia virtute, n. 34.

Poteft speculativæ dubius de peccato fieri practicæ certus de non peccato per principium supervenient, n. 35.

Ait P. Suar. legem non esse satis promulgatam, quoties rationabiliter dubitatur, an ita sit, ibid.

M. Paſterinus affirms quod cum dubio de honestate materiali objecti stet certitudo deformali honestate actus, n. 36.

Immo ait ex hoc capite incepit impugnari Probabilitas, ib.

Exemplificat in rustico, qui dubitat, num talis res secundum se sit licita, qui amer est certus esse sibi licitam, ut dictam a Parochio, n. 37.

Hinc non repugnat, quod speculative dubius sit practicæ certus; n. 38.

Cum prudenti, immo prudentiori formidine de dishonestate materiali, stat infallibilis certitudo prudentialis de honestate formalis, id.

Dubio practicæ non deposito tenetur adiutor; at non tenemur eo deposito, n. 39.

Quartimus an licitum sit cum conscientia speculativæ, aut practicæ peccati dubiâ operari? Dixi conscientiam speculativæ dubium esse illam, quæ dubium est de morali bonitate, aut malitia objecti, ex quo cumque capite moralis illa bonitas, aut malitia proveniant, sive quia sit intrinsecæ objecto, sive quia detur, aut non detur lex illud prohibens, aut precipientes, aut permittentes. Conscientiam practicæ dubium dixi esse, quæ dubia est de bonitate, aut malitia moralis ipsius operationis, unde cumque ille proveniant.

Sed antequam meam mentem exponam, N. transcribere duxi, quæ habet P. Suar, quem pro immiterio Probabilitas pro se citant, qui p. Suar. tom. 5. in 3. p. d. 40. scil. 5. a. 13. præter alia, quæ supra dedit d. 19. scil. 1. hæc habet: Alii vero per contrarium extremum dicunt post hominem deponere dubium, & se gerere perinde acille, qui nullum habet irregularitatem, quamvis teneat natâ opportunitate maiorem adhibere diligentiam. Ratio est; quia in eo casu post factam diligentiam ignorantia, quæ manet, est involuntaria, & ideo practicæ nullum est periculum peccati... Dices: Illa ignorantia non est positiva, sed negativa tantum, nam ille non judicat invincibiliter se non habere præceptum, sed solum negative se habet nesciens, an sit præceptum, & ideo adhuc versatur in periculo, etiam tecum dûm suam existimationem, ne forte in re sit præceptum, & illud violet. Sed contra; nam ex illâ ignorantia negativâ in universali, optimâ ratione inferitur positiva ignorantia in particulari per illud judicium practicum, quo aliquis prudenter judicat se non obligari hic, & nunc tali præcepto;

qua

quia nemo obligatur lege, nisi illi sit sufficienter proposita: sed qui post factam diligentiam sufficientem ad cognoscendum, an sibi sit tale praeceptum impositum, non potuit id asequi, non habet talem legem sufficienter propositam: ergo licet in generali, seu speculativè maneat dubius, an talis lex lata sit, in particulari est certus se non obligari tali lege. Atque ita cessat fundamentum contraria tentia, quod nemo potest facere absque peccato id, de quo dubitat, an sit peccatum: negamus enim in eo calu talem hominem dubitare, an illud hic, & nunc sit peccatum, quandoquidem hic, & nunc est certus se non obligari precepto.

N. Dices, satis esse, quod in generali dubitet hunc actum secundum se esse peccatum, quia peccatum, sive secundum te, sive in particulari sumptum vitandum est: hoc autem dubium manet semper in tali homine, quia, cum semper generatim dubitet, an talis lex lata sit, consequenter dubitat, an actio ipsa sit peccaminosa. Respondetur falsam esse illam primam propositionem generaliter sumptam; nam si quis non dubitet, an talis actio hic, & nunc sibi sit peccaminosa, parum refert, quod dubitet, an talis actio secundum te, seu materialiter sumpta sit peccaminosa. Neque hac generalis dubitatio infert necessarium illam particularē, nisi quando nulla est facta diligentia ad expellendam dubitationem generalē; neque subest aliqua rationabilis causa operandi cum tali generali dubio, quando expelli non potuit: his autem duobus concurrentib⁹ sepe licitum est operari, non obstante tali dubio. Hęc ad verbum Eximus D.

N. Exemplificat in materia justitiae possiden⁹ enim rem, & dubitan⁹, an sua sit, potest eam tenere, cum melior sit conditio possidentis. Subdit: Quod vero aliqui dicunt, hoc solum habere locum in materia justitiae, non vero aliarum virtutum, falsum est, & sine fundamento dictum; quia non minus vitandum est peccatum in materia justitiae, quam aliarum virtutum: & sicut in materia justitiae occurrere potest sufficientis ratio, ob quam, non obstante illo generali dubio, potest in particulari esse certitudo practica de honestate actus; ita in materia aliarum virtutum potest similis ratio occurere. Ut in materia religionis, nemo obligatur voto, de quo dubius est, an illud emiserit, ut recte dixit Soto lib. 7. de Just. qn. 3. art. 2. & in materia temperantiae, qui iuste, & invincibiliter dubitat, an hodie sit

Tom. III.

dies jejunii, non est cogendus jejunare: & simile est de observatione festi; & in universum in materiā obedientiae, quamdiu quis invincibiliter dubitat, an praeceptum sit impositum, & non potest post moralē diligentiam notitiam illius consequi, non est cogendus in conscientiā ad observatiōnem talis precepti. Hęc ad litteram P. Suar.

Ecce primò ovum non esse ovo similius, N. quām nostra doctrina doctrinæ Patris Suarri, utitur enim nostris principiis de non sufficienti obligatione legis dubia, & quod postficio favet in omni virtutum materiā. Ecce 2. ostendit, quod homo cum conscientiā speculativè dubia posse esse practicē certus de non peccato; ita ut ego dubitan⁹, an tale objectum sit secundum te illicitum omnibus, adeoque mihi, (quod est esse speculativè dubium) adhuc esse possim practicē certus, quod tale objectum mihi licet, quatenus mihi accedit principium, quod nemo tenetur vitare objectum dubie vetitum. Idem prorsus habet tom. 2. de Relig. lib. 4. cap. 5. ubi agit de obligatione voti dubii, & resolvit non obligare ob allatas rationes. Idem 1. 2. de Act. hum. d. 12. scđ. 5. P. Suar.

ubi ait, circa dubium juris advertendum variis modis posse contingere. Primò, quia simpliciter dubitatur de tota lege quoad exercitium, an sit lata necne; & tunc generalis regula est non obligare. Ratio peti potest ex illo principio, quod in dubiis melior est conditio possidentis; homo autem continet libertatem suam: vel certe ex illo, quod in hac materiā notandum est, quod lex non obligat, nisi sit sufficienter promulgata; quamdiu autem rationabiliter dubitatur, an lata sit, non est sufficienter promulgata. Hęc P. Suar. qui 1. c. scđ. 6. plura similia repetit, & omnia nostra principia confirmat.

Similia habet Probabiliorista M. Passeri. N. nus tom. 3. in 2. 2. d. 186. n. 259. ex Caieta 36. no. tom. 1. opusc. 31. respons. in fine; ex quo M. Passi infert, quod non tantum probabilitas, sed C. Caiet dubietas speculativa stet cum infallibili practicā certitudine prudentiae; id est, quod detur certitudo practica, seu de honestate formalī prudentiae cum dubio speculativo de objecto, seu de materiali honestate prudentiae; ita ut possim esse certus, me formaliter honeste operari, quin certus sim de materiali honestate objecti, & actionis: & ideo n. 260. ait ex hoc capite invalidē impugnari ultum probabilitatum; postquam enim esse incertus de lege, & certus de honestate formalī operando contra illam, seu esse non tantum moraliter, sed metaphysicē certus de honestate formalī actionis dubia.

Nij Con-

N. Confirmit n. 261. ex M. Mart. de Prado
 37. cap. 1. n. 7. & M. Joan. à S. Thom. 1. 2. d. 12.
 M. Pafl. art. 3. exemplo idicæ dubitantis, an teneatur restituere. In hoc dubio sic prudentia à S. Th. syllogizat certissimè. Quod mihi Parochus meus dicit esse honestum, sive id sit mihi, alias evidens, & certum, sive de eo singulari, & materialiter sumpto dubitem, seu luspicer, an sit contra hanc, vel illam legem, id vere est mihi amabile, salvo ordine finis recti, seu laudabiliter, & honeste: sed Parochus dicit, honestum esse non restituere: ergo. Ecce quomodo prudentia infallibiliter ducat etiam dubitantes, nec ulla est contrarietas, quod ruficus dubitet de recessum se; & non dubitet de re ut dicta a suo Parocho: sicut nulla, quod Religiosus dubitet de re precepta, an sit illicita, & non dubitet, quod ea res ut precepta sit illicita: nulla quod formidem de mysterio SS. Trinitatis, ut est in te, seculi fide proponente; & quod sim omnino certus de eo ut proposito per fidem. Hæc, & alia satis clara M. Pafl. Paslerinus, alias Probabiliorista, quibus constat dari posse certitudinem veritatis practice in prudentia cum dubietate, immo prudenti formidine veritatis speculativa, seu de materiali honestate objecti, & actionis secundum se.

N. Dices repugnare, ut speculativè dubius fit simul practicè certus. Nego, quin oppositum est: evidens: ego enim prudenter formido, & dubito ex. gr. an habeam causam sufficientem frangendi jejunium; & tamen certus practicè sum, quod honeste operor frangendo jejunium, accedente Superioris mandato: ergo cum prudenti, immo prudentiori formidine de objecto materiali prudentia, ex. gr. de inhonestate in fractione jejunii secundum se, stat infallibilis certitudo prudentiae de honestate violationis jejunii ut à Superiori precepta, quod est obiectum formale prudentiae.

N. Instabis: In omni dubio pratico tenemur ad tutius: sed dubium de licentia actionis. M. Sylv. nis est practicum: ergo. Sed contra i. quia P. Säch. axioma verum est de dubio pratico, eo non M. Can. deposito. Secundo, verum est, si rutius fuerit. M. Pafl. contrarie, seu pro unicè tuto, & minus tutum pro non tuto; non autem si comparativè, ut expressè S. Antoninus, M. Sylvester. P. Sanch. M. Candid. M. Pasler. n. 264. & alii sine numero.

D I S P U T . XX.

§. II.

Resolutio questionis.

S U M M A R I U M.

Dari potest conscientia speculativè dubia, prædictæ non dubia, n. 40.

Plura exempla, n. 41.

Nulla repugnantia, quod intellectus sit certus de uno, & incertus de alio objecto, n. 42.

Diversum est objectum judicii speculativi ab objecto practici, ib.

Si conscientia speculativæ dubia sit practice non dubia, licet sub hac operari, non ita simili practice non dubia. Doctores, n. 43.

Est contra P. Eliz. ib.

S. August. ait justum posse recte bellare, ipso Rego sacrilego, si quod jubetur, vel non esse contra preceptum Dei certum est; vel non, certum non est, n. 44.

Ex S. Aug. si lex non est certa, licet contra illam operari, ib.

Doctores tuentes teneri subditum parere in una quod non est certo peccatum, n. 45.

Potest conscientia speculativæ dubia, sicrum principia certificantia honestatem actionis, n. 46-47-48.

Potest conscientia practice directe dubia, si non reflex practice certa, n. 49.

Doctores, ibid.

Quid directe practice dubia, quid reflexe practice certa? n. 50.

Rationes conclusionis, à n. 50. ad 52.

Si conscientia practice directe dubia sit practice reflexe certa, licet cum eam operari, n. 53.

Nulla repugnantia, quod intellectus, incertus de honestate electionis, sit certus de eius honestate, n. 54-55.

Dico 1. Dari potest conscientia speculativæ dubia, & practice non dubia. 40. P. Eliz. Est omnium contra P. Eliz. lib. 4. qn. 10. P. Thys. §. 2. in fine pag. mihi 229. qui non intelligit, quomodo possit conscientia simili esse speculativæ dubia, & practice non dubia; & lib. 3. quest. 6. P. D. Thysius different. 7. & n. 54.

Patet: nam eadem conscientia potest esse dubia, num lex existat, num objectum licet; & simul esse practice non dubia, quod talis actio circa objectum dubium prohibuit fit licita; ut constat cum in baptizante, qui est speculativæ incertus de valore Sacramenti, & tamen est practice certus de honestate, immo de obligatione ministrandi Sacramentum Baptismi incerti valoris in cafu necessitatibus: tomum medico, qui est speculativæ incertus de efficacia pharmaci,

pharmaci, & tamen est præticè certus de honestate, immo obligatione applicandi tale pharmacum in casu, quo certum desit: tum in coniuge, qui est incertus de valore secundi matrimonii bona fide initi, & tamen est præticè certus de honestate redditionis debiti: tum in Fidelis, qui est speculativè incertus de proprio gratiè statu, & tamen est præticè certus de non indigneâ Eucharistie sumptione: tum in non auidente Sacrum, in non jejunante, in non implete votum, qui sunt speculativè incerti de existentiâ legis obligantis audire Sacrum, servare jejunium, implere votum; & tamen sunt præticè certi de non in honestate, non auditio[n]is, non jejunii, non impletionis voti: ergo certo certius est dari conscientiam speculativè dubiam, & præticè certam de licentia operationis. Omnes enim allatae conscientiae sunt speculativè dubiæ de valore Baptismi, pharmaci, & matrimonii. Rursus aliae sunt speculativæ dubiæ, num existat lex obligans ad Sacrum, ad jejunium, & ad votum: & tamen omnes dictæ conscientiae sunt præticè certæ de honestate, aut licentia actionis, aut omissionis, nempe administratio[n]is Baptismi, prescriptionis pharmaci, redditionis debiti, non auditio[n]is Sacri, non obseruationis jejunii, non impletionis voti.

N. Confirmo: quia nulla est repugnantia, quod intellectus sit certus de uno, & sit incertus de alio objecto realiter distincto: sed objectum intellectus speculativè dubius est ipsa moralis natura objecti; objectum intellectus præticè certi est ipsa electio ejus objecti; electio autem realiter, inadæquatè faltem, est distincta a suo objecto: ergo nulla est repugnantia, quod intellectus simul sit præticè certus, & speculativè incertus: ergo nulla est repugnantia, quod intellectus simul sit speculativè incertus de existentiâ legis, & præticè certus de non obligatione ejusdem. Omitto plura, nam ad conclusionis evidentiâ satis est notare, quod judicium præticum diversas circumstantias pro objecto habeat ac speculativum.

N. Dico 2. Si conscientia speculativè dubia fiat præticè non dubia, licitum est sub P. Suar. tali conscientia redditâ præticè non dubia P. Card. operari: securus non licet. Ita omnes cum P. Sich. Caiet. P. Suar. II. cc. P. Carden. tom. I. d. 15. n. M. Ban. 551. P. Sanch. lib. I. Sum. cap. 6. Caiet. P. Orie. tan. in opusculis tr. 31. resp. 13. M. Bann. M. Paßl. 2.2. qu. 10. art. 1. P. Ovied. I. 2. tr. 5. cons. à S. Th. trov. 4. punct. 1. M. Paßl. l.c. M. Joan. à S. Tom. III.

Thom. I. c. P. Moya tom. I. tr. I. qn. 6. à P. May. n. 37. & tom. 2. qu. 4. n. 3. qui plurimos refert, citatis fideliter eorum verbis; M. Mer. M. Bar. cor. I. p. art. 12. pag. 29. & 31. qui ait intellectum speculativè dubium de honestate posse esse præticè certum de ea, quoties nova accedit ratio, vel authoritas, vel consuetudo, vel præsumptio, vel posse, aut quid simile: quod si nulla superveniat, qualis est dispositio intellectus speculativi, talis est in praxi: Philaleetus qu. 6. pag. mihi 137. & alibi, M. Baro 2. p. Manud. d. 4. scđ. I. art. 3. §. 2. pag. mihi 36. dicens: Ad hanc conclusionem speculativam formidolosam, puto me ex legitimo conjugio natum, sequi posse præticam alteram, & omnino indubitatam: ergo colendus est mihi omni genere officiorum is, à quo ex probabili opinione vitam haui: idem ait pag. 379.

Eit autem tota conclusio contra P. Eli. zald. lib. 4. q. 16. §. 3. pag. mihi 229. qui tamen potius verbis, quam re diffidet; vel si re diffidet, est, quia fatetur se non intelligere rem nobis evidenter; nempe quomodo conscientia possit simul esse speculativè dubia, & præticè certa.

Probatur I. ex S. August. lib. 22. contra N. tra Faustum cap. 75. dicente: *Justus si forte 44. etiam sub Rege homine facilego militet, recte S. Aug. potest eo subveni bellare, si quod sibi subbetur, vel non esse contra præceptum Dei certum est, vel an sit, certum non est.* Ecce duo affirmat Doctorum Doctor: primum est, quod Justus possit Regi obediere bellum gerendo, quando est certus, quod bellum imperatum non sit contra præceptum Dei: alterum est, quod idem Justus possit bellum gerere obediendo Regi, quando non est certus, adeoque quando est dubius, num sit contra præceptum Dei, id est, quando est speculativè dubius de iustitia belli: ergo ex S. Aug. si conscientia speculativè dubia fiat præticè incertus de existentiâ legis, & præticè certus de non obligatione ejusdem. Omitto plura, nam ad conclusionis evidentiâ satis est notare, quod judicium præticum diversas circumstantias pro objecto habeat ac speculativum.

Idem habet S. Bernardus lib. de Præcept. N. & Dispens. cap. 9. dicens: *Quidquid vice Dei præcipit homo, quod non sit tamen certum 45. displicere Deo, hanc secus omnino accipiendum est, quam si præcipiat Deus.* Qui doctrinæ adhærent quotquot sentiunt subditum teneri parere Superiori, quoties quod præcipitur, subditus judicat probabiliter licitum. Ita P. Sanch. lib. 6. Sum. cap. 3. & apud P. Sanch. 45. S. Bern. displicere Deo, hanc secus omnino accipiendum est, quam si præcipiat Deus. Cui doctrinæ addito

N. iij. Supra,

Superioris precepto, licitum est cum eâ operari.

N.
46. Probatur 2. quia certum est, quod licet
operari cum conscientia practice non du-
bia, seu moraliter certa, ut constat ex disp.
18. & 19. nam cum bona fides, seu pruden-
ti exitimatione de licentia actionis est lici-
tum operari; haec enim bona fides in diri-
gendo eam actionem est conformis primis
regulis morum: sed omnis conscientia pra-
etice non dubia est moraliter certa, est
enim talis, bona fides, ut *ibidem* docui: er-
go cum conscientia practice non dubia licet
operari.

N.
47. Confirmo: quia conscientia speculativè dubiae de honestate objecti possunt supervenire principia reflexa certitudinem honestatem actionis circa idem objectum, ut confat exemplis adductis n. 41. ex. gr. Sum dubius num hodie sit dies festivus, & tamen possum esse certus, quod licet hodie laborare, quatenus conscientia de die festivo dubiaz accedit hoc principium certum, Nulla lex incertò consans, certò obligat: ergo cùm lex de die festivo mihi non confitet, quin est incerta, non me certo obligat: ergo licitum est sub dubio, an sit dies festivus, laborare. Similiter subditus saepe est incertus de licentia aliquius operationis, ex. gr. an licet edere, domo egredi; & tamen accedente Superioris præcepto certus est se non peccare edendo, & domo egrediendo: ergo conscientia speculativè dubiae de honestate materiali objecti, & actionis potest superaddi aliquod principium, quo cadem conscientia speculativè dubia fiat practice certa de licentia, & honestate formalis ejusdem operationis speculativè dubiae.

N. Probatur 3. quia ad licite sine peccato
48. formaliter operandum requiritur dictamen
prudens, seu bona fides dictans tale opus
non esse peccatum: sed sola præsente con-
scientia speculativè dubia, non adest tale
dictamen; præsente autem conscientia pra-
etice certa adest: ergo præsente sola con-
scientia speculativè dubia non licet operari;
si autem ea fiat prætice certa, licet cum ea
operari.

N. Dico 3. Potest conscientia practicè dire-
49. & è dubia fieri reflexè practicè certa. Est
P.Perez omnium contra P.Perez.

N. Explico, & probo: Conscientia practice
directe dubia est conscientia dubia de ho-
nestate, aut licentia actionis: Conscientia
practice reflexe certa est conscientia certa
de ejusdem actionis licentia, & honestate,
quatenus superadditur principium certum
reflexum de ejus licentia, aut honestate.

Jam vero quod conscientia practicè directe dubia fieri poscit reflexè practicè certa, est evidens, tum ex dictis pro primâ conclusione facilè huic adaptari posunt: tum qui conscientia directe practicè dubia de licentia actionis addi potest principium certificans esse licitum operari, quatenus licet est omnis actio, que non est certò vera, & prudenter judicatur non vetita: tum quia rusticus dubius de honestate juramenti potest, accedente sapienti Confidetur consilio, esse reflexè practicè certus de iusjuramentis honestate: & subditus dubius de licentia locutionis, comeditionis, & finalium operationum, addito Prälati precepto, est practicè reflexè certus de earum honestate: ergo conscientia directe practicè dubia fieri potest reflexè practicè certa.

Confirmo 1. Fac enim, ut ego dubium, N.
an volitio edendi sit nunc licita: ecce cum
tale dubium veretur circa actionem, et
dubium practicum; potest autem hinc dubio
practicō, an electio cibi sit licita, super
venire principium reflexum certissimum me
de licentia, aut honestate voluntatis edendi:
ex gr. Omnis electio, que certo non constat
esse mala, immo prudenter putatur bona, et
licita: sed electio, de qua dubio nra sit
mala, mihi certo non constat esse malam,
quoniam prudenter puto esse bonam: ergo
licet.

Confirmo 2. quia eti conscientia sit in N.
hoc casu dubia de honestate materiali, seu
objectivâ talis actionis; (dico objectivâ,
nam ipsa honestas actionis est in hoc casu
objectum dubitationis) esti, inquit, con-
scientia dubia sit de honestate objectiva
talis electionis, atramen ipsâ conscientia est
reflexè certa ratione principii superadditum
de honestate formalis ejusdem electionis; est
enim certum, nullum, quod certior non con-
stat esse malum, aut vetitum, esse licetum;
ergo licita erit reflexè talis actionis. Hoc
suaderi potest ex textu Apostoli, quem de-
dimus *d. i. 1.* cumque, ut nos expoluiamus,
exponit V.P. de la Puente *tam. 4.* de Perf. P. Res-
tatione Christi *tr. 6. cap. 6.* & D. Perea num. *D. Per-*

430. ad 434.
Dico 4. Si conscientia practicè directè N. dubia fiat practicè reflexè certa, licet cum N. eà operari. Est omnium contra P. Elizalde: P. Elizalde, p. 11, l. 10, & p. 20, & P. Te-

& videri potest P. Terillus qu. 13. an. 20. M. Tapia tom. 1. lib. 1. qu. 8. art. 8. & 9. M. Tapia

Probatur : quia licet ieiunio
moraliter certam de honestate electionis ;
sed quoties conscientia practice directe du-
bia est reflexe practice non dubia de ejusdem
electionis licentia , & honestate , adest con-
scientia

S E C T. II.

151

N. scientia moraliter certa de ejus electionis licentia: ergo cum ea licet operari.

55. N. Confirmo: quia esto repugnet intellectum simul esse certum, & incertum de eodem objecto, non tamen de realiter distinctis: sed electio edendi, aut bellum gerendi, ut relata ad unas circumstantias, etdemque ut relata ad alias, sunt objecta realiter inadæquatae distincta: atque adeo intellectus est incertus de honestate electionis ejus, & bellii, consideratâ precipite ejus electionis naturâ: & est certus de honestate ejus electionis cibi, & bellii, consideratâ ea electione, ut precepta à Superiore; aut ut substante huic principio certo pratico reflexo, *Omnis electio certò non verita est licita*: ergo nulla est repugnantia, quod intellectus incertus de honestate electionis fiat certus de ejus honestate: ubi aliud est honestas electionis in se; aliud honestas electionis ut subitans principio reflexo, quod omne præceptum, si non certò constet esse inaliud, est sequendum; aut huic, *Omnis voluntio, si non certò constet esse mala, est licita seu permisa*.

§. III.

An cum sola conscientia directe practice dubia sit licitum operari?

S U M M A R I U M .

Si conscientia practice directe dubia non fiat practice certa reflexè, non licet cum ea operari.

Ita DD. omnes contra P. Perez, n. 56.

Quia tenemur habere bonam fidem, adeoque non satis carentia male fidei, n. 57. 58. 59.

Argumenta P. Perez, quod opus ex non mala fide sit negativè ex bona fide, n. 60.

Ei quia si non adest mala fides, nec situr opus esse peccatum, ib.

Solvio, quia necessaria ex Apostolo est bona fides, n. 61.

Ut quis peccet, satis est, ut vel careat iudicio de non peccato, vel habeat iudicium de peccato, non autem necesse semper, ut habeat iudicium de peccato, n. 62. 63. 64.

Ego juxta utramque sententiam tam tuensem, quod ad libertatem necessariam propeccato, satis sit sola apprehensio malitia cum carentia iudicij dictantis, opus non esse peccatum, quam tuensem, necessitatem iudicij dictantis opus esse peccatum, solvo objectionem, n. 65.

66. 67. 68.

Offendo peccare, qui sine iudicio de non peccato operatur, et si careat iudicio de peccato, n. 68.

Non potest suspensi iudicium reflexum, quid peccet, qui suspenso omni directe tam de peccato.

cato, quam de non peccato operatur, quia illud est evidens, ib.

Immò etsi suspenderetur illud reflexum, adhuc peccabit, qui suspenso omni directe operatur, n. 69.

Quomodo peccet, qui nescit se peccare suspendingo omne iudicium directum, num. 70.

71. 72.

Illicitum est operari cum dubio peccati, eo non deposito per principium reflexum, n. 73. 74.

P. Terillus sentit operantem cum dubio ideo tantum peccare, quia temnit legem certam, non quia operatur cum dubio. Ejus rationes a n. 76. ad 81.

Impagnat Palanco Terillum, n. 82. 83.

Meamens, n. 84.

Sequitur, & explicat P. Terillum, n. 85.

Eumque defendit, n. 87. 88.

Dico 5. Si conscientia practice directe dubia non fiat practice certa reflexè, non licet cum ea operari. Est omnium con- p. Perez tra P. Ant. Perez tr. 2. de Just. d. 2. cap. 4. & Pontius Joan. Pontium in 2. dist. 39. qu. 2. num. 56. Fegar. quem ex ejusdem Scholâ impugnat Foga- rinus d. 1. a. n. 6.

Probatur 1. quia cum sola conscientia N. speculativa dubia non licet operari, ut dixi 57. num. 48. ergo multò minus cum sola conscientia practice dubia. Confirmo omnium authoritatem Doctorum, que in re morali, ut probat P. Card. facit evidentiam moralem.

Probatur 2. à priori ex P. Moyat tom. 1. N. tr. 1. qu. 6. à n. 29. & tom. 2. qu. 4. num. 11. & 58. aliis paucis: quia omne opus, quod non est P. Moy. ex fide, est peccatum iuxta Apost. id est, omne Apost. opus, quod non procedit ex iudicio prudenti de licentia ejusdem operis, est formaliter peccatum: sed purè dubius de licentia nullum habet iudicium prudens de ejusdem operis licentia, immò operari vult, sive illud sit licitum, sive illicitum: ergo illud opus elicitor sub puro dubio de licentia, & non licentia, de honestate, & inhonestate, erit formaliter peccatum. Maior est certa ex Apost. Minor est certa ex hypothesi, supponitur enim, quod quis operetur sub conscientia practice dubia de malitia operationis, non deposita per ullum iudicium prudens. Consequentia tenet.

Confirmo: Dubitans de bonitate moralis electionis, aut objecti, vel dum elicit eam electionem, aut eligit illud objectum, habet iudicium prudens dictans, cuicunque licet omne id, quod certò nescitur esse illicitum; & tunc eo ipso non operatur cum dubio, immò per illud iudicium reflexum deponit dubium:

D I S P V T . XX.

152

bium : vel caret omni iudicio prudenter di-
stante licere sibi cum eo dubio operari ? &
tunc operatur , non tamen ex bona fide : er-
go peccat , cum illicitum sit sine bona fide
operari , ut constat ex Apost. & omnium
authoritate supponentium dari præceptum
reflexum , ne quis operetur cum puro dubio
de malitia electionis , aut objecti , excluso
omni iudicio prudenti de licentia , aut honesta-
tate operationis , & objecti : ergo ad recte
sine peccato operandum , debet conscientia
practicæ dubia deponi per iudicium refle-
xum dictans , *Omne quod non constat certò esse
malum , est licitum.* Urgeo : Non licet ope-
rari cum conscientia probabilitatem tantum
probabili , ut docui d. 18. secl. 3. ergo multò
minus cum dubio practico , seu cum con-
scientia practica dubia. Consequentia tenet
ex paritate , & omnium authoritate , & ra-
tione ibidem adducta. Omitto rationem ,
Palae. quam obiter insinuat Palanco qn. 16. a n. 39.
Philal. & Philaletus pag. mibi 137. puto enim non
tenere.

N. Dices 1. ex P. Perez , omne opus elici-
60. tum non ex malâ fide , esse negativè ex bo-
nâ fide : sed omne opus elicitum sub puro
dubio honestatis , & malitiæ non est ex malâ fide : ergo omne tale opus est negativè
ex bona fide. Minor probatur ; quia omne
opus elicitum sub puro dubio honestatis , &
malitiæ , sicut elicetur sine iudicio dictante
illud esse licitum , ita elicetur etiam sine
iudicio dictante illud esse illicitum : ergo
est negativè ex bonâ fide , seu non est ex
malâ fide. Confirmatur ; quia ad sine peccato ,
seu ex bona fide operandum satis est ,
ut operans nesciat illud esse peccatum , non
autem necesse est , ut sciat non esse pecca-
tum : sed operans , præsentie cognitione bo-
nitatis , & malitiæ , & sine omni iudicio de
bonitate , & malitiæ operationis , seu ope-
rante actionis ponit eam actionem nesciens ea
esse peccatum : ergo sine peccato , & ex
bonâ fide operatur. Similia habet Pontius
Pontius apud Fogarinum l. c.

N. Sed contra evidenter ; quia Apostolus
61. expressè ait esse peccatum opus , quod non
Apost. est ex fide : ergo ut opus sit peccatum , sa-
tis juxta Apost. est , ut fiat sine bona fide ,
seu sine iudicio dictante illud esse licitum ,
ut explicat Glossa ordinaria ; sed sit , ergo
est peccatum. Hinc ad confirm. nego ante-
cedens ; dico enim , quod ut quis sine pecca-
tato operetur , non satis sit , quod nesciat
opus esse illicitum , sed necesse est , ut ha-
beat aliquod iudicium directum , aut refle-
xum , quo judicet tale opus non esse illicitum.

tuum , debet enim opus esse ex bona fide :
fed nullus dubitans habet tale iudicium , ut
supponitur : ergo non habet bonam fidem.
Vide quæ dixi d. 18. secl. 1. ubi innui quod
omnes DD. prærequirant iudicium certum
de non peccato , ut quis sine peccato ope-
ratur , quod ipsum fulè suasi secl. 4. adeo ut
P. Suar. & P. Moya velint nostram conclu-
sionem esse de fide. Si ergo prærequirunt
certum de non peccato iudicium ne quis
peccet , eo ipso qui eo certo de non peccato
iudicatio caret , peccabit , si operetur : sed purè
dubitans de honestate , & in honestate co-
caret : ergo operans cum eo puro dubio pec-
cat , ut ibidem docui , & solvi argumenum ,
& dedi rationem , cui , ut quis peccet , ne-
cessitatem sit , ut habeat certum de peccato
iudicium , fed satis sit , ut caret iudicium cer-
to de non peccato : ut autem quis non pec-
cat , non satis sit , ut caret iudicium certo de
peccato , sed necessitatem sit , ut habeat iudicium
certum de non peccato.

Dices 2. Ut quis peccet , necesse est , ut N.
eliciat opus contra iudicium dictans illud 62.
esse illicitum : sed habens purum dubium
caret tum iudicium dictante opus licere , tum
iudicatio dictante idem opus non licere ; ergo
non peccat. Nego maiorem ob rationem
immediate allatam. Ut quis peccet , satis
est , ut eliciat opus sine iudicio bona fide di-
stante licere ; non autem necesse est , ut elici-
at opus sub iudicio dictante non licere.
Deinde retorquo : Ut quis peccet , necesse
est , juxta Adverlarium , ut ponat opus con-
tra iudicium dictans non licere : sed operans
sub puro dubio malitiæ , & honestatis ope-
rationis , etiæ caret utroque iudicio directo ,
tam dictante , opus A. licet , quam dictante ,
opus A. non licet ; non tamen caret iudicatio re-
flexo dictante , esse peccatum operari *in iudi-
cio prudenti de licentia operationis* : ergo ope-
rants sub puro dubio , & sine illo iudicio
directo de licentia operationis , aut saltē
reflexo peccabit formaliter. Vide P. Ovid. P. Ovid.
1. 2. tr. 5. contr. 1. n. 14.

Dices 3. Sublatu præcisè uno constituti-
vo libertatis moralis ad peccandum necessa-
rio , implicat esse peccatum : sed præsente
conscientia dubia deficit unum ex dictis
constitutivis ; ergo etiæ præsente implicat esse
peccatum. Minor probatur ; quia unum
ex constitutivis libertatis moralis ad pec-
cadum necessariæ est iudicium de malitia
operationis : sed præsente conscientia dubia
deficit non tantum iudicium de honestate ,
sed etiam de malitia operationis : ergo defec-
tum ex dictis constitutivis. Confirmat:
Nesciens opus esse illicitum , non potest
peccare.

P. Perez
peccare: sed habens conscientiam dubiam
neficit opus esse illicitum, nam suspendit
omne judicium tam de licentiā, quam de
non licentiā operationis: ergo non potest
peccare. Ita P. Perez.

N.
64. Sed contra i. quia hoc, & sequentia pro-
bant non tantum operantem cum con-
scientiā dubiā peccati non peccare, quin nec pec-
care operantem cum ignorantia culpabili,
& affectatā non malitiā: utor enim cādem
formā: Implicat peccatum, quoties deest
judicium dictans, *Hoc opus esse peccatum*: sed
laborans ignorantia vincibili malitiā caret
eo judicio dictante, *Hoc opus est peccatum*,
qui habet judicium imprudens dictans,
Hoc opus non est peccatum: ergo laborans vin-
cibili ignorantia malitiā non potest pecca-
re.

N.
65. Contra 2. quia duplex est inter T.T. sen-
tentia circa libertatem necessariam ad pec-
candum, an requiratur judicium dictans,
hoc opus esse peccatum; an satis sit appre-
hensio suavis malitiā cum carentiā judicii
dictantis, idem opus non esse peccatum. Ne
autem veritatem communissimam nostrę con-
clusionis ad unam tantum sententiam limi-
temus, respondebo juxta utramque.

N.
66. Juxta affirmantem, quod ad libertatem
constitutivam peccati satis sit, ut detur appre-
hensio suavis peccari, & nullum adest
judicium de honestate illi contradicens, con-
cessā maiori, nego minorem. Ad probatio-
nem, juxta eamē sententiam, dico, quod
ad libertatem constitutivam peccati satis sit
sola apprehensio suavis peccati cum caren-
tiā judicii de non peccato; non autem ne-
cessarium sit judicium de peccato: ergo
cum, stante conscientiā dubiā, detur appre-
hensio suavis malitiā fine judicio dictante
Hoc opus non est peccatum; et si tunc etiam non
detur judicium dictans, *Hoc opus est peccatum*,
dantur constitutiva libertatis moralis
ad peccandum necessariæ. Quia, juxta hanc
sententiam, ad potentiam moralem comple-
tam peccati satis est, ut detur apprehensio
suavis malitiā, & non detur judicium di-
ctans, *Hoc opus non est peccatum*; non autem
necessere est, ut detur judicium dictans, *Hoc
opus est peccatum*.

N.
67. Ad confirm. dico, quod operans nesciens
opus esse peccatum, nescientiā excludente
omnem notitiam suavissimam malitiā, non pos-
sit peccare: operans autem nesciens opus
esse peccatum nescientiā excludente hoc
judicium, *Hoc opus est peccatum*; non autem
excludente apprehensionem suavissimam ma-
litiae divisam ab omni judicio dictante, *Hoc
opus non est peccatum*; dico, inquam, quod
operatur

iste operans possit peccare: etenim eo ipso
quod iste operans habeat apprehensionem
suavissimam malitiæ divisam a judicio dictan-
te, *Hoc opus non est peccatum*, et si carcat ju-
dicio dictante, *Hoc opus est peccatum*, habet
conscientiam peccati. Ut enim detur con-
scientia peccati, necesse non est, ut detur
judicium dictans, *Hoc opus est peccatum*; sed
satis, ut detur apprehensio suavissima malitiæ,
& non detur judicium de non peccato, eam
apprehensionem excludens, seu illi contra-
dicens.

Juxta sententiam negantem, quod ad li- N.
bertatem peccati satis sit apprehensio suavi- 68.
va malitiæ cum carentiā judicii de non pec-
cato, sed necessario requiri judicium di-
ctans, *Hoc opus est peccatum*, concessā maiori,
nego minorem. Ad probationem dislin-
guo: præsente conscientiā dubiā practicè
de non peccato, non adest judicium direc-
tum dictans tale opus esse peccatum, con-
cedo; reflexum dictans opus sub conscientiā
dubiā de peccato elicium esse peccatum,
quatenus peccatum est operari sine bona
fide non peccati, seu sine dictamine consci-
entiae de non peccato, nego. Ad reliqua pa-
ter: licet ergo, stante conscientiā dubiā,
destitutum omne judicium directum tam de non
peccato, quam de peccato operationis, circa
ca quā veratur dubium; atramen adest
judicium reflexum dictans, quod omne opus
elicium sine judicio de non peccato, aut de ho-
nestate, sit peccatum; quod judicium est unum
ex constitutivis libertatis ad peccandum
completa. Rursus et si directe nesciat opus
esse peccatum, reflexe tamen sit, quod sit
peccatum opus elicium sub dubio de pec-
cato. Demum licet suspendat omne judicium
directum de peccato, & non peccato
talis operationis, non tamen potest suspen-
dere reflexum, quia est evidens, nam evi-
denter cognoscit, quod opus sub dubio ma-
litiae elicium sit peccatum.

Quod si P. Perez dicat posse etiam sus- N.
pendi judicium reflexum, quia non est evi- 69.
dens, prius negabo posse suspendi; nam evi- p. Perez
dens est lex fœrē omnibus Theologis, &
Apostoli textus, quod homo operans sine
bona fide, seu sine judicio prudenti de non
peccato peccet: sed operans cum consci-
entia dubia sit evidenter, quod operetur sine
judicio prudenti de non peccato: ergo sit
evidenter, quod peccet: ergo nec suspen-
dit, nec potest suspendere judicium illud
reflexum evidens. Deinde transmittam,
quod judicium illud reflexum possit sus-
pendi; adhuc sequitur, quod operans cum
conscientia practicè dubiā peccet, quia
operatur

D I S P V T . XX.

154

operator sine judicio de non peccato, seu sine bona fide honestatis, quod satis est ad hoc, ut peccet, ut dixi; et si tunc contra nullum operetur judicium dictans tale opus esse peccatum, quatenus supponitur suspendi omne tale judicium tam directum, quam reflexum.

N. Dices 4. Sine conscientia peccati non potest esse peccatum: sed conscientia dubia peccati non est conscientia peccati: ergo cum conscientia dubia peccati non potest esse peccatum. Ratio est; quia operans cum conscientia dubia peccati nescit opus esse peccatum: sed ad peccatum requiritur, ut sciatur opus esse peccatum: ergo operans cum conscientia dubia peccati non peccat.

N. Respondeo, concessa maiori, distinguendo minorem: Conscientia dubia peccati non est conscientia peccati, sumpto tamen conscientia pro iudicio de peccato, concedo; pro notitia suavissima malitia separata ab omni iudicio non peccati, nego. Vel aliter: Cum conscientia dubia peccati non potest esse conscientia peccati, seu iudicium directum de peccato, concedo; reflexum, non quidem de peccato in sola operatione secundum se considerata, nam de hac dubitat, an sit peccatum; sed de operatione ut unita dubio malitia, & ut divisa ab omni iudicio non peccati, de qua operatione ut unita tali dubio scit evidenter, quod sit formaliter illicita, nego.

N. Ad rationem distinguo maiorem: nescit iudicativè, transeat; nam suspendit omne iudicium: nescit apprehensivè simul cum carentia iudicii de non peccato, nego maiorem: & distinguo minorem: requiritur, ut sciatur iudicativè opus esse peccatum, nego; apprehensivè cum carentia iudicii de non peccato, concedo minorem, & nego consequentiam. Vel aliter: nescit, seu non iudicat directè tale opus esse peccatum, concedo; nescit, seu non iudicat reflexè, quod opus ut illicitum sub dubio malitia sit formaliter peccatum, nego maiorem: & distinguo minorem: requiritur ut sciatur, seu iudicetur reflexè esse peccatum, concedo; directè, nego minorem, & consequentiam. Igitur vel ad libertatem peccati requiritur necessariò iudicium de peccato; & tunc eti non detur iudicium directum, quod tale opus dubitatum peccatum, sit peccatum, datur tamen iudicium reflexum dictans esse peccatum opus illicitum sub dubio malitia: vel ad libertatem peccati satis est apprehensio suavissima malitia cum absentiā iudicij de non peccato? & tunc, cùm ea detur, consequēter datur conscientia peccati.

Dices 5. Vel illicitum est operari cum dubio peccati, vel nos? Si licet, vera erit opinio Pontii, & P. Perez: si non licet, falsum erit esse illicitum, quod dubito esse illicitum. Accedit, quod, juxta nos, omne id licet, quod nescit esse illicitum: sed dubitans nescit tale opus esse illicitum: ergo opus dubitatum illicitum licet.

Respondeo illicitum esse operari cum dubio peccati, eo non deposito per principium superveniens reflexum; illicitum autem deposito dubio: eo autem ipso non operor cum dubio, sed opus ignoratum peccatum operor ei nixus principio, quod licet facere opus, quod non iudicatur peccatum. Ad additum dico per illud principium, Omne, quod non certò iudicatur illicitum, illicitum, deponi dubium, & probare esse illicitum deposito dubio ponere opus, quod dubitavi, non quod dubito esse peccatum; nam eo ipso, quod deponitur dubium, non dubito, sed dubitavi.

Quæres, an operans cum dubio ideo sit lumen peccet, quia contemnit legem certam certò cognitam; an vero etiam peccat independenter à lege certà certò cognitá, seu præcisè quia operatur in dubio?

P. Teril. qu. 18. de Conf. à n. 10. affir. N. mat, quod operans cum dubio peccet præcisè, quia contemnit legem certam propos. P. Teril. sitam per iudicium certum, & evidens, nempe per primum principium reflexum Synderesis, quo cuique contat ea regula juris naturalis, In dubiis tutior pars est eligenda; aut per aliud primum principium reflexum cum illo convertibile, quale est hoc, non licet ponere id, de quo dubitatur, an sit matum.

Probat 1. quia si voluntas merè dirigetur per dubium, licet aliquando operari in dubio, ex. gr. licet pauperi dubitanti, P. Teril. an sit necne leve peccatum prodigalitas, an vero sit actus heroicæ liberalitatis, privare se unico, quem habet, aureo, ut pueri periclitantes dotem compleat; licet inquit, pauperi ita dubitanti operari cum eo dubio, absque eo quod peccaret: sed numquam licet operari cum dubio: ergo operans in dubio, ideo tantum peccat, quia operatur contra legem certam, quæ si non adsit, non peccabit.

Probat 2. quia ut quis contemnat legem N. obligantem, lex debet existere, nisi enim existat, non obligat, nec propriè contemnitur: ergo operans cum dubio, ideo peccat tantum, quia contemnit legem existentem, & certam, non autem quia contemnit legem non existentem, aut dubiam.

Probat

- N. Probat 3. *nun.* 15. quia peccans in dubio
80. violat legem non operandi in dubio, sibi
certo notam: ergo ideo præcisè peccat, quia
violat legem sibi certo reflexè notam; est
enim evidens principium reflexum certum,
nulli licere se exponere peccati periculo,
seu operari cum dubio.
- N. Probat 4. à priori; quia ad liberè ope-
randum requiritur judicium abfolutum de
P.Teril. honestate, vel turpitudine objecti; non
enim voluntas potest determinatè, & de-
liberatè eligere objectum cum mero du-
bio de ejus honestate, vel turpitudine; ne-
cessitatem est, ut p̄cedat judicium deter-
minatum, & abfolutum de ejus honestate,
vel turpitudine: sed purum dubium non
continet tale judicium: ergo p̄t̄er dubium,
opus est alio judicio ultimo regulan-
te voluntatem; illud autem non est, nisi
aliquid principium universalē Syndesis,
ex gr. *Non licet operari cum dubio*, applica-
tum per actum experimentalē, seu per
hanc minorem, sed *ego nunc dubito, an con-
tritus sit licitus*, adeoque non licet mihi con-
trahere: ergo in omni dubitante datur ult-
imum dictamen conscientiae proponens
certam legem, quæ toties certo violatur,
quoties homo in dubio constitutus sequitur
partem minus tutam. Hæc P. Teril.
- N. Sed contra hanc doctrinam infurgit Pa-
82. lanco *qu. 16. a. n. 28.* fusissime dicens, quod
Palanc. independenter à lege reflexā sequendi par-
tem tuiorem fit peccatum agere cum du-
bio id, de quo positivè dubito, an sit pec-
catum. Probat 1. quia per talē legem re-
flexam vetatur agere sub dubio, quia ma-
lum est agere sub dubio; non autem ideo
malum est, quia vetatur, sed quod vetatur,
quia malum, & non est malum, præcisè
quia vetatur; est malum independenter à
tali lege, vetante illud: ergo agere sub du-
bio est malum, independenter à lege illud
reflexè vetante. Minor patet, quia vetitum,
quia malum, supponit malum pro priori,
& independenter à tali prohibitione. Maior
rem probat, quia quod vetatur, lege natu-
rali, vetatur necessariò à Deo: sed agere sub
dubio prohibetur lege naturali, prohibetur
enim, quia est in se malum; ergo non pro-
hibetur liberè, sed necessariò à Deo: ergo
agere sub dubio est malum ante omnem
Prohibitionem; est enim agere modo con-
temptivo legis Divinae.
- Probat 2. quia etsi non daretur lex refle-
xa vetans agere sub dubio; adhuc ita agere
est contemptus legis directæ Dei: sed con-
temptus legis Dei directæ est ex se pecca-
tum, independenter ab eo, quod prohibe-
tur lege reflexā; immò etsi per impossibile
à lege reflexā non prohiberetur; ergo etsi
lege reflexā non prohiberetur, esset pecca-
tum. Hæc Palanco, qui deinde totus est in
solvendis P. Terilli argumentis.
- Ego ut dicam quod ientio, concedo, quod N.
independenter à lege reflexā vetante agere 84.
sub dubio, sit peccatum sub dubio agere;
concedo etiam ideo vetari sub dubio agere,
quia est intrinsecè malum; ita ut ideo ve-
tetur agere sub dubio, quia est in se malum;
non autem ideo sit malum, quia vetatur.
At non inde sequitur falsam esse opinionem
P. Terilli dicentis, quod ideo peccet agens
in dubio, quia contemnit legem certam;
immò hoc est proflus verum. Quare distin-
gueri debet lex objectiva, & lex formalis: etsi
enim non daretur Legislator legem ferens
de non operando cum dubio, adhuc esset
peccatum agere cum illo; & qui cum dubio
ageret, esto non contemneret voluntatem
Legislatoris, (qua in dicto casu nulla esset)
contemneret certam legem naturalem in-
sistam ipsi objecto ex se intrinsecè malo:
atque adeo semper verum est, quod docet
P. Terillus, quod operans in dubio ideo
peccet, quia legem certam contemnit. Cūm
autem lex certa naturalis vetans agere cum
dubio, quia est intrinsecè malum agere cum
dubio, nequeat à nobis moraliter violari
nisi per cognitionem applicetur, hinc est,
quod ea debet nobis applicari.
- Ex hæc doctrinâ facile solvuntur quæ N.
trahit Palanco putans, quod P. Terillus 85.
neget esse intrinsecè malum agere sub du-
bio; immò n. 10. idem P. Terillus exponens P.Teril.
suam secundam assertiōnem aperiē ait, quod
fit cuique evidens ea regula juris naturalis,
(naturalis, dicit) *In dubio tñior pars est eli-
genda*: ergo est in se malum ante omnem
directam prohibitionem agere in dubio:
ergo hoc non negat P. Terillus; sed quod
negat est, posse quem peccare, quin contra
legem certam operetur; & verisimiliter di-
cit; nam qui operatur cum dubio, operatur
contra hanc legem naturalem cuique cer-
tam, *Non licet operari cum dubio*; hęc enim
lex non est dubia, sed est certa. Ab aliis su-
perfedeo.
- Unum tantum in Palanco adverto; ait N.
enim n. 48. quod si P. Terilli doctrina, quod 86.
ut voluntas eligat liberè objectum, requi-
ratur primum judicium de objecti hone-
P.Teril.
state, aut turpitudine, nec satis sit dubium:
si hæc P. Terilli doctrina est vera, sequitur
(ait Palanco n. 49.) quod innumerā homi-
num opera liberè a peccato, & pœna, &
vix peccare relinquat, nam grandes pecca-
tores

D I S P V T . XX.

156

tores vix aliquando , vel numquam curant de formando ultimo conscientiae dictamine certo , quo de sui operis inhonestate certificantur ; immo nil curant de operis honestate , aut inhonestate , sed tantum de delegatione , aut lucro : ergo cum tales peccatores sint innumerí , nullus horum peccabit. Hæc , & alia Palanco.

N. Sed contra ; quia duplici ex causa homo peccat : vel quia ponit opus , quod directe judicatur absolute in honestum ; vel quia suspendendo omne judicium directum de operis honestate , & inhonestate , ponit illud opus dubitans de malitia ; & tunc habet judicium certum reflexum proponens , quod malum sit operari sine judicio de honestate , aut saltem de non malitia operis. Quilibet enim , antequam operetur , tenetur formare aliquid sive directum , sive reflexum conscientiae judicium , quo ultimo judicer , quod opus saltem non sit malum ; quod si hoc suspendat , & operetur , peccabit , quia operatur sine bona fide , seu sine prævio dictamine directo de operatione ; habet tamen in eo casu dictamen reflexum dicitans esse peccatum ponere opus non judicatum saltem non malum. Addo peccaturum eum omnem , qui sine omni judicio , tam directo , quam reflexo de non malitia operis operetur : et si enim , ut sine peccato operetur , necessarium non sit judicium directum de non peccato ; tunc tamen necessarium est reflexum , aliter sine bona fide operabitur. Alterutrum ergo judicium de non peccato necessarium est , ne quis peccet , ut dicam d. 21.

N. Ecce igitur , quod doctrina P. Terilli nec tollit potentiam peccandi , nec excusat à peccato , & pœna opera peccatorum : nam peccator quantumcumque enormis vel dum ponit opus malum haber dictamen præmium directum de operis malitia , vel non ? Si habet , ergo peccat , quia ponit opus sub dictamine de in honestate. Si non habet dictamen directum , habeat tamen judicium reflexum , adhuc peccat , quia ponit opus sub judicio reflexo de ejus malitia. Quod si caret tum judicio directo , tum reflexo de non peccato , adhuc ponendo illud opus peccabit , quia operatur sine ullo judicio prævio de non peccato. Immò tandem huic doctrina manum dat Palanco num. 58. dicens : Et quidem adeo evidenter peccaminofus est ille modus operandi sine conscientia , seu quod idem est , sine scientia honestatis , & in honestatis operis , ut ipso lumine naturæ ad explicandum hominem pessimè operantem , his verbis utatur : Est

Palanc.

homo sine conscientia , operatur sine conscientia ; cognolentes ipsum modum eligendi sine conscientia esse ex terminis , & ab intrinseco pessimum. Ecce , juxta Palanco , est lumine naturæ notum , quod operari sine conscientia operis sit pessimum : ergo ne quis peccet , necest est , ut adsit aliqua conscientia , seu judicium sive directum , sive reflexum de non malitia operis : ergo vera est doctrina P. Terilli , quod ad non peccatum , aut ad opus bonum , necessarium temperit aliquid dictamen præmium de non malitia , aut de honestate operis.

S E C T I O III.

Solvuntur argumenta contra nostras conclusiones allatas scilicet antec. §. 2.

§. I.

Quia implicat , ut quis sit speculatorius dubius de malitia operis , & simul de ea practice certus.

S U M M A R I U M.

Satis per me conscientia directa , sive reflexa , n. 89.

Arguit P. Eliz. quia intellectus speculatorius dubius de malitia objecti , est etiam practice dubius de licentia actus , n. 90.

Et quia oppositum est inintelligibile , uero in certo certum sequi non potest , n. 91.

Et quia implicat certitudine simul , & mentitur de eodem objecto , n. 92.

Contradiccio P. Eliz. n. 93.

Inflatum argumentum variis exemplis , n. 94.

Certum , incertum , dubium , verum , falsum , probabile , sumi possunt tum objective , tum formaliter , n. 95.

Sicut ex antecedenti incerto subjective sumptio sequi non potest consequens subjective certum , ita ex incerto objective sumptio sequi potest consequens subjective certum , ib.

Premisse conscientia reflexe sunt evidentes , et habeant quid incertum pro objecto. Quales sint , n. 96.

DD. hoo tuentes , n. 98.

Offendo quomodo cum incertitudine objecti sit certitudine de honestate actus , ib.

Intellectus speculatorius dubius est etiam practice dubius , nisi superveniat principium certum reflexum , n. 99.

Explico , n. 100. 101.

Quid conscientia directa , quid reflexa ? ibid. Et n. 102. 103.

Offendo

S E C T. III.

157

Ostendo modum resolvendi conscientiam, & deponendi dubium, n. 100.

Quia diligentia adhibenda ut tuò exerceamus actionem dubiam? n. 105.

Sicut de probabilitate objecti habere possum evidentiā, & de falsitate veritatem, ita de dubietate licentia habere possum certitudinem licentia, n. 106.

Diversum est objectum conscientia speculativa incerta, immo practicē incerta, ab objecto conscientia reflexa. Assignatur, n. 107.

Est certus hoc principium, Alio de cuius honestate non dubito est permisā: actio, cujus honestatem prudenter negare possum, est permisā, ib.

Nulla repugnantia, quod intellectus directe practicē incertus de honestate electionis sit reflexe practice certus de illa, n. 108.

Ob liberaias possessionem cum dubio speculativo de lege, aut malitiā objecti, & actus satis indicium practicum de licentia illius, n. 109.

Inductio quid quis possit esse practicē certus de licentia ejus de quo speculativè est dubius, n.

110. 111.

An index teneatur stare allegatis, & probatis ubi habet in oppositum evidentiā? ib.

N. 89. **D**icta à me sest. antec. non ideo dicta sunt, quia velim conscientiam reflectam esse semper ad recte operandum necessariam; hoc enim, juxta me, est falsum, ut ostendi d. 19. Iatis enim est conscientia directa purè probabilis de licentia operationis; hec enim, si sit certo probabilis, est regula sufficiens, & infallibilis ad recte operandum. Sed haec dicta sunt, ut ostendatur, quomodo intellectus directe speculativè dubius de existentiā legis, immo directe practicē dubius de honestate electionis possit fieri certus. Dixi autem fieri posse reflexe practicē certum per principia reflexa, & ostendi facile profrus esse, quod P. Eliz. fatetur sibi inintelligibile. Sanè si intelligit, quomodo ex non inventione veritatis fiat intellectus per argumentum reflexum certus de inventione veritatis, cur non intelligat, quomodo intellectus speculativè dubius de honestate objecti fiat practicē certus ob principium superadditum de honestate electionis? Aut quomodo intellectus practicē directe dubius de licentia electionis fiat reflexe practicē certus ob principium superadditum de ejusdem electionis licentia?

N. 90. **P. Eliz.** Primum itaque ex P. Elizald. argumentum est; quia eo ipso quod intellectus est speculativè dubius de malitiā, aut prohibitiōne objecti, eo ipso est etiam practicē

dubius de licentia operationis: ergo nulla conscientia speculativè dubia potest esse practicē non dubia: ergo omnis conscientia ut sit moraliter certa de licentia operationis, debet prius esse certa de non malitiā objecti; seu omnis conscientia practicē certa debet prius esse speculativè certa.

Confirmat 1. quia intelligi non potest, N. quomodo conscientia speculativè dubia de naturā objecti, immo practicē dubia de licen- P. Eliz. tiā actionis, fieri possit practicē non dubia. Antecedens probatur; quia ex incerto, & dubio implicat sequi certum; hæc enim est tota ratio, cur omnis Logica docet, quod conclusio debiliorem partem sequatur: ergo ex conscientia speculativè dubia de morali naturā objecti, aut ex conscientia directe practicē dubia de naturā actionis implicat sequi conclusionem, seu conscientiam reflexe certam de licentia actionis, cùm praemissa, ex quibus ea conclusio, aut conscientia deducitur, fint incertæ.

Confirmat 2. quia implicat, ut stante N. dubitate intellectus speculativi circa natu- 92. ram objecti, dentur principia certa de ho- P. Eliz. nestâ ejusdem objecti electione; & multo magis implicat, ut in intellectu practicē dubio de honestate electionis dentur prin- cipia certa de ejusdem electionis honestate: ergo implicat, ut conscientia speculativè incerta sit simul practicē certa; & multo magis implicat, ut conscientia practicē incerta de honestate electionis sit simul practicē certa de ejusdem electionis honestate. Antecedens probat, tum quia implicat ut intellectus habeat certa principia de licentia electionis, quam dubitat esse illicitam: tum quia implicat, ut in eodem intellectu stent simul certitudo, & incertitudo ejusdem omnino objecti: sed in nostro casu intellectus est simul speculativè incertus de honestate objecti, immo est practicē incertus de licentia electionis ejusdem objecti; & simul est practicē certus ob principia reflexa de ejusdem electionis licentia: ergo in eodem intellectu simul stant incertitudo, & certitudo practica ejusdem omnino objecti, feri electionis.

Antequād directe occurram argumentis N. P. Elizald. notandum 1. omnia in cum re- 93. torqueri, quatenus docet, quod dubius, P. Eliz. num aliqua lex existat, possit esse certus de ejus legis non obligatione, deponendo dubium speculativum de ejus existentiā per discutitum reflexum certum de non obliga- tione, hoc pacto: Si lex existet, eam post maturam adhibitam diligenter inveni- sem, non inveni, ergo non existit. Quapro modo.

Tom. III.

si ex incerto certum sequi non potest, quod modo P. Elizald. infert conclusionem certam de non obligatione, immo de non existentia legis ex incertitudine de existentia ejusdem? Ergo suis argumentis cogitatur respondere.

N. 94. Notandum 2. omnia argumenta instari innumeris aliis exemplis: postum enim, ut saepe dixi d. 18. & 19. habere evidentiā de re non evidentiā; habere certitudinem de re probabili, seu, ut clarius loquar, habere evidentiā de non evidentiā rei; habere certitudinem de probabilitate rei; habere veritatem de falsitate rei; quārō modo, quod modo hoc fieri possit?

N. 95. Notandum 3. incertum, inevidens, dubium, probabile, falso sumi posse, tum objective, quatenus ipsa inevidētia, & incertitudo, & falsitas actus est objectum actus reflexi evidētis, certi, veri; tum formaliter pro ipso actū formalī reflexo evidēti, & certo, tendente in eum actū directū incertum, falso, inevidētē, tamquam in suum objectum. Jam sicut certum prorsus est, quod ex antecedenti incerto, & inevidētē, subjectivē, & formaliter sumpto, sequi non posse consequens evidens, & certum, quia conclusio sequitur debiliorem partem; ita aequē certum est, quod ex antecedenti inevidētē, aut incerto, & pure probabili, objective, & signatē sumpto, colligi posse consequens evidens, & certum: quatenus cūm inevidētē, incertum, & probabile objective sumptum non sit, nisi ipse actus incertus, probabilis, & inevidētē; potest talis actus incertus esse objectum actus reflexi certi, & evidētis; potest enim esse mihi evidens ipsa inevidētia, & incertitudo, & probabilitas actus directi: ergo ex antecedenti inevidētē, & incerto, sumpto objective, & signatē, colligi potest consequens evidens, & certum.

N. 96. Ita accidit in casu nostro loquendo de conscientia reflexa supra statum objecti, seu actus directi; nam præmissæ, eti habeant pro objecto aliquid signatē incertum, sunt prorsus certæ, saltem circa licentiam operationis: præmissæ enim sunt istæ, aut his similes: *Cuique licet electio objecti, quod non certo constat esse vetitum, sed objectum A, de cuius morali natura dubito, non certo constat esse vetitum, ergo ejus electio licet.* Vel loquendo de conscientia practica directe dubia: *Cuique licet electio, que non certo constat esse vetita, sed electio, de cuius licentia dubito, non certo constat esse vetita, ergo ea electio licet.* Ecce utriusque syllogismi præmissæ sunt

certæ, & evidentes; & ideo C. Pallav. hoc principium, *Quicumque facit id, quod omnibus pensatis fibi videatur bonum, (aut faltem permisum) honeste facit, aut faltem non illicite facit, vocat primum principium* *practicum sive cinq[ue] a sententia Caram. in Disput. Epist. quā examinat pag. mil. 334.*

Sed etiam C. Pallavicini, P. Valqu. P. de Se-

las, Steph. Spinula, & Philal.

In formâ dico verum prorsus esse, quod intellectus speculativus dubius de legi existentiâ, aut de malitia objecti, nisi affutare alia principia, per quæ tum dubium speculativum de honestate objecti, tum dubium practicum directum de licentia actionis deponat, sit practicè dubius de licentia actionis. Nego tamen, quod si affutare principia reflexa certa, maneat practicè dubius, immo eo ipso quod ea affutat, sit reflecticè practicè certus de licentia actionis, & sic omittit dubium practicum directum de eâdem: nam per novum principium superveniens, dictans nos posse contra dubium speculativum, immo contra dubium directum practicum operari, certificatur intellectus de non peccato in ponendo ab omnem practicè directe dubiam de licentia, aut in adhucendo objecto speculativus dubius de honestate.

Hæc, paucis mutatis, est communis fina N. Doctorum mens cum P. Suar. P. Sartor. &c. C. Caiet. Herinex tom. 2. d. 4. num. 33. P. B. Sartor. Moya tom. I. qu. 6. num. 31. M. Tapa. M. B. Sartor. Pasler. & alii, quibus addo M. Merc. qui *Historia i. p. art. 13.* querit, an judicium de objecto sit eisdem rationis cum judicio de operatione ratione? & affirmat juxta ea, quæ declarat M. Merc. art. 12. Addit tamen, quod si judiciorum particulari de operatione superveniat nova ratio, poterit judicium de operatione esse certum; & de objecto esse incertum ex gr. Dubito, an talis liquor sit aqua; & tamen non dubito honestam esse ministracionem in casu necessitatis, ne salus infirmi perditetur. Hec M. Mercor. Idem acutè, & tage exponit Caram. in Apologem. Epist. 2. ex gr. Præcipiatur Thomistæ, ut defendat opinionem de resolutione utique ad materiam primam: ecce, si sermo sit de veritate objecti, formidare potest: si sermo sit de bonitate disputationis, fecit se honestè agere eam defendendo. Similiter, an Deijara sit sine originali concepta: si sermo sit de veritate opinionis pia affirmantis, formidat; nam potest non esse sine originali concepta: si de honestate actus, quo cam defendit, sit se honestè operari. Ecce igitur quâ ratione cum incertitudine veritatis objecti sit certudo

S E C T. III.

159

tudo de honestate actionis; quod intelligere debent Adversarii, nisi confundere velint veritatem cum honestate.

Hinc facile solvit argumentum: Quoties intellectus est speculativè dubius, est etiam practicè dubius, si dubio speculativo non seperniat principium certum reflexum dictans, quod, non obstante dubia prohibitione objecti, licitum sit operari, concedo antecedens; si superveniat, nego antecedens, & utramque consequentiam.

N. Ad 1. confirm. omitto instantiam jam allataam *num. 93.* immò pro instantiā contra eumdem P. Elizald. adducere possum integrum ejus contra nostram sententiam volumen; quārō enim, an cam impugnet argumentis certis, & evidētibus, aut saltem probabilioribus? Si negat; ergo nostra de lito usū opinonis probabilis sententia, utpote impugnata argumentis nostro iudicio infirmioribus, quam nostra sint, erit vera. Si affirmat, quārō, quomodo fieri possit, ut ex minus probabili a se impugnato sequatur probabilius, aut evidens? Ut enim ex incerto non potest deduci certum, ita neque ex minus probabili deduci potest probabilius, aut evidens. Quare, nisi P. Eliz. dicere velit, totum suum volumen flocci pendendum esse, intelligere debet rationem traditam à nobis *n. 93.* immò hoc adeo evidens est, ut nullus, nūl supra opinionem alienam reflectat, cam impugnare posset, nec propriam suadere, nisi super eam reflectat.

In forma nego antecedens, & explico; nam dubio speculativo de morali natura objecti, & dubio practicè de morali natura electionis superaddi potest principium certum, ex quo inferatur dictamen evidens, quod non obstante utroque dubio licita sit electio, ut dixi *num. 95.* Hoc autem præter dicta, facile intelligitur, si intelligatur, quid sit conscientia directa, quid reflexa; & quantum inter se different objecta utriusque. Conscientia directa est conscientia de ipso objecto, aut electione secundum te, & habet pro objecto remoto ipsum objectum, circa quod est electio voluntatis; & proximo ipsum ejus objecti electionem ut licitam, aut illicitam. Conscientia reflexa est conscientia de electione ut supponente actum conscientię directum; & habet pro objecto immediate per actum reflexum attacto, tum ipsam electionem; tum ipsum actum conscientię directum proponentem eam electionem. Vel, ut brevius loquar, & juxta dicta de invincibili ignorantia, conscientia directa est conscientia de moral electione, ut est ipsa electio in se à parte rei,

seu de electione specificative sumptu: conscientia reflexa est conscientia de electione ut reduplicative existente per ipsam conscientiam directam.

Jam vero ut conscientia speculativa, aut N. practicè directe incerta, & dubia fiat *102.* flexe practicè certa, astumendum est tamquam objectum conscientiae reflexae ipsa conscientia directa; & reflectendo supra statum, quem objectum conscientiae directe habet in mente operantis, astumendum est aliud principium reflexum habens pro objecto ipsammet conscientiam directam, seu objectum ut existit in mente per ipsum actum conscientia directum; & inferendum ex his est, electionem talis objecti, ut hīc, & nunc per conscientiam directam propofiti, esse licitam. Ex. gr. dubito, an detur lex de jejunio; dubito, an electio venationis sit licita: assumo hoc utrumque dubium pro objecto conscientiae reflexae, & utor hoc, aut simili principio: Lex, qua non certo constat, certo non obligat; lex dubia de jejunio non certo constat, ergo lex dubia de jejunio, certo non obligat, ergo licet non jejunare. Similiter electio, que non certo constat esse vetita, aut illicita, est licita, aut saltem permissa, *Caram.* (de quo principio fusissimè Caram. *lib. 4.* Theol. Mor. Fund. à pag. 144. ubi copiosè agit de possessione libertatis, quoties lex non est certa, à *n. 391.* in sua Diallexi) sed venatio, de cuius licentia dubito; est electio operationis, quam esse illicitam, aut vetitam non certo constat: ergo venatio, de cuius licentia dubito, est licita, aut saltem permissa.

Ecce in hoc utroque syllogismo patet N. doctrina à nobis tradita, quomodo, stante *103.* dubio speculativo, aut dubio practicè directo, seu stante conscientia speculativa incertă de honestate objecti, aut practicè directe incertă de honestate electionis, possit fieri practicè certa, & evidens de non peccato. Similiter patet quām facile deponatur dubium, seu conscientia practicè dubia, rieme per judicium certo prudens reflexum de licentia hīc, & nunc actionis. Vel enim conscientia dubitat ex gravi ratione, vel ex levi? Si ex levi, resolvitur simil syllogismo: Quoties ratio dubitandi de existentiā legis est levis, potest quis pro libito operari; vel quoties ratio dubitandi de malitia actionis est levis, ne scrupulis sine gravi fundamento cruciemur, potest quis eam actionem licite exercere; sed ratio dubitandi hīc, & nunc de existentiā legis, aut malitia actionis est levis; ergo licet pro libito operari, & eam actionem ponere. Si

Oij autem

Tom. III.

D I S P V T . X X .

160

autem conscientia sit dubia ex gravi ratione, deponitur dubium ex principiis ante recentitatem, quod lex, quae non certo constat existere, certò non obliget; & quod actio, quam esse vetitam non certo constat, sit licita; quae principia à ferè omnibus TT. admittuntur tamquam certa, & fundantur in possessione libertatis; iisque passim utuntur in materia de Lege, de Excommunicatione, de Cenfuriis, & Votis dubiis.

N. Non immoror in trahendis aliis principiis, quibus conscientia practicè dubia deponitur, de quibus latè P. Moya *tom. 2. qu. 5.* per totam. In formâ nego antecedens. Ad probationem distinguo antecedens: ex incerto, & dubio se habente subjectivè, seu per modum actus, non potest colligi certum, concedo antecedens; se habente per modum objecti ipsius actus reflexi, nego antecedens, & consequentiam in tenu datu. Ad id quod additur, nego præmissas, ex quibus deducitur dictamen conscientiae reflexæ, nempe ipsa conclusio, esse incerta, nam, ut ostendi *n. 95.* sunt saltem moraliter evidentes.

N. Monco autem cum Herincx, & P. Suar. & aliis, quod ut formerur judicium practicum reflexum, debet prius ille, qui speculativè dubitat de re, uti diligentia sufficiens, ut veritatem rei inventiat; alias si hanc omittat, ea ignorantia erit vincibilis; quod si adhibita sufficiens diligentia pro gravitate, aut levitate materiae adhuc dubitet, tunc dubium veritatis erit invincibile. Idem M. Tap. prorsus monet Illust. *Tapia tom. 1. lib. 1. qu. 8. art. 9. n. 1.* immo *n. 12.* & lequentibus querit, quæ, & quanta diligentia adhibenda sit, ut tutò exerceamus actionem dubium? & respondet, quod si facta diligentia dubium solvatur, teneamus operari partem tutam juxta legem inventam; si autem dubium perseveret, recurrendum ad possessionem, quæ praefente cetera dubium practicum, & transit in merè speculativum, quod non impedit licentiam operationis. Que autem, & quanta adhibenda sit diligentia, ut dubium tollatur, aut ut cum eo tutè operemur? Respondet *num. 13.* quod certa regulâ pro omni actione, & multò minus unica regula pro omni actione tradi non possit; sed negotium prudentialiter agendum est juxta arbitrium boni, & sapientis viri, quia non omnes actiones sunt æquales, nec ejusdem difficultatis, nec homo semper est æquè dispositus ad diligentiam. Possumus ergo proportionalem regulam in generali assignare; & hæc est, Quod dubitans attendat materiae gravitatem, & difficulta-

tem, & per te, aut per alios querat media pro veritatis inventione: si autem non suppetant idonea, censendum est, sufficientem fecisse diligentiam: quod si dubitet, an adhibita sint omnia media pro tali diligentia juxta materiæ qualitatem, tunc consulat viros in eâ arte peritos, & prudentes, & juxta corum consilium se regat; vel operando actionem, deponendo conscientiam dubiam per consilium alienum; vel utendo maiori diligentia, si ita consulant. Demum *n. 14.* recurrat ad pollescionem, & ait diligenter videndum, pro quâ parte sit possessio: si pro præcepto, obediat illi; si pro libertate, operetur, quod vult.

Ad 2. confirm. nego utramque partem N. antecedentis. Ad 1. probationem, retorquet *ibid.* prius argumentum utendo eadem formâ: P. Eu. Implicat, ut intellectus habeat evidentiam de objecto, de quo habet tantum probabilitatem; & implicat, ut intellectus habeat veritatem de objecto, quod tantum habeat falsitatem; sicut autem hoc non tener, in nec id, quod contra nos urget. Immò fuit de objecto probabili ut probabili, seu de objecti probabilitate; & sicut de objecto falso ut falso, seu de objecti falsitate habere possum evidentiā, & veritatem; ita de dubietate licentia habere possum certitudinem licentia; quatenus id quod est directè dubium an liceat, est reflexè certum, quod liceat. In formâ distinguo antecedens: Implicat, ut intellectus habeat principia certa reflexa de licentia electionis reduplicative sumpta, seu electionis ut dubitata illicita, nego antecedens; de licentia electionis specificative sumpta ut est in se, tranteat antecedens, & nego consequiam. Electio ut dubia de licentia est certò saltem permissa, quia est certum, quod electio, quam non certo constat esse illicitam, sit saltem permissa. Patet hoc allatis infinitis; potest enim objectum, quod directè tantum est probabile, esse evidens sumptum ut probable: ita accidit in cœlo nostro, nam objectum, quod directè est dubium illicitum, est certò reflexè licitum, aut permisum; quatenus omne non certo venit est licitum, aut permisum.

Ad 2. probat, concessâ maiori, nego *up. N.* possum minoris; supponit enim, quod *10.* idem sit objectum conscientiae speculatoris, P. Eu. aut practicæ directæ incertæ, ac est objectum conscientiae reflexæ; quod est probatum falsum. Nam objectum conscientiae speculatoriae incerte est ipsa legis existentia: objectum conscientiae directæ practicæ incertæ est malitia electionis: objectum vero cen-

conscientie practicę reflexę est tum ipsa lex, tum actus conscientię dubitativus eam proponens; tum ipsa malitia electionis; tum actus conscientię directus practicus dubitativus hanc malitiam electionis proponens. Non enim dico, *legem non obligare*, sed dico, & est principium certum, *legem, de cuius existentiā dubito, immo cuius existentiā prudenter negare possum, non obligare*. Similiter non dico, *actionem in honestam esse licitam*; sed dico, & est principium certum, *actionem, de cuius in honestate dubito, esse saltem permisam*: & multo magis est principium certum, *actionem, cuius in honestatem prudenter negare possum, esse saltem permisam*.

N. Nulla igitur in hoc repugnantia, quod intelleximus dubitans directe de obligatione legis sit reflexe moraliter certus de ejus non obligatione; nulla quoque in hoc, quod intelleximus per principia directa practice incertus de honestate electionis sit reflexe practice certus de ejus licentia. Nec mihi opponatur, quomodo electio, de cuius honestate dubito, possit esse honesta. Non, inquam, opponatur; nam quāram a te, an difficilis sit, ut quod revera est in re in honestum, sit honestum; an quod dubiū honestum sit honestum? Sicut igitur obiectum in re in honestum, & malum, si putetur invincibiliter honestum, est vere honestum, sive positivę, quatenus apparet conforme regulis morum; sive negative, quatenus non apparet disiforme, immo apparet non disiforme iisdem regulis morum: ita talis actio dubia de honestate est reflexe honesta, conformitate cum principiis reflexis morum. Ut enim est certum morum principium, *Omne apparenz invincibiliter honestum, non est saltem in honestum*; immo per me est honestum, ut docui d. 7. ita etiam est certum morum principium, quod omnis actio dubia de honestate, sit saltem permissa.

N. Dices compatibile non esse dubium speculativum cum judicio pratico de licentia. Nego antecedens; nam in materia omnium virtutum, juxta me, & plerosque TT. & in materia Iustitiae, juxta P. Elizald. & omnes, cum dubio speculativo num res sit mea, stat judicium praticum, quod licet eam rem teneo propter possessionem: ergo propter libertatis possessionem cum dubio speculativo de existentiā legis, aut malitiā objecti, & actionis stare potest judicium praticum de ejus licentia propter possessionem libertatis, cui licet omne, quod non constat esse veritum.

Patet hoc innumeris exemplis: ex. gr. Tom. III.

dubito speculativę, num talis liquor sit aqua, & tamen si non detur alia aqua, & detur periculum imminentis mortis, sum certus de honestate, aut licentia baptismonis. Dubito speculativę num absolutione imperita homini sensibus destituto, qui tamen prius, dum erat sibi compos, vocari justerat ad se Confessarium, num, inquam, sit valida; quod plerique negant apud Caram. *Caram. lib. 4. in Dialexi num. 396.* & tamen certus sum de honestate, vel saltem de licentia absolutionis. Idem esto de aliis judicium. Non igitur impossibile est, ut vult P. Eliz. P. Eliz. fed res facilis est, & satis obvia, quod quis esse possit speculativę incertus de veritate aquae, valoris Baptismi, medicinae, absolutionis, & similiū; & tamen simul sit practice certus de honestate, vel saltem licentia baptismonis, absolutionis, & similiū actionum. Ut autem conscientia sit recta, & certa, satis est certitudo de honestate; non autem necessaria est certitudo de veritate, ut dixi d. 18. *scil. 5.* nisi suspecti de Janissimo esse velimus: etenim conscientia invincibiliter errans est recta saltem negativę, quatenus sine peccato, & licet operatur, qui eam sequitur.

Quapropter M. Bartol. de Medina, vir N. fanē doctissimus, 1. 2. qu. 19. art. 6. pag. 111. 176. fuscē ostendit, & plures casus deducit. M. Med in quibus cum dubio speculativo de veritate stat certitudo moralis de bonitate. Exemplificat in milite, qui est dubius de iustitia belli, & tamen est certus se honeste operari obediendo Regi: in uxore, quā potest esse dubia de valore matrimonii, & tamen potest honeste reddere debitum, immo petere, quia est in possessione matrimonii: in subdito, qui est speculativę dubius de honestate rei precepta, & tamen est practice certus se licet operari parendo Superiori. De quo etiam legi potest Caram. *Caram. in Dialexi à num. 533. qui num. 541. addit,* quod M. Medina doceat, non tantum licet M. Med tum esse agere contra dubium speculativum, sed etiam contra opinionem, immo conscientiam evidentem; Judex enim contra propriam evidentiam damnare tenetur innocentem, si secundum allegata, & probata probetur nocens, ut optimē ostendit S. Th. § Tho. 2. 2. qu. 7. art. 2. sicut licet est agere contra propriam opinionem. Ita M. Medina. Subdit Caram. rationem; quia Judex ait, esto tciā Petrum non esse reum, scio tamen esse bonum, seu esse civiliter verum (ita loquitur Caramuel.) me bene operari eum damnando. Monco tamen plurimos TT. cum totā Scholā Scotisticā negare,

O iij quod

quod Judex in causa criminali stare teneatur allegatis, & probatis, si habeat evidentiā oppositi; quia est contra legem naturae damnare eum, quem evidenter scio esse innocentem.

§. II.

Quia ad dubium speculativum sequitur necessario practicum. Ubi iterum de possessione libertatis.

SUMMARIUM.

Arguitur. Quia speculativè dubius de licentia est de ea praktice dubius, n. 112.

Et quia idem est dubitare de existentiā legis, ac de malitia operationis, n. 113.

Dico ad dubium speculativum sequi regulariter practicum, nisi novum addatur principium, n. 114.

Aliiquid esse certò vetitum est esse absoluē illicitum, non verò aliiquid esse dubiè vetitum, n. 116.

Dico quod dubitare de lege idem est, ac dubitare de malitia actus, si non accedat aliud principium, n. 117.

Non licet operari cum dubio praktico, eo non deposito, ib.

Paritas hominis dubitantis num detur pricipium, & reflexè judicantis non dari, nihil probat, immo olet falsoensium, num. 118.

119.
Existentiā precipitii non pendet à notitiā viatoris, ib.

Arguit Palanco, & P. Elizal. quia in dubio de malitia tenuor non eligere, quia in dubio sequendum tutius, n. 120.

Hoc est preceptum Divinum, non purè Ecclesiasticum, ib.

Dico teneri in omni dubio tam speculativo, quam praktico eligere tutius, si non adsin principia reflexa, per qua deponatur; non ita si adsin, n. 121.

Hec principia non opponuntur dicto precepto, ib. Illi regula, Tutius eligendū, videtur opponi alia. Melior est conditio possidentis, n. 122.

Non dicit regula in probabilibus, sed in dubiis tutius eligendum, n. 123.

Qualiter dicta regule concilientur, ib.

Dubium juris, & facti, quid? ib.

Ea regula in dubiis videatur consilium. Doctores, n. 124.

Trahitur explicatio Doctorum circa eas regulas, a n. 123, ad 125.

Esi daretur preceptum sequendi semper tutius, nego, quod pars faveat libertati sit minus tutia a peccato formalī, n. 129.

Immo à peccato materiali, ait Caram. n. 130.

DD. tuentes eam regulam in dubiis tutiē semper consilium, nisi in causis alega scriptis, n. 131.

Juxta me in omni dubio praktico sequendum semper est tutius; in omni speculativo melius est conditio possidentis, n. 132.

Similiter dico esse preceptum sequendi semper tutius in omni dubio, sive speculativo, sive praktico, illis non depositis; non autem ijs depositis, n. 134.

Arguit P. Elizal. quia possessio libertatis, est de subiecto non supponente, nam sermo est de libertate morali, non de physica, n. 135.

Per me possessio libertatis est titulus sufficienti pro depositione omnium dubiorum praticorum in omnem virtutem materiam. DD. n. 136.

Et in omni dubio tutius sequendum, nisi deponatur; si autem deponatur, non est sequendum, n. 137.

Sicut ex libertate physica in materia justitiae interfert possessio libertatis moralis, ita in aliis, n. 138.

Homo ante omnem legem habet libertatis moralis possessionem. Cur? ib. & n. 139-140.

Interpretatio communissima facit evidentiam moralem, n. 141.

Secundum argumentum est; quia eo N. ipso quod intellexus est speculativè in dubio certus num tale objectum licet, eo ipso est etiam practicè dubius, num ejus electio licet; sed eo ipso quod est practice dubius num ejus electio licet, eo ipso est practicè certus, quod ea electio non sit licita: ergo eo ipso quod intellexus est speculativè in dubio certus num tale objectum licet, eo ipso est practicè certus, quod ejus objecti electio sit illicita: ergo implicat, ut sit practice certus, quod ea sit licita.

Confirmat; quia perinde est dubitare de N. existentiā legis, ac dubitare de malitia operis rationis; malitia enim operationis contumaciam taurit per aliquam legem: ergo dubitare de prohibitione objecti est formalissime dubitare de licentia electionis; sed cum dubio practicè de licentia operationis non est licitum agere; ergo cum dubio speculativè de prohibitione objecti numquam erit licitum agere. Ita P. Eliz.

Respondet certum esse, quod ad duobus speculativum sequatur regulariter & 114 per se dubium practicum, nisi novum superveniat principium dictans, nos posse contra dubium speculativum, immo contra practicum directum operari, ut dixi num. 97. Concedo itaque verum esse, quod intellectus speculativè dubius, immo practicè dubius, nisi assumat alia principia certa,

certa, quibus deponat utrumque dubium, tum speculativum de existentiā legis, aut honestate objecti, tum practicum directum de licentia actionis deponat; concedo, inquam, quod sit etiam practicē directē dubius de licentia actionis, eo ipso quod dubius sit de honestate objecti. At nego, quod maneat practice dubius, si assumat principia certa reflexa; immo co ipso quod hæc assumat, fit reflexè practicē certus de licentia actionis; & sic amittit dubium practicum directum de eadem actione, num sit, vel non sit licta.

N. Dices aliquid esse prohibitum, est esse illud illicitum: ergo dubium num sit prohibitum, est dubium, num sit lictum; sed cum dubio, num sit lictum, non licet operari, ut dixi *sect. 2. §. 3. concl. 5. contra P. Perez, & Poptius*: ergo cum dubio speculativo, num tale objectum sit vetium; aut cum dubio practico, num talis actio sit verita, aut mala, non licet operari.

N. Respondeo distinguendo antecedens: Aliiquid esse *serio* prohibitum, est esse abfolute illicitum, concedo; aliiquid esse *dubie* prohibitum, est esse illicitum, subdistinguendo: si non accedit judicium reflexum certificans, quod prohibitio, que non certo constat, certo non obliget, concedo; si accedit, nego maiorem. Ad reliqua patet.

N. Ad confirm. fateor, perinde esse dubitare, num detur lex, aut num objectum sit vetium, ac dubitare, num operatio sit licita; immo ac certo scire ejus objecti electionem esse illicitam, nisi aliunde accedat hoc, aut simile principium reflexum certificans, quod *objectum dubie vetitum non sit illicitum*; etenim objectum esse absolutè illicitum, est eile certo vetitum: ergo cum dubio directo, an objectum sit vetitum, optimè coheret hoc judicium reflexum certum, *Certo licet objectum, quod non est certum esse vetitum*: & concedo consequiam. Ad tubsumptum distinguo minorem: cum dubio practico de licentia operationis non est lictum operari, eo dubio non deposito, concedo, eo dubio deposito per alium judicium certum practicum reflexum, nego minorem, & juxta hanc distinctionem concedo, & nego consequiam.

N. Dices: Et si cum dubio speculativo, *an in hac via detur precipitium*, componeretur judicium reflexum moraliter evidens dictans non esse, hoc judicium non facit præcipitum ibi non esse; nec facit, quod homo non sit in illud calurus, si cam viam arripiat: ergo et si dubio speculativo de existentiā legis, aut malitiā objecti superadda-

tur judicium practicum reflexum moraliter certum dictans eam legem non obligare, hoc judicium non faciet, quid si lex existat, homo non sit moraliter peccatus; & quod si objectum sit malum, homo non sit electurus malum.

Sed contra; quia hec, & similia argu-

N.
119.

menta mihi semper, & omni Catholico timenda sunt; probant enim, quod invincibilis ignorancia non excusat à peccato morali, eo modo, quo invincibilis ignorantia præcipitij, si homo in illud cadat, non excusat à morte. In formâ concessio antecedenti, nego consequiam. Disparitas est evidens: quia realis existentia præcipitii non penderet à notitia viatoris; adeo ut et si viator certissime putaret non esse in viâ præcipitum, non ideo hæc certa notitia facit non ibi præcipitum, nec incursum mortem, qui in illud rueret: econtra moralis obligatio ipsius legis penderet à notitia operantis; nam lex non obligat moraliter, nisi moraliter existat per cognitionem operantis, nec sufficit, quod lex in re existat, ut moraliter obliget: ergo licet cum hoc judicio moraliter evidenti, *Non datur præcipitum*, posit quis in præcipitum incurrire; attamen cum hoc judicio, non dico moraliter evidenti, sed certo probabili, ut nos docimus, aut probabilissimo, ut Fides docet post tertiam ab Alexand. VIII. Alex. damnatum, cum hoc, inquam, judicio, *Non VII. datur lex*, non potest quis legem moraliter violare, quia cum judicio moraliter evidenti, aut probabiliori, aut, ut nos docimus, certo probabili de non lege, non stat judicium certum, immo nec probabile de lege; & ut lex moraliter obliget, judicari debet existens: ergo cum judicio certo probabili de non lege, non stat moralis obligatio legis: ergo lex non potest moraliter violari. Vide quæ dixi *d. 16. sect. 2. & 3. & 4. ubi ostendi*, quod nisi lex sit certa, non tenemur eam sequi.

Tertium argumentum est; quia datur N. præceptum reflexum de eligendo tutiori 120. in omni dubio, ut ait Palanco *qu. 16. per Palanc. totam*: sed quoties dubitamus de malitiā objecti, sumus in dubio, an sit malum; aut bonum: ergo tutius tunc est eligendum: sed tutius est non eligere illud objectum; nam non eligendo, nulli me periculo expono eligendi malum, si forte illud objectum est malum; eligendo autem, me expono periculo operandi contra legem, & eligendi malum: ergo in dubio de malitiā objecti teneor non eligere objectum: ergo impli- cat, ut dentur principia reflexa, redditam licitam

licitam electionem ejus objecti. Consequen-
tia patet s; quia hæc principia reflexa op-
ponerentur illi principio reflexo, *Ne eli-
gas objectum, quia tutius est non eligere, quam
elgere.* Antecedens autem patet ex pluribus
Juris Canonici locis, in quibus opponitur
tenendum certum, & dimitendum incer-
tum: hoc autem non est præceptum Ec-
clesiasticum, sed Divinum: nam Pontifex
non facit novum ius, sed declarat præcep-
tum Divinum, quod supponit: & ideo sta-
tuit, ut Sacerdos dubius de homicidio non
celebret: & ipsa ratio naturalis suadet, quod
ex duplice extremo, in quorum uno est, in
alio nullum est peccandi periculum, eli-
gendum sit illud, in quo nullum est: ergo à
primo ad ultimum, cum nullum sit pecca-
ti periculum in non electione objecti de
malitia speculativè dubius, sit autem in elec-
tione ejusdem; consequenter teneor hoc
non eligere: ergo implicat, ut possum sine
peccato hoc eligere: ergo implicat, ut stan-
te dubio speculativo de malitia objecti,
possum fieri practicè certus de honestate
electionis ejusdem objecti. Ita P. Eliz.

P. Eliz. Respondeo distinguendo maiorem: In
omni dubio tam speculativo de natura ob-
jecti, quam pratico de licentiā operatio-
nis, tutius est eligendum ex præcepto, si
non adsint principia reflexa, per que dubium
deponatur, concedo; si adsint, nego
maiorem; & transmisā minori, distinguo
consequens: In dubio de prohibitione ob-
jecti tutius est eligendum, si non adsit prin-
cipium reflexum, quo illud dubium depo-
natur, transcat consequentia; si adsit, nego
consequentiam. Ad subsumptum, eo
transmislo, & primā consequentiā, nego
secundam, nempe, quod implicet, ut dentur
principia reflexa reddentia licitam elec-
tionem ejus objecti. Ad probationem hujus
consequentię nego, quod principia reflexa
opponantur præcepto eligendi tutius: præ-
ceptum enim eligendi tutius est, *Elege tutius, quoties non deponis per principia reflexa
conscientiam dubiam;* non autem est: *Elege tutius, deposita conscientia dubia per principia reflexa.* Hac meo iudicio breviter quidem,
& ni fallor, nervosè.

N. 122. Quod si ostentationis gratia præter ea, que
fusे, & sape supra dedi d. 11. scil. 4. & ali-
bi de cā juris regulā, *In dubijs tutius est eli-
gendum,* plura desiderentur, statim fese offert
alia juris regula illi opposita, de qua plura
dedi d. 16. scil. 2. 3. & 4. nempe, *Melior est
conditio possidentis:* & sicut aliqui ex primā
inferunt, dari præceptum eligendi semper
in dubijs extrellum tutius, ita alii ex alterā

inferunt, numquam dari illud præceptum,
quoties postfessio stat in contrarium. Sed
quoties dubitatur, num talis actio præcepta
sit ab hæc, aut alia quacumque virtute vena-
tores datur jus certū libertatis, ejusque pos-
fessio, in quā nascimur: ergo quoties dubi-
tatur, num aliqua actio sit veta, cum pos-
fessio sit pro libertate, non datur obligatio
sequendi tutius.

Quapropter jure merito Doctores inqui-
runt quomodo due regulæ citare, *In da-
bijs tutius est eligendum;* *In dubijs melior est
conditio possidentis,* fint conciliandæ. Dico in
dubijs, nam quod inter probabilia non sit
eligendum tutius, per nos certum est ex d.
10. probabilia autem sunt, que habent pro
utrâque parte gravia fundamenta; dubia
sunt, que nullum, vel prorsus leve habent
pro utrâque parte contradictionis funda-
mentum; ex gr. an in dubio, five juris, nempe
an necne talis lex existat, five facti, an necne
talisa actio sit contra legem, eligenda sit pars
tutor, seu, ut Neoterici paulum loquuntur,
pars favens legi contra libertatem, quatenus
in cā parte nullum est ne quidem peccati
materialis periculum.

Scio plures velle tō *In dubijs tutius est eli-
gendum,* esse tantum consilium. Addit Ca. 124
ram. in Dialexi n. 554. nil esse tutius, quoniam
in omni dubio stare pro possidente. Addit
P. Koning. d. 34. *dub. 10.* (pro quo Caram.
potquam ejus speculationem pro sua non
certitudine legit, eam tanti fecit, ut afferat
n. 551. se in actionem gratiarum aliquas pro
illo Missas recitari iustificare) scio, inquam,
quod P. Koning. velit illud axioma intelligendū
de dubio pratico, non de specula-
tivo.

Scio Joan. Sanch. d. 42. n. 13. velle eas N.
duas regulas non esse inter se contrarias, eti 125
hoc plures afferant, quin unam esse explicet. Joan.
tionem alterius, & se mutuo juvare, ita ut Sanch.
quoties adsit regula, *Melior est conditio possi-
dantis,* totes adsit alia, *Tutor pars est eligen-
da;* qui enim favet possidenti, sequitur par-
tem tutorem, nam omnia iura volunt fa-
vendum esse possidenti.

Scio M. Tapiam tom. 1. qu. 8. art. 9. do- N.
cere, quod illæ duæ regulæ non repugnant 126
inter se; hæc enim, *In dubijs melior est con-
ditio possidentis,* loquitur de dubio specula-
tivo; & in eo, *Melior est conditio possidenti,*
& libertatis in omnium virtutum materiis
hæc autem, *In dubijs tutius eligendum,* lo-
quitur de dubio pratico.

Scio M. Baronum 1. p. Theolog. Mor. cor. N.
tra Caram. dicere, quod axioma, *Melior est
conditio possidentis,* valeat tantum in foro M. 127
juri.

judiciali , non in foro conscientiae : econtra alii volunt , quod valeat tantum in materia iustitiae , adeo ut in omni alia virtute sequendum sit semper tutius , nec pro fit conditio possidentis.

N. Scio Fagnanum , & P. Elizald. tenti-
re , quod in omni materia cuiuscumque vir-
Fagnan. tutis melior sit conditio possidentis , dum
P. Eliz. modo dubitans sit in possessione sua liber-
tatis moralis non autem folius liberatis
physice . Negant autem , quod quoties lex
est dubia , homo sit in possessione sua liber-
tatis moralis , & ideo volunt , quod in tali
casu sequenda sit lex.

N. Scio quod P. Perez judicet dari praeceptum sequendi semper tutius ; at negat,
quod nos quoque negavimus , cum P. Sua-
quod pars favens libertati contra legem sit
minus tuta ; & quod pars favens legi con-
tra libertatem sit tutior : et si enia sequen-
do partem faventem legi nullum sit pecca-
ti materialis periculum ; est tamen pericu-
lum peccati formalis , quatenus tunc ope-
rans supponit , se lege dubia teneri.

N. Scio , quod P. Terillus , & ante illum Ca-
ram. opinetur , quod in parte favente liber-
tati contra legem nullum sit periculum pec-
cati materialis , quia implicat peccatum ma-
teriale divisum à formalis.

N. Scio plures aperte dicere , quod dicta
regula , In dubijs tutius sequendum , sit tan-
M. Pafl. tum confitum , praterquam in casibus à
D. Perca lege præscriptis . Sed de hoc legi possum
Illust. DD. à me citati d. 11. sct. 4. ubi fuse co-
Raph. à rnum mentem reruli ; & præter hos leges ex
S. Joan. Modernis M. Pafler. D. Perca , Illuſtr. de
Fuentes , & Raphaeliem à S. Joan.

N. Mihi placet cum P. Moyà tom. 2. qu. 4. n.
12. 8. & tom. 1. qu. 6. §. 5. per totum , ubi Do-
ctorum verba plena manu refert , & P. Te-
rillo cum communī Theologorum dicere ,
quod in omni dubio speculativo melior sit
conditio possidentis ; in omni autem practi-
co sequendum semper sit tutius : seu quo-
ties conscientia est practicè dubia , esse
semper sequendum tutius ; quoties autem est
tantum speculativè dubia de jure , aut de
aliquo facto , esse tantum confitum . Ratio
est : quia cum dubio practico numquam li-
cer operari : ergo nisi illud deponatur , da-
tur , stante dubio practico , præceptum se-
quendi semper tutius : econtra cum dubio
speculativo de legis existentiā , quia sem-
per adest judicium evidens practicum de
possessione propriæ libertatis , & faciendi
id , quod non certò constat esse vetitum ,
consequenter tunc non datur præceptum , sed
est purum confitum regula sequendi tutius.

Hæc explicatio , esto mihi placeat , at-
tamen non placet ratio nisi bene intelliga-
tur ; nam in dubio practico datur præcep-
tum non ponendi taleni actionem , de quā
dubito num sit licita : ergo datur præcep-
tum sequendi tutius in dubio practico , nam
tutius est non operari : econtra in dubio
speculativo de existentiā legis non datur
præceptum omitendi talem actionem ; im-
mò illico nobis constat , tale præceptum non
dari , cum sit evidens legem dubiam non
obligare , quia sumus in possessione liber-
tatis , nec jus dubium legis vincere posse
jus certum libertatis . Quapropter licet ve-
rum sit , quod non licet operari , stante
conscientia speculativè , aut practicè du-
bia , nisi reflexè deponatur ; attamen cā-
dem facilitate , quia se offert possessio liber-
tatis excusans nos ab obligatione legis du-
bia , æquali difficultate non se offert nobis
principium , quo conscientia practicè dubia
deponatur ; immò quoad hoc statim se of-
fert præceptum .

Quod si hæc explicatio non satisfaciat , N.
dicam esse temper. obligationem sequendi 134.
tutius tam in dubio speculativo , quam in
practicō , nisi utrumque deponatur . Si au-
tem utrumque deponatur , dicam tunc nul-
lam dari obligationem , sed stare posses-
sionem libertatis pro quocumque extremo ,
quod pro libito voluerit , ut constat ex so-
lutione allatā n. 121. Ratio est ; quia to-
tæ conscientia speculativè dubia est pra-
cticè dubia , quoties non adiunt principia
certificantia de licentiā operationis : ergo
cum , quoties conscientia est practicè du-
bia , detur præceptum sequendi tutius , con-
sequenter , quoties conscientia est specula-
tivè dubia , cum tunc sit etiam practicè du-
bia , nisi accedant principia reflexa , eo ip-
so dabitur tunc præceptum sequendi tutius .
Hæc est mea mens .

Quartum argumentum ex P. Elizald. N.
lib. 3. qu. 7. & lib. 4. qu. 6. & qu. 13. elts 135.
quia si possessio libertatis causam dubiam P. Eliz.
redit solutam , eo ipso solvet omne du-
biū : ergo in nullo casu haberet locum
regula de sequendo tutiori . Confirmat;
quia possessio libertatis est de subiecto non
supponente ; cum enim quæstio non sit de
possessione libertatis physice , sed moralis ,
nec homo hanc possessionem contra legem
habeat , immerito ea supponitur .

Sed contra 1. quia , quod possessio liber-
tatis sit titulus sufficiens deponendi omne 136.
dubium practicum in omni materia , ex-
presse traxi , & probavi d. 11. sct. 4. & d.
16. sct. 2. 3. & 4. ubi plurimos dedi Do-
ctores ,

P. Suar. ctores, quibus addo P. Suar. qui sententia M. de tiam oppositam falsitatis notat; M. Mart. Prad. de Prado tom. 1. cap. 1. de Consc. qu. 9. n. 10. Caram. Caram. lib. 4. Theol. Fund. n. 25. qui plurimos citat, P. Moya tom. 1. tr. 1. qu. 6. n. 18. & tom. 2. tr. 1. qu. 5. §. 1.

N. Contra 2. quia totum hoc argumentum 137. est antiquissimum, & ante eum illud trahit Philar. & à nobis solutum d. 16. immo P. Sanc. trahitur, & solvitur à P. Sanch. lib. 2. de Matrim. d. 4. n. 42. ait enim in omni dubio prædicto sequendum tutius, nisi deponatur, quia est evidens lex non operandi cum conscientia prædictæ dubiæ; in omni autem dubio speculativo numquam sequendum ex præcepto tutius; quia est evidens principium, quod lex non obliget, nisi certo constet. Ego autem dixi in omni dubio, sive speculativo, sive prædicto, esse præceptum sequendum tutius, nisi dubium deponatur; si autem deponatur, non esse præceptum. Addo esse præceptum, quoties tutius est possibile, nam lege impossibile est, ut quilibet sequatur tutius, ut docui d. 10. & 11.

N. Ad confirm. respondeo eamdem doctrinam tradi à Philar. camque rejeci disp. 16. instando manifestè in materia justitiae. Vel enim sola possestio libertatis physice est titulus sufficiens retinendi rem dubiam, num sit mea, vel non? Si est; idem dicam de aliis virtutibus: si non est; ergo in materia justitiae melior non est conditio possidentis. Si ergo ex libertate physice infertur in materia justitiae possestio libertatis moralis, cur non in materia aliarum virtutum? Addo evidens esse, quod homo prius sit homo, quam quod aliquà lege obligetur: sed de essentiâ hominis ut hominis est libertas moralis: ergo ante omnem legem habet homo pro priori possestionem libertatis moralis, quæ est subiectum, quod lege ligatur, adeoque est prius lege, omne enim subjectum est prius formâ.

N. Hoc autem adeo certum est, ut ex solo Ecclesiastici cap. 15. aperte constet; ait enim: Deus ab initio condidit hominem, & reliquit illum in manu consilii sui. Adjectis (notato adjectis) mandata, & præcepta sua: Si volueris mandata servare, conservabunt te. Apoposui tibi ignem, & aquam, ad quod volueris porridge manum tuam. Ecce asseritur, quod Deus considerit prius hominem liberum, quam ei præceptum tulerit: ergo homo nascitur cum possestione physice libertatis moralis. Et autem hic textus adeo concludens pro libertate morali hominis, ut P. Ripa. Ripal. tom. 3. d. 8. n. 183. & 184. & d. 14. per totam dixerit, quod vel ipsi Haereticî,

et si fint humanæ libertatis hostes, eam facili cogantur. Plura P. Moya tom. 1. qu. 6. §. 5. n. 34. & tom. 2. qu. 5. & 6. dicens jure merito hoc argumentum esse antiquum.

Similiter addo tum ex Caram. N. lexi de non certitudine num. 728. pat. mib. 140. Caram. 249. quod libertas moralis est ipsa libertas naturalis, ut obligabilis, & dirigibilis a præceptis: ergo nisi præcepta superveniant, latissime patet: ergo non tenetur probare, quod homo habeat libertatem moralis; sed Adversarii probare tenentur superveniente præceptum aliquod, quod emam liget; quod nisi probent, inutiliter arguent.

Demum addo ex P. Carden. tom. 1. d. 12. N. cap. 4. & 5. quod interpretatio communis 141. ma faciat evidentiam moralis; nam in que P. Carden. stitionibus de significatione vocum sententia ferè omnium facit evidentiam. Rursum in quæstione facti, num existat præceptum, traditio, confuetudo, & similia, sententia omnium facit certitudinem: ergo cum ferè omnium sententia, & interpretatio sit, quod melior sit conditio possidentis in omni materia, eo ipso melior quoque erit conditio hominis possidentis libertatem, quoties dubium est de malitia objecti, aut actionis; atque adeo poterit deponere dubium, & eligere illud objectum, aut actionem, quatenus homo non tenetur vitare objectum dubiè vetitum, aut actionem dubiè honestam; etenim per principium, quo deponit dubium, concipit certum dictamen, conscientiae de non peccato in profectando sale objectum, & in ponendo eam actionem.

§. III.

Quia ut sim certus de non peccato formalis, debeo esse certus de non peccato materiali.

S U M M A R I U M.

Arguitur, quia si conscientia probabilis non est fatus, multo minus dubia. N. 142.

Dico, quod formido cadit supra veritatem, & licentiam ut est in re, non ut in mente, num. 143.

Arguit P. Eliz. quia nemo est certus de non peccato formalis, nisi si de non materiali. N. 145.

Et quia nemo potest operari cum hoc iudicio,

five hoc sit, five non sit licitum, volo operari, n. 146.

Et quia se non possum formare dictamen, quod opus non sit contra legem, nec quod non sit peccatum, n. 147.

Et quia malitia materialis, si sit voluntaria, transit in formalem, n. 148. 149.

Nec mutuo, nec non mutuo converteretur peccatum

ium materiale, & formale; adeoque ut quis sit certus de non peccato formalis, non est necesse, ut sit certus de non materiali. Inductio, n. 150.

Ea iudicia allata in objectione sunt moderanda, n. 151.

Regula remota mei actus est Dei lex; proxima est recta ratio applicans legem, n. 152.

Quando malitia materialis transeat in formalis, n. 153.

Debet esse voluntaria theologice, non satis philosophice, ib.

Debet esse certa, vel diversa a iudicio reflexo certa de non malitia formalis, n. 154.

Arguit P. Elizalda. quod nisi cognitio directa sit vera, nec reflexa, n. 155.

Dico tunc veritatem reflexe pendere a veritate directa, quando nil plus habet pro objecto reflexa ac directa; non vero quando plus habet, n. 156.

Bonitas artis acti non pendet pure a cognitione, sed a materia; at honestas formalis pure a dictamine, non ab objecto ut in se, n. 157.

Tunc tantum iudicium particularare continetur, & sequitur naturam iudiciorum universalis, qualiter a particulare nol plus habet pro objecto, quam universale; non vero quando habet, n. 158.

159. 160. Potest homo, manente dubio speculativo de licentia actionis secundum se, & objectivo sumptuoso, certus de ejus licentia, attentis aliis novis principiis, ib. &c. n. 161.

Exempla, ib.

nem reflexam, quod bene operer eam actionem elicendo, ductus ea regulâ, quod licitum sit operari id, quod non conatur esse illicitum. Itaque formido cadit supra veritatem, aut licentiam ut est a parte rei; non autem supra licentiam ut est in mea mente. Sum enim practicè certus me licite operari ponendo actionem, de qua speculative formido, aut dubito, num sit licita; quia omne, quod non est certo speculative illicitum, est mihi certo practicè licitum, aut saltem permisum. Licet igitur incertus, aut dubius sim de honestate materiali actionis, aut objecti, sum tamen certus de honestate formalis, aut saltem de non peccato formalis actionis; quatenus qui eligit, quod prudenter apparer materialiter honestum, aut id, de quo dubitat num sit honestum, honestè formaliter, aut saltem sine formalis peccato operatur; & qui eligit, quod prudenter apparer non esse materialiter illicitum, vel dubitat, num tale sit, licite, aut saltem non illicite, seu sine peccato formaliter operatur.

Dices falsam esse hanc propositionem, *Id N. est licitum, quod omnibus pensatis videretur licitum*; sicut falsa est *hac, Id est rotundum, quod videretur rotundum*. Sed contra: quia ejus propositionis sensus non est, id est licitum in le a parte rei, quod mihi videretur licitum; in hoc enim sensu est falsa; sed sensus est, id est mihi licitum, quod ex certo gravi fundamento videretur licitum; & ex nullo fundamento videretur mihi certo illicitum.

Sextum argumentum est ex P. Elizalda. *N. lib. 3. qu. 6. §. 1. pag. mihi 154. quia nemo potest esse certus de non peccato formalis, nisi P. Eliz. certus sit de non peccato materiali; sed quoties est directe incertum, & dubium num detur, vel non detur lex, nemo potest esse certus de non peccato materiali in tali operatione: ergo nemo tunc potest esse certus de non peccato formalis in eadem operatione.*

Confirmat *i.* quia nemo sanæ mentis formare potest similia iudicia: *Sive hic contra eius re ipsa sit malus, & a Deo prohibitus, sive P. Eliz. non, ego illum faciendo non pecco: vel: Licet nesciam, an re ipsa operer contra Dei legem, scio tamen me non peccare: vel: Esi hic contractus sit re ipsa contra Dei legem, ego tamen non pecco: sed si possumus operari, et si non sciamus, an talis operatio sit contra Dei legem, possumus formare similia dictamina: ergo si haec formare non possumus, ideo est, quia implicat, ut quis sit certus de non peccato formalis, & simul sit incertus de peccato materiali.*

Con-

*N. 142. Q*uintum argumentum esse potest; quia iudicium probabile de licentiâ actionis, & de honestate rei est conjungibile cum formidine oppositi, adeoque ad bene operandum necessarium est iudicium excludens omnem oppositi formidinem: ergo si iudicium probabile non est satis, multo minus conscientia dubia.

Sed contra: quia, ut dixi, à veritate ad bonitatem illegitima est consequentia: esto igitur cum eo iudicio speculativo de honestate rei, ut est in se, seu de veritate objecti, ut est in le, sicut formido; atamen cum hoc iudicium practicò, *Licet omne id, quod mihi prudenter apparer honestum, nulla stat formido de peccato; immo certus sum, quod non peccem posendo actionem, quæ speculativè videtur prudenter probabiliter honesta. Quare esto de veritate rei, ex gr. an actio sit honesta in se, nullam habeam certitudinem, sed tantum probabilitatem; habeo tamen certitudinem de honestate, ut mihi appetat, seu quod mihi appareat conformis regulis morum. Rursus habeo certitudi-*

D I S P V T . XX.

168

N. Confirmat 2. quia si non teneor formare dictamen conscientiae de non peccato in opere a me ponendo, & quod illud non sit contra legem Dei, sequeretur, quod regula meæ operationis non esset lex Dei; si enim est lex Dei, teneor juxta hanc operari, & de hac formare dictamen: ergo si non possum formare dictamen, quod opus non sit contra legem, neque potero formare dictamen de non peccato in eo opere.

N. Confirmat 3. quia quoties materialis malitia est voluntaria, toties transit in formalem, ut ex terminis est notum, ex celebri definitione peccati, quam dat S. Augustinus in casu proposito, quo nescio, nuna mea actio sit, vel non sit contra Dei legem, malitia materialis est voluntaria, prævideo enim forte esse contra Dei legem, & hoc non obstante volo eam violationem materialiem: ergo in tali casu malitia materialis transit in formalem.

N. Confirmat 4. Eatenus invincibilis ignorantia excusat, quia illam habens non prævidet actum esse contra Dei legem; atque adeo materialis malitia tunc est prorius involuntaria, & sic non transit in formalem: ergo cum in nostro casu materialis malitia sit voluntaria, transibit in formalem.

N. Respondeo negando maiorem, ut constat innumeris exemplis: nullus enim Sacerdos est certus logicæ de suo Ordine, & quod non peccet materialiteractus Ordinis exercendo; non enim est certus de Ordinis Sacramento, & tamen est certus se non peccare formaliter exercendo eos actus. Idem dico de aliis sine fine. Ergo ut sim certus de non peccato formaliter, non est necesse, ut non sim dubius, seu sim certus de non materiali, & quod lex non existat. Ratio est: quia, ut sape dixi, aliud est lex, aliud applicatio legis, & esse inter se separabilia, est certum: ergo possum peccare materialiter contra legem, quin peccem formaliter contra illam: ut enim materialiter peccem contra legem, latus est, ut lex à parte rei detur, et si à me ignoretur; ut autem peccem formaliter contra legem, non latus est, immo nec necessere est, ut detur lex à parte rei, sed necessaria, & satis est notitia certa legis; lex enim per certam notitiam applicatur. Sicut ergo possum peccare formaliter contra legem, quin contra illam peccem materialiter, ut patet in illo, qui putat hodie dari legem jejunii, que tamen non datur; ita possum peccare materialiter contra legem, quin peccem formaliter contra illam: ergo nec mutuo, nec non mutuo unum ex alio infertur, nempe ex peccato materiali con-

tra legem peccatum formale contra illam; aut vice versa ex peccato formalis contra legem peccatum materiale contra illam. Addo supervenire posse principia certa reflexa, ex quibus inferatur judicium certum reflexum de non peccato formalis, eti per judicium directum incertus sim, vel stricte dubius sim, suspenso omni directo judicio, num talis mea operatio sit, vel non sit materialiter contra legem.

Ad 1. confirm. contra est 1. quia est ab N. Adversario solvenda; nam ignorans invincibiliter legem aliquam, habere potest illud. Et iudicium, Ego ignoro legem, si forte est, et tamen scio me non peccare: ergo argumentum ab Adversario dilucidum. Contra 2. quia, ut dixi d. 5. & 6. de ignorantia invincibili, sicut ea dictamina, mentire, surare, & similia admittenda non sunt, quia ex sensu culper obvio preferunt malitiam, sed temperanda sunt modo sunt: Supposito quod mendacum appareat tibi invincibiliter a Deo praecipum, memire, ita in casu nostro ea judica, ut jacent, præferunt contemptum legis, & Dei, & produnt voluntatem paratam ex qui cum contractum, sive sit, sive non sit contra Deum. Non igitur ea judica, ut jacent, admittimus, sed temperanda sunt hoc modo: Scio me non peccare ponendo contractum, quem ex fundamento certo probabili, seu prudenti puto licitum, & non contra legem Dei; eti forte possum contra illam legem esse, qua tamen lex, seu veritas de ejus existentiâ me invincibiliter latet. In hoc judicio nullum absurdum, sed omnia bona.

Ad 2. confirm. nego tequlam; dico N. enim, quod regula remota meæ operationis est lex Dei, sive directa, sive reflexa permissiva, præceptiva, aut prohibitiva; regula proxima est recta ratio applicans illam Dei legem. Porro antequam operemur, tenebamur super omnia diligenter omnino inspicere, an opus sit contra Dei legem; & si non appareat esse contra illam, teneor, aut saltem possum formare dictamen directum, quod illud opus non sit contra Dei legem. Quod si lex Dei directa non confitet mihi, num detur, vel non, sed dubius sim, tunc ante operationem formandum est à me dicendum reflexum fundatum in principiis reflexis, quod lex dubia non obliget; lex incerta non obliget; lex, cuius veritas existentia certo probabiliter negari potest, non obliget; formandum, inquam, est fundatum in dictis principiis reflexum dictamen de non peccato formalis in tali operatione, ut substantia judicio directo delegi dubia.

S E C T . III.

169

N. Ad 3. confirm. dico me plura dedisse d.
153. 13. s^{ed}. 2. per totam, ubi ostendi quando malitia materialis transeat in formalem: ctenim ut malitia materialis sit voluntaria theologicè, seu tub racione peccati, debet mihi certo constare, aut a me probabiliter, vel probabilitus judicari quod in tali opere infinitum malitia materialis: sed quoties lex est dubia, nec certò, nec probabiliter hoc mihi constat: ergo ea malitia materialis, licet dubiè cognita, seu apprehensa, non tamen est voluntaria theologicè. Idem confit in serupulo qui apprehendit, & sapientia judicat opus esse materialiter malum, & tamen illud exequens non peccat, quia ea apprehensio non est satis, immò contemnitur a judicio, vel directo, vel reflexo prudenti de non peccato formalis. Addo, quod in nostro casu malitia materialis æquè lateat, ac pateat, nam dubito, an detur: ergo si quis patet, P. Elizal. infert esse voluntariam; quia latet, inferam ego esse involuntariam, ut revera est; debet enim malitia materialis ita patere, ut certò prudenter nec judicem, nec oppositum judicare possim.

N. Ad 4. confirm. retorquo ex dictis
154 ad primam; & pater solutio ex dictis ad tertiam. Ut enim malitia materialis transeat in formalem, non satis est si prævideatur, sed debet vel prævideri per notitiam certainam; vel esse divisa ea materialis malitia apprehensio, divisa, inquam, a judicio certo reflexo de non malitia formalis. Plurima de hoc dedi d. 13. s^{ed}. 2. contra Palanc.

N. Septimum argumentum est ex P. Elizaldo.
155. lib. 3. qu. 6. §. 2. pag. 156. ubi postquam plura dedit contra eos, qui refugiant ad judicia reflexa, circa finem ita arguit: Omnis veritas cognitionum reflexarum pendet à veritate cognitionum directarum; & veritas directarum pendet ab objectis earum; objecta enim sunt mensura actuum; & cognitiones reflexas resolvuntur per directas, non contra directas per reflexas: ergo si cognitiones directas non sunt verae, neque reflexae erunt verae. Declarat autem suam doctrinam hoc, & similibus exemplis. Ut quis bene demonstraret, syllogizet, & rhetorizetur, non est satis, si per cognitionem reflexam dicat, Ego bene syllogizo; sed necesse est ipsum syllogismum directum esse rectum: ergo ut quis non peccet, non est satis, si per cognitionem reflexam judicet se non peccare formaliter, sed necesse est, ut per judicium directum judicet talem operationem non esse peccatum materiale:

Tom. III.

ergo nemo potest esse certior de peccato formalis, quin sit de materiali.

Respondeo tunc tantum veritatem reflexarum pendere à veritate directarum, quando reflexæ affirmant directas esse veras; implicat enim ut cognition reflexa affirmans directam esse veram sit vera, nisi cognition directa sit vera, ut certum est. Quando tamen reflexæ cognitiones aliud affirmant, quam veritatem directarum, posunt cognitiones reflexæ esse vere, quin directæ sint veræ, ut etiam certum est: ita ego reflextens supra directam falsam, & dicendo eam esse faltam, dico verum; & tamen cognition directa est falsa, ut latè dixi hic s^{ed}. 2. & d. 19. s^{ed}. 2. In casu nostro, qui judicat reflexè, se non peccare formaliter sequendo judicium directum de non peccato materiali in tali operatione, quod judicium directum potest esse falsum; non habet pro objecto sui judicij reflexi veritatem cognitionis directæ, sed habet pro objecto affirmato, non esse peccatum formale operationem positam sub judicio directo de non peccato materiali; et si tale judicium directum possit esse faltum: ergo potest cognition reflexa esse vera, quin directa sit vera.

Ad exempla latis suprà responsum est N.
d. 19. quod bonitas artium, & similitudine non 157. pendeat purè à nostrâ cognitione, sed à tali materia determinata; unde putans se rectè disponere syllogismum, orationem, domum, aciem, si revera non rectè disponat, non dabatur bonus syllogismus, bona oratio, nec domus, & exercitus benè dispositus: contra honestas formalis actuum pendet à nostro dictamine. Ex quo evidenter sequitur, latum esse disserimen inter cognitiones reflexas, que servunt pro formanda conscientia; aliaque reflexas, que artibus, scientiis, & prudentius particularibus famulantur: Si enim ego errerem quoad artis objectum, hoc semper eodem modo se habet, et si ego invincibiliter directè, aut reflexè judicarem, illud alio modo se habere: ergo bonitas objecti artefacti pendet immutabiliter à tali materia, & cognitione; que materia, aut cognition, si mutantur, et si invincibiliter, non dabatur bonitas, nec objectum artis. Econtra honestas formalis actuum non pendet ab objecto ut est in te, sed ut est in mea cognitione; & pro varietate judicij dabatur, vel non dabatur ea honestas: ergo nulla paritas.

Octavum argumentum est ex P. D. Thyrso N.
dip. 7. n. 61. & 62. Non licet operari cum 158. dubio practico; ergo neque cum concipiatur, P. Thyrso
entia speculativa dubia, quia ex hac resultat tempus

P

tempus

DISP V T. XX.

170

semper dubium prædicum. Confirmat; quia implicat, ut judicium universale sit verum, ex. gr. hoc, *Omnis contractus speciei A, est illicitus*; & quod judicium particulaire, ex. gr. hoc, *Contractus A, speciei A, est licitus*, sit etiam verum; etenim vera essent ambo contradictoria: ergo cum dubium speculativum sit illud, quo quis dubitat de licentia contractus secundum te abstrahendo à circumstantiis; dubium prædicum sit, quo quis dubitat de licentia contractus in his circumstantiis, implicat, ut quis illud resolvat negando licere; & hoc resolvat, affirmando licere.

N. Rep. hoc à nobis solutum d. 19. secl. 3.
159. & hic declaratum secl. 2. §. 1. ubi dixi tunc tantum judicium particulaire contineri, & sequi naturam judicii universalis, quando particulaire nil aliud prorsus considerat, quam quod à judicio universalis consideratur. Quod si aliud consideretur à judicio particulari, tunc nec continetur sub judicio universalis, nec hujus naturam sequitur. Cum ergo hoc judicium particulaire, *Contractus A, speciei A, licet*, non tantum consideret contractus naturam secundum se, seu objective sumpti, sed etiam consideret omnes dispositiones subjecti operantis; hinc hoc judicium universale negativum, *Nullus contractus speciei A, licet*, potest esse verum; & simul esse verum hoc affirmativum particulaire, *Contractus A, speciei A, licet homini*, vel invincibiliter putanti esse licitum, vel certo prudenter judicanti non esse vetitum, vel afferenti, *Nullum, quod certo probabilitate negatur esse vetitum, est verum*, sicut d. 5. & 6. dixi de errore invincibili. Hoc enim judicium universale negativum est verum, nullum mendacium est licitum; & tamen hoc judicium particulaire affirmativum potest simul esse verum; mendacium Petro invincibiliter judicanti esse licitum, est licitum. In quo casu propositio universalis considerat mendacium pure objective, & secundum se; propositio autem particularis considerat mendacium subjectivum, seu ut est in mente hominis taliter judicantis: ergo idem in nostro casu poterit quis universaliter judicare, nullum contractum speciei A, esse licitum; & simul poterit in particulaire judicare contractum A, speciei A, esse sibi licitem, quatenus judicat non esse vetitum, quod prudenter negat esse vetitum: in quo casu propositio universalis negat licentiam de omni contractu speciei A objective, & secundum te sumpto; propositio autem particularis affirmit licentiam contractus mihi judicanti non esse vetitum,

quod non est certo vetitum: sed quod iudico certò probabiliter non vetitum, non est certo vetitum: ergo mihi certò probabiliter judicanti contractum A, speciei A, non est vetitum, non est vetitus. In forma concessio antecedenti, nego consequenti, ejusque probationem; nam perlitente dubio speculativo supervenire potest principium, quo tollatur dubium prædicum.

Ad confirm. patet, qualiter judicium N. universale negativum, & judicium particulaire affirmativum possint simul elievea ob novam dispositionem, & circumstantiam. Similiter patet, qualiter perlitente dubio speculativo possit homo non esse prædictè dubius, immò esse prædictè certus de non peccato. Nam dubium speculativum est id, quo homo dubitat de actione secundum se praeficiendo à circumstantiis ipsa actioni extraneis; dubium prædicum est id, quo homo tunc nec judicat eam actionem sibi licet, nec judicat sibi non licet; sed potest homo nihil prorsus resolvens, an actio sit secundum se licita, judicare, attentis omnibus suis comprincipiis, & dispositiōnibus, judicare, inquam, eam actionem sibi esse licitam, ex. gr. vel quia, quod non est certo illicitum, non est illicitum; vel quia in omni dubio possestat pro libertate; vel quia omne, quod certo probabiliter videtur licitum, est licitum: ergo potest homo, manente dubio speculativo de licentia actionis secundum se, seu objective sumptu, esse certus de eisdem actionis licentia, attentis omnibus aliis comprincipiis, cum quibus operatur: modo, quo manente dubio speculativo de licentia picture circumsstantiarum, & subjecti; & non ex foliā naturā actus objective sumptu. Hoc autem mihi manifestum est tam loquendo de actione in se bona, aut indifferenti, quam de actione in se mala, aut vetita. Etenim mendacium non licere est de Fide certum; & tamen, si accedit invincibilis error, ita ut mendacium putetur præceptum, tunc de Fide est, quod mendacium non sit ei

subjecto

S E C T . IV.

171

subjecto illicitum. Similiter Sacri auditio-
nem licere, est de Fide certum; & tamen si
error accedit, quo invincibiliter putetur
Sacrum esse vetitum, aut malum, tunc cer-
tum prorsus est, quod ei subjecto sit illici-
tum. Si igitur nova dispositio operantis facit,
ut illicitum illi sit opus ex se licitum; vel ut
licitum sit ei opus ex se illicitum; eur nova
dispositio accedens homini speculativè du-
bio de actione secundum se, non faciet ut
ille idem homo, attentis omnibus principiis,
qua tunc habet, sit practice certus de li-
centia actionis sibi ipse, seu subjectivè sum-
ptus; et si speculativè dubitet de licentia
actionis objectivè sumptus, seu an sibi se-
cundum se liceat.

S E C T I O . IV.

*Objectiones Fogarini contra easdem conclu-
siones.*

§. I.

Argumenta Fogarini.

S U M M A R I U M .

*Quia implicat certitudo simul, & incertitudo
de honestate objecti, n. 162.*

*Quia actus ex D. Thom. & Scoto sumit bonita-
tem ex objecto, ib.*

*Et quia implicat, ut actus sit certo bonus, & ob-
jectum non sit certo bonum, n. 163.*

*Et quia formidans de bonitate objecti formidat
de honestate actus, n. 164.*

*Et quia si omni opinioni probabilitate inest certitudo
bonitatis formalis, inerit quoque opinioni re-
moter probabilitate, n. 165.*

*Et quia M. Baro dicit esse prodigium ignoran-
tiae, & temeritatis dari certitudinem, cui nullus
objectiva respondet, n. 166.*

*Confundit objectum in esse objecti, cum objecto in
esse rei: quid utrumque, n. 167.*

*Actus sumit bonitatem ab objecto in esse objecti,
non in esse rei, seu ut in mente, non ut est in
re, ib. & n. 168.*

*Dubium speculativum, & practicum quid? n.
169.*

*Cum dubio speculativo de licentia objecti secun-
dum se sit certitudo practica de ejus objecti
dubie liciti electione, ib.*

*Objectum quid? materiale, & formale quid?
n. 170.*

Formale quod, & quo, quid? n. 171.

Ratio formalis sub qua, quid? ib.

*Objectum formale motuum quod debet nec-
essaria praeconosci, non ita ratio formalis sub
qua, DD. ib.*

*Alius naturales, & supernaturales necessario
Tom. III,*

differunt ex objecto formalis movente ut quo-
Incident tamen, an differant ex movente n^o
quod. Inductio, n. 173.

*DD. utriusque sententia affirmantis, & negan-
tis essentialiter differre ex formalis ut quod,
n. 175.*

*Alind quod actus habentes objecta formalia di-
versa sint diversi; alind ut sint diversi, quod
ea habere debeant, n. 176.*

*Aliunde quam ex formalis quod differre possunt;
ib. & 177. & 178.*

*Axioma, quod actus sumat speciem ab objecto,
qualiter intelligendum, n. 179.*

S.Thom. contra Fogarin. n. 180.

Immo Scotus, & Scotifile, ib.

*Fatetur implicare, ut actus sit certo bonus, & ob-
jectum ut est in mente non sit certo bonum, non
tamen ut sit certo bonus, & objectum ut est in
re non sit certo bonum, n. 181.*

*Quando querimus, an stante dubio speculativo
de bonitate objecti possit quis esse certus de ho-
nestate formalis actus, sumimus objectum ut
in re, non ut in mente, ib.*

*Bonitas materialis non constituit bonitatem for-
malis actus. n. 182. 183.*

*Objectum ut est in re non semper specificat actum,
sed ut in mente, n. 184.*

*Ut tenuis prudentia non est prudentia, ita nec
tenuis probabilitas est solida probabilitas, n.
185.*

Impugno dictum Baroni, n. 186.

*Omni certitudini formalis respondet objectiva,
sive in re, sive in mente, non semper in re,
num. 187.*

Primum argumentum est; quia impli-
cat certitudo de honestate actus cum 162:
formidine, seu incertitudine de honestate Fogar.
objecti ejusdem actus: ergo implicat, ut
quis operetur cum dubio speculativo. An-
tecedens probat ex S. Thom. 1. 2. qu. 18. s. Tho.
art. 2. docente, quod actus humanus sumat
bonitatem ex objecto; ait enim: *Dicendum,*
quod sicut dictum est, bonum, & malum actionis,
*sicut & ceterorum rerum attenditur ex plen-
nitudine essendi, vel ex defectu ipsius: primum,*
quod ad plenitudinem essendi peritene videtur,
*est id, quod dat rei speciem: sicut autem res
naturalis habet speciem ea sua forma, ita &
actio habet speciem ex objecto; sicut & motus ex
termino; & ideo sicut prima bonitas rei natu-
ralis attenditur ex sua forma, que dat speciem
ei; ita & prima bonitas actus moralis attendi-
tur ex objecto convenienter, unde & a quibusdam
vocatur bonum ex genere. Hac S. D. Et
qu. 19. art. 1. ait: *Ad 3 dicendum, quod bo-
num per rationem representatur voluntati, &
objectum, & in quantum cadit sub ordinera-
tionis**

Pij

D I S P V T . X X .

172

Scot. tions pertinet ad genus moris, & causat bonitatem moralem in actu voluntatis. Similiter Scotus in 2. dist. 7. E ait: Prima bonitas moralis competit volunti ex hoc quod ipsa transit super objectum convenientem tali actui secundum dictamen recte rationis: ergo certissimum est

Fogar. (ait Fogarinus d. 1. scđt. 2. a num. 29. ex P. P. Vafqu. 1. 2. d. 50. cap. 1.) quod actus sumat bonitatem ex objecto: ergo ex ipso, quod quis est incertus de honestate objecti, incertus erit de honestate actus.

N. Secundum ex eodem Fogarinus num. 30. est; quia bonitas actus moralis sumitur, & pendet essentialiter à bonitate moralis sui objecti per rationem voluntati propositi, ex S. Thom. & Scoto: ergo implicat, ut in actu sit certa bonitas moralis sine certa bonitate moralis objecti. Consequientia probatur: Implicat ut res naturalis sit certò in tali specie, & certò sciatur, quod sit in ea specie ex gr. hominis, si non sit certum illam rem habere formam talis speciei ex gr. hominis: ergo implicat, ut actus sit certò bonus, & certò cognoscatur, quod sit bonus, nisi certum sit, quod actus ille habeat id, à quo tamquam à formâ essentialiter pendet sua bonitas; sed hoc est bonitas objecti per rationem reprobata, à qua tamquam à formâ attenditur bonitas moralis actus, ait S. Thom. ergo implicat, ut actus sit certò bonus, & objectum non sit certò bonum.

N. Confirmat num. 31. Omnis, qui formidat dari constitutiva alicujus, ex gr. tres lineas, necessariò formidare debet de constituto, ex gr. an detur triangulus: sed unum constitutivum bonitatis formalis, nempe actus, est bonitas objecti: ergo si formidare de bonitate objecti, necessariò formidabo de bonitate formalis actus: ergo implicat certitudo honestatis formalis sine certitudine honestatis objectivæ, & materialis.

N. Tertium est; quin si in opinione probabili adeat certitudo honestatis formalis, ut docet Caram. in Apologem. num. 104. & in Caram. Dialexi p. 2. n. 304. 308. 346. quem Fogarinus impugnat, sequitur, quod etiam in opinione probabili quantumvis tenui, dummodo à probabilitatis finibus non exeat, erit certitudo honestatis formalis: ergo confitetur huic tenui probabilitati erit certus, quod non peccet, & quod prudenter agat; sed hoc ultimum consequens damnatur ab Inn. XI. ergo & primum conseqvens; etenim ab hoc sequitur ultimum. Prima consequentia probatur; quia omnis probabilis complectitur etiam tenuem probabilitatem, sicut omnis albedo continet etiam

tenuem albedinem, ex gr. ut unum: ergo si in omni opinione probabili est certitudo honestatis formalis, ut vult Caramel; ea quoque inerit omni probabili quantumvis tenui, dummodo à probabilitatis finibus non exeat.

Concludit dicendo suam conclusionem N. esse adeo certam, ut in ejus probatione non sit amplius immorandum; etenim recte M. Fog. Vinc. Baro d. 2. scđt. 2. examine 3. apđ. M. in Caram. §. 3. recte dixit: Id nobis predigatum ignorante est, aut temeritatis, dari certitudinem, cui nulla objectiva respondet. Alioquin non satis appetat, cur Hareci non habuissent notitiam certam de suis heretibus objectivis, præcisè siftingo in suo prouato spiritu, inquit Bona Spes in Apolo. sp. geminate pag. 119. Hac Fogarinus.

Sed contra; quia in his argumentis con. N. funditur objectum in esse objecti, & objectum in esse rei. Objectum in esse objecti est objectum ipsum ut est in mente, sive deinde cognitione illud proponens sit logicè vera, & logicè recta, seu representet objectum ut est in re; ita ut, ita sit in mente, ut est in re; & ita sit in re, ut est in mente; sive sit logicè falsa, seu representet objectum alter ac objectum est in re. Objectum in esse rei, est objectum ipsum prout est in re à parte rei, præcindendo à cognitione illud representante. Jam quando dicitur, quod actus humanus sumat bonitatem ab objecto, si fatus sit, quod sumat ab objecto in esse objecti, verum dicit: & ideo nos latè d. 5. & 6. docuimus, quod actus tendens in objectum in se malum, propositum tamen invincibiliter ut non malum, non fit formaliter malus; immò docuimus, quod actus tendens in objectum in se malum, propositum tamen invincibiliter, ut in re honestum, sit formaliter honestus. Si fatus sit, quod actus humanus necessariò sumat bonitatem ab objecto in esse rei, seu ut est in re, est prorsus falso; alias nec invincibilis error malitiæ materialis excusat à malitia formalis electionem sub eo errore possum, quod est contra fidem; nec invincibilis error, quo objectum in se malum reprobatur ut in se, seu materialiter honestum, honestaret formaliter actionem sub eodem errore possum; quod etiam, juxta me, est falsum.

Porro quia arguens hæc duo confundit, ideo contra nos arguit; & putat, quod quia nos dicimus, posse aliquem esse certum de honestate formalis actus, quin sit certus de honestate objecti ejusdem actus, putat, inquam, nos dicere, posse aliquem esse certum de

S E C T. IV.

173

de honestate formalis actus, quin sit certus
de honestate objecti ejusdem actus, sumpti
in esse objecti, & non in esse rei; quod est
certo falso. Quod dicimus est, quod ali-
quis possit esse certus de formalis honestate
actus ob principium superveniens actui,
quin certus sit de honestate objecti sumpti
in esse rei, seu ut est à parte rei; non vero
sumpti in esse objecti, seu ut propositi per
cognitionem, & ut signati omnibus cir-
cumstantiis, quibus signatur actus.

In forma ad 1. respondeo nihil ex S. Th. N.
& ex Seco contra nos, immo uterque no- 170;
bis militat; ut autem hoc facile constet, & S. Th.
ut ab aequivoce liberemur, sciendum i. Scot.
quod objectum stricte sumptum sit id tan-
tum, quod ab actu vitali attingitur: si actu
attingatur, est objectum actu; si possit attingi,
dicitur objectum in potentia; atque adeo
ratio objecti stricte sumpta, quatenus ve-
nit id, quod actu est objectum, est pura de-
nominatione extrinseca ab actu tendente in
illud. Objectum materiale est id, quod non
propter se, sed propter aliud attingitur.
Objectum formale est id, quod propter se,
& ratione illius aliud attingitur. Solet au-
tem objectum formale ab aliquibus vocari
ratio formalis quo; vel objectum formale
quo.

Sciendum 2. objectum formale subdividi N.
in formale quod, & est id, quod propter se 171;
attingitur; & in formale quo, seu rationem
formalem sub qua, & est ratio communis
singulis actibus talis potentie, sub qua ob-
jectum formale ab ea potentia attingitur:
ex. gr. albedo est objectum formale quod,
quia à potentia visiva attingitur propter
se; quia vero albedo attingitur ab oculo sub
ratione coloris, quo est ratio communis,
sub qua omnis actus visionis tendit, ideo
ratio coloris dicitur ratio formalis sub qua.
Ne vero multiplicitate relativorum quod,
quo, quo, quo, mens Lectorum confunda-
tur, dico me per objectum formale moti-
vum ut quod unicè intelligere id, quod pro-
pter se attingitur, & propter illud alia: per
objectum autem formale movens ut quo non
intelligere nisi illud, quo mediante applica-
tur objectum formale quod, ad hoc ut mo-
veat. Etenim ut objectum formale quod me
moveat ad actum, debet illud esse expressè
præcognitum, & debet esse applicatum
potentia, que debet tendere in illud. Ita nisi
bonitas sanitatis expressè præcognoscatur,
& mea voluntati per cognitionem applica-
tur, non poterit voluntas nec sanitatem
propter se, nec medicinam propter sanita-
tem amare: & nisi albedo per species im-
pressions sui applicetur oculo, & ab oculo
videatur, non poterit oculus eam propter
se, & parietem propter eam attingere.

Sciendum 3. quod sicut de ratione objec- N.
ti formalis motivi quod est, ut sit necessa- 172;
riò expressè præcognitum, & applicatum;
ita de ratione objecti formalis moventis ut
quo, seu de ratione illius, quo mediante ap-
plicatur objectum formale quod, non est
necessa, nec ut præcognoscatur, nec ut
attingatur ab actu attingente motivum for-

Piiij male

Tom. III.

DISPUT. XX.

174

N male *quod*. Ita species impreßæ visivæ sunt id, quo mediante albedo applicatur oculo; species impreßæ spirituales sunt id, quo motivum formale *ut quod* apprehensionis applicatur eidem; apprehensio est id, quo motivum formale *quod* applicatur intellectui, ut judicare potest; cognitio est id, quo bonitas objecti, quæ est motivum formale *quod voluntatis*, applicatur voluntati: & tamen, ut docui in Animistica cum com-

C. Caet. muni, quam sequitur *C. Caet.* *M. Ferr.* *M. Fer.* *M. Joan.* à *S. Thom.* *Pontius*, & alii ex *S. Th.* stris contra *P. Lynchæum*, *P. Hurtado*, *P. Pontius Maurum*, & plures Thomistas, nec species *P. Lynchæum* impreßæ visivæ à visione, nec species spirituales ab apprehensione, nec apprehensio ab actu judicii, nec cognitio ab actu voluntatis attinguntur, sed purè à visione, ab apprehensione, à judicio, à volitione attingitur ipsum motivum formale *ut quod*.

N. Sciendum 4. quād certum apud omnes est, quod actus supernaturales, & naturales necessario, & essentialiter differant inter se ex objecto formalis movente *ut quo*, tam incertum apud TT. est, quod essentialiter differant ex objecto formalis movente *ut quod*. Ratio primi est: quia motivum *quo* non est nisi id, quo mediante motivum formale *quod* applicatur potentia; nam objectum non movere, nisi per aliquid sui sit praefens in anima: sed quod applicat motivum *ut quod* ad actum supernaturalem, debet esse supernaturale: ergo objectum formale movens *ut quo* actus supernaturalis debet esse aliiquid supernaturale. Minor patet, tum inductione, tum ex *Tract. de Gratia*. Inductione, quia sicut apprehensionis applicans motivum *ut quod* intellectui in ordine ad actum judicii, & judicium applicans motivum *ut quod* voluntati in ordine ad actum amoris, debent esse spiritualia, quia actus judicii, & voluntatis sunt spirituales: rursus sicut species impreßæ applicans motivum *quod* intellectui in ordine ad apprehensionem debet esse spiritualis, quia apprehensio est actus spiritualis: ita etiam id, quod applicat intellectui, & voluntati motivum *quod* in ordine ad actus supernaturales, debet esse quid supernaturale.

N. Ex *Tract. de Gratia*: quia de Fide est, quod primus supernaturalis motus animæ est in nobis sine nobis, non quidem sine nobis cooperantibus, sed sine nobis liberè cooperantibus: Deus enim est, qui excitat in nobis eas, quas vocant, illustrationes, & inspirationes Spiritus S. quae sunt supernaturales, (nec sunt nisi apprehensiones, &

actus voluntatis indeliberati supernaturales) infundendo species supernaturales, per quas objectum motivum *quod* applicatur intellectui, ut erumpat in apprehensionem supernaturalem, & per hanc idem objectum motivum applicatur voluntati in ordine ad actum supernaturalem: ergo certum est, quod applicativum motivi *quod* actus supernaturales debet esse supernaturale.

Altera pars, quod æquè incertum apud TT. sit, an necne actus supernaturales, & naturales differant essentialiter, & semper ex objecto formalis movente *ut quod*, patet.

ex contentione Doctorum. Etenim pro affirmativa stant *Caiet.* 1.2. qu. 65. art. 4. *Tract. cum Junioribus Thomistis*, quibus con. *P. Y.* sentit. P. *Suar. lib. 3. de Gratia cap. 11. P. P. Valiqu. 1.2. d. 86. num. 8. P. *Ruiz d. 46. de Cibis* *P. Ferr.* *Praedestinat. sect. 5. C. Pallav. lib. 2. de Grat. Scen. cap. 3. & lib. 4. de Charit. cap. 16. P. *Ama. M. Perez d. 3. de Virtutibus Theolog. cap. 5. P. Ferr.* & alii. Pro negativa pugnant *Scotus*, *M. Ferr.* *Strutius* in 3. d. 6. qu. 7. *Pont. P. Ripald. d. 45. Lugo* de Ente per totam, *C. de Lugo d. 9. de Fide* *P. Ovied. contr. ult. de Animâ pu. 4. d. 1. P. Ferr. tr. 7. contr. 2. n. 23. P. *Requetus* 1. 2. d. 11. *P. Ferr. sect. 5. P. Arriag. d. 14. sect. 5. & plures alii.****

*Paret 2. ex rationibus sane robustis, quibus utraque sententia moyetur; at quia robustiores nobis visu sunt stantes pro opinione negante, ideo hanc in *Tract. de Gratia* *Theolog. lecuti sumus. Equidem S. Thom. in 1. dist. 17. q. 1. art. 4. expresse ait, quod* cum ad idem objectum terminetur, cum potentia ponens actum naturali, cum habitus causans actum supernaturale, who discerni non potest, quinam actus sit naturalis, quinam supernaturalis: ergo S. Thom. supponit potentiam naturali, & actum supernaturale; actum naturali, & actum supernaturale terminari ad idem objectum & ideo quia ad idem objectum terminantur, inservit nos ignorare, quandoman naturaliter, quandoman supernaturaliter operemur. Si autem actus naturalis, & actus supernaturalis essentialiter terminarentur ad diversum motivum, nempe naturali ad motivum naturale, supernaturali ad supernaturale, facile sciremus, quando operaremur naturaliter, quando supernaturaliter, cum quilibet facile discernat motivum, a quo moveatur ad operandum, præcipue si motiva generi differant, ut motivum naturale, & supernaturale differunt.*

Confirmo 1. quia, ut recte *P. Ripald. d. 45. sect. 8. Pont. n. 18. Maltr. n. 223. alud est, P. Ripald. quod actus, & habitus tendentes in objecta possum formalia specie diversa sint specie diversi; Maltr. aliud*

S E C T. IV.

175

aliud quod eo ipso, quod diversi sunt, tendant in objecta formalia specie diversa; illud et verum, hoc falsum: etenim eti in idem formale objectum tendant, adhuc esse possunt specie diversi: vel quia sunt à potentia diversa, quo modo intellectio humana, & Angelica in idem motivum tendentes: vel quia habent diversum tendendi modum, eti illi actus ab eadem potentia procedant, quo modo apprehensio, & judicium; amor efficax, & inefficax; notitia intuitiva, & abstractiva: ergo eti actus naturalis, & actus supernaturalis habeant idem motivum formale quod, adhuc differre possunt, tum quia naturalis est à sola potentia naturali, contra supernaturalis est à potentia supernaturaliter elevata; tum quia applicativum objecti formalis quod respectu actus naturalis est purè naturale, econtra applicativum objecti formalis quod respectu actus supernaturalis est semper quid supernaturale: ergo objectum formale quod non est necessario ad equum specificativum diversorum actuum, sed inadequatum, cùm aliunde differre possint.

N. Confirmo 2. quia actus longè magis specificantur à principio, quā ab objecto; quid enim est specificari, nisi sumere speciem? Ergo cū actus plus pendent à principio, nam pendent ab intrinseco, tamquam effectus a causa, quā pendent ab objecto, à quo extrinsecē tantum pendent, eo ipso actus plus à principio, quā ab objecto specificantur.

N. Confirmo 3. tum ex S. Thom. 1. 2. qu. 12. art. 1. dicente, tres affectus versari circa idem bonum movens voluntatem, nempe similiē complacentiam, intentionem, & fruitionem; tum ex Arist. 5. Physic. cap. 3. dicente, motus differre non tantum ex termino ad quem, sed etiam ex diverso modo tendendi in eundem terminum; tum ex Scoto in 3. dist. 14. qu. 1. qui idem docet: ergo esto ex diversitate objecti formalis inferatur necessariā diversitas actuum; attenuat ex unitate objecti formalis non inferatur necessariā unitas specifica actuum.

N. Hęc ad ubertatem dicenda duxi, ut patret, quā frigidē contra nos trahatur axioma, quod objectum det speciem actui; etenim actus suam speciem pricipue sumit à principio, camque etiam sumere potest ex diverso tendendi modo: ergo si objectum formale quod det speciem actui, non tamen indisponibiliter eam dat, nam actus versus, & falso tendunt in idem objectum, & tamen specie differunt; immo, juxta plures, actus naturalis, & supernaturalis ten-

dere possunt in idem motivum formale quod, & tamen ratione principii naturalis, & supernaturalis differunt specie: ergo eti S. Thom. dicat, quod actus sumat speciem ^{s. Thos} ab objecto, non tamen negat, quod possit eam aliunde haurire. Accedit quod S. Th. ad summum dicat, quod prima bonitas, id est primaria bonitas actus moralis, attendatur ex objecto convenienti; ex hoc autem non infertur, quod per accidens, & secundariō non possit aliunde eam habere: imo eti verum sit, quod prima bonitas actus moralis attendatur ex objecto convenienti; adhuc sub lite erit, an haec convenientia debeat esse logica cum objecto ut est in re; an ethica cum objecto ut est in mente, conformiter ad morum regulas.

Addo quod S. Thom. evidenter stet contra arguentem, nam ait, quod bonum, & 180⁷ objectum, prout representatur voluntati, s. Thos aufer bonitatem moralem in actu voluntatis: ergo distinguit bonum, & objectum in esse rei, à bono, & objecto in esse objecti; tenui bonum ut est in re, à bono ut est in mente; & objectum ut est in re, ab objecto ut est in mente: & ait, quod id, quod aufer bonitatem moralem in actu voluntatis, non sit bonum ut est in re, nec objectum ut est in re, sed bonum, & objectum ut sunt in mente: ergo potest quis esse incertus de honestate objecti ut est in re, & esse certus de honestate formalis actus; immo & objecti, ut est in mente variimode circumstantiati. Idem proorsus dicendum de Scoto; nam scotus eo ipso quod dicit, quod prima bonitas moralis sumatur ex convenientia actus, & objecti cum dictamine recte rationis; eo ipso recte intelligi potest vel logicè, vel ethice, ut saepē diximus. Hinc fateor me non capere, quomodo Fogarinus assulmat tamquam primum principium, quod objectum det speciem actui, ita ut eam aliunde sumere non possit, cū oppositum tribui soleat ipsi Scoto, ait Mastr. in 3. d. 6. num. 213. & Pontius: etenim Scotus in 3. dist. 27. qu. un. art. 2. docet, quod dilectio, quā Deus propter Scotus, te diligitur, sive sit naturalis, sive supernaturalis, habeat idem objectum formale, nempe bonitatem Dei, quā in se bonus est: ergo actus naturalis, & supernaturalis habere possunt idem objectum formale quod. Demum eti detur, quod objectum det essentialiter speciem actui, nil inde contra nos; non enim ex hoc sequitur, quod objectum ut est in re, sed quod objectum ut est in mente, det speciem actui: ergo esse potero certus de honestate formalis actus, & objecti ut est in mente, quin sim certus de

hone-

D I S P V T. XX.

176

honestate materiali actus, & objecti, ut sunt
in re.

N.
181. Ad 2. concessio antec. distinguo consequens: Implicat, ut in actu sit certa honestas moralis sine certa bonitate morali objecti ut est in re, nego; sine certa moralis honestate objecti in esse objecti, concedo consequentiam. Ad probationem, concessio antecedenti, & consequentiā, & minori subsumptā, distinguo ultimum consequens: Implicat, ut actus sit certo bonus, & objectum ut est in mente, non sit certo bonum, concedo consequentiam; & objectum ut est in re non sit certo bonum, nego consequentiam. Ecce iterum confunditur objectum ut est in re cum objecto ut est in mente. Quod nos dicimus est, quod possit actus esse non malus, eti objectum ut est in re sit malum: rursus, quod possit actus esse formaliter honestus, eti objectum, ut est in re, non sit honestum: non autem dicimus, quod possit actus esse non malus, quamvis objectum ut est in mente sit malum; & quod possit actus esse formaliter honestus, quamvis objectum ut est in mente, seu ut à mente proponitur, non proponatur ut honestum. Transire autem ab esse, quod objectum habet in re, ad inferendum, quod simile esse habeat actus, est prorsus falsum; alias actus positus sub errore invincibili, quod objectum in re non sit malum, cum tamen in re sit malum, erit malus: ergo licet actus habeat simile esse, quale habet objectum, ut est in mente, non tamen quale objectum habet in re: ergo potest actus esse in se formaliter, vel non malus, vel honestus, quamvis objectum, ut est in re, sit malum, vel non sit honestum: ergo actus non sumit speciem ab objecto, ut est in re. Porro dum querimus, an stante dubio speculativo de honestate objecti, possit quis esse certus de honestate formalis actus, sumimus objectum ut est in re; non ut est in mente: si enim objectum proponatur ut bonum, eti in re sit malum, actus erit bonus; si proponatur ut malum, eti in re sit bonum, actus erit malus.

N.
182. Ad confirm. concessā maiori, distinguo minorem: Unum ex constitutivis formalis honestatis actus est bonitas objecti, ut est in re, nego minorem; ut est in mente, concedo minorem: & distinguo consequens: Si formidem de honestate objecti ut est in re, necessario formidabo de formalis honestate actus, nego consequentiam; de honestate objecti ut est in mente, concedo consequentiam. Sanè qui ex Superioris consilio proficitur objectum, de quo dubitat, an in re

sit malum, neque formidat de honestate formalis suae electionis, neque formidat de honestate objecti ut substantis precepto Superioris, eti formidet de honestate objecti secundumse praescindendo à Superioris precepto. Ita accidit in casu nostro: Ergo dubito ex gr. speculativè, an detur lex vetana die festo picturam; & tamen ex principio reflexo mihi certo, quod lex prudenter negata non obligat, cum practice certus de honestate electione pingendi. Ecce pictura secundum se, num licita sit, est mihi incertum; eadem autem pictura ut substantia principio certo reflexo, quod pictura prudenter negata ut illicita, non est vetina, eadem, inquam, pictura aliter sumpta ac est in re, (sumitur enim cum novis circumstantiis) est mihi licita.

Ecce, dum pingo, quod specificat ho-N. nestam picturam electionem, non est pictura 18^a secundum se, seu ut est in re, & ut praecisa à novâ circumstantiâ, & principio superaddito, sed est pictura ut substantia huic iudicio mihi prudenti, quod nulla res à me prudenter negata, ut illicita, sit vetina; pictura ut est in mea mente est objectum prudenter negatum ut illicitum: ergo pictura ut est in mea mente, est objectum prudenter negatum tamquam vetitum. Ecce, inquam, quod objectum specificans meam honestam formaliter pingendi electionem non est pictura in esse rei, seu purè objectum, & materialiter sumpta, & praecisa à circumstantiis, & iudicio mentali eam propONENTE ut non vetitum; sed est pictura ut substantia iudicio certo probabilis, aut probabiliore de ejus non prohibitione; aut ut substantia huic principio reflexo mihi certo, quod nullum, quod certo prudenter negatur vetitum, est formaliter vetitum; eti in re possit esse vetitum.

Non debet igitur Adversarius transire N. ab objecto ut est in re, quod non semper, 18^a ut est in re, specificat actum, ad objectum ut est in mente, quod semper specificat actum: ergo sicut possum esse incertus de objecto ut est in re, num sit bonum, & simul esse certus de eodem objecto ut substantia iudicio certo prudenti proponenti illud ut bonum, esse, inquam, certus, quod sit bonum; ita possum esse incertus de objecto ut est in re; & simul esse certus de formalis honestate actus; quatenus certus sum, quod objectum, in quod actus tendit, ut substantia meo iudicio prudenti de ejus honestitate, sit bonum.

Ad 3. nego anteced. ejusque probationem: N. non enim tenuis probabilitas est certo solidâ 18^a proba-

probabilitas, sicut tenuis prudentia non est prudentia, ut dixi d. 18. Addo paritatem albedinis esse extra rem; albedo enim, etsi in uno gradu, est vera albedo; non enim essentia albedinis, sed quantitas albedinis componitur ex gradibus: econtra probabilitas conflatur vel ex pluribus rationibus, vel ex una aequivalente pluribus, quae rationes simul sumptae, si non constituant motivum certò solidum, & prudens tum absolute, tum respectivè, non dabunt opinionem necessariam probabilitatem.

N. Ad Epiphonem, quod Fogarinus trahit
186. ex M. Baro, nemp̄ ignorantiae prodigium
Fogar. esse, dari certitudinem, cui nulla respon-
M. Bar. deat objectiva, responeo 1. querendo, an omne, quod moraliter certum appareat, sit in re certum; ita ut certitudini formalis moralis respondeat certitudo objectiva? Si affirmat, contra est; nam mihi ex. gr. moraliter certum est, quod hic homo sit filius Petri; quod sit ejus hæres; quod sit reus; quod sit baptizatus, aut ordinatus; & tamē hæc omnia possunt esse in re falsa: ergo potest aliquid videri moraliter certum, quin à parte rei detur certitudo in objecto assertio. Si negat; ergo non est ignorantie prodigium, quin est vera sapientia aſſerere, quod non omni certitudini formalis correspondat certitudo objectiva, seu in re.

N. Respondeo 2. omni certitudini formalis respondere certitudinem objectivam, sive in esse rei, sive in esse objecti; id est, sive à parte rei existentem, sive à me conceptam, ut parte rei existentem. Hinc si mihi sit moraliter certum hunc hominem esse filium Petri, etsi in re non sit; attamen conceptio non solum tamquam verum, sed tamquam certum, quod sit filius Petri; unde meo actui formalis moraliter certo responderet, non quidem certitudo filiationis realis, sed certitudo falso concepta, & apprehensa existere in tali objecto, seu certitudo filiationis hujus hominis respectu Petri. Ecce talis certitudo objectiva non datur à parte rei, sed datur tantum in apprehensione, adeoque non existit in re, sed in mente; & ea certitudo objectiva existit tantum in esse objecti, non in esse rei, nam in re non est. Plura contra hunc insignem Scotistam dabo dis. 28.

§. II.
Solutions, quas Fogarinus nostris argumentis exhibet.

SUMMARY.

Qualiter intelligendum, quod nequeat dari certitudo honestatis formalis actus sine materiali honestate, num. 188. 189. 190. 191. 192.

Solutio Fogarinii ad argumentum ex Imm. Conceptione, a n. 193. ad 196.

Eius contradicatio, n. 197.

Qualiter bonitas actus pendeat a bonitate obiecti, n. 198.

Etsi questio de Conceptione sit speculativa, potest reduci ad moralem, n. 199.

Fogarinus consentit nobiscum, n. 200.

Offendo, n. 201.

Objectam actus formaliter honesti, stante dubio de honestate objectivæ, non est objectum ut antea, sed ut novis affectum circumstantiis, ibid.

Solutions Fogarinii ad argumentum ex Imm. Conceptione non sunt ad rem, n. 202.

Sicut immunitas Deipare ab omni labore, etsi non sit certa, actus tamen habens eam pro objecto est certo formaliter honestus; ita in aliis casibus, n. 203.

Inductio plurium actuum, qui sunt certò formaliter honesti, esto eorum objectum non sit certum, n. 204.

Materialis honestas non pendet à mea cognitione, pendet formalis, n. 205.

Certitudini formalis non correspondet necessario certitudo objectiva nisi objecti ut est in mente, n. 206.

Si implicat honestas formalis in actu sine honestate in objecto, implicabit quoque malitia formalis in actu sine materiali in objecto, num. 207.

UT verò ad oculum pateat, quod Fogarinus tandem in nostram tententiam 188. veniat, quam tamen negasse visus est, audiendus est, quid nostris argumentis respondat.

Opponit sibi 1. Certitudo honestatis distinguitur à Theologis in formalem, & objectivam: ergo dari potest certitudo formalis sine objectivâ, & objectiva sine formalis. Respondet, concessio antecedenti, negando consequentiam; ut enim distinguantur, non est necesse, ut sint mutuo separabiles, ita ut dari possit certitudo formalis sine objectivâ, & objectiva sine formalis; sed fatis ut dari possit certitudo objectiva sine formalis, non econtra formalis sine objectivâ: eo modo, quo anima di-

N.

189.

Fogar.

DISP V T. XX.

178

Singulatur realiter ab homine, sine quo esse potest; nec tamen homo esse potest sine anima, quia per hanc constituitur: ergo cum honestas formalis actus constitutatur per obiectivam, implicat, ut detur honestas formalis sine objectivâ. Hac Fogarinus.

N. Sed contra 1. quia Theologi certitudinem honestatis dividunt in duas species, nempe in formalem, & in objectivam; de ratione autem bona divisionis est, ut una species non includat aliam: ergo sicut objectiva non includit formalem, ut fatetur Fogarinus; ita nec formalis objectivam.

N. Contra 2. quia concedere volo, quod certitudo honestatis formalis, seu certitudo actus formaliter honesti dari nequeat sine objectivâ honestate, seu sine materiali honestate; attamen satis est, ut haec honestas materialis, seu objectiva, sive falsò, sive vere existat in re; non autem necesse est, ut vere existat in re, ad hoc ut actus sit formaliter honestus: ergo licet verum sit, quod dari non possit actus certò formaliter honestus sine certâ materiali, seu objectivâ honestate; objectiva, inquam, sive in re, sive in mente; fallum tamen est, quod dari non possit actus certò formaliter honestus sine certâ objectivâ, seu materiali honestate, quae in re vere existat.

N. Porro dum querimus, an dari possit certitudo de honestate formalis actus cum incertitudine de honestate objecti ejusdem actus, non querimus, an dari possit actus sine objecto; hoc enim implicat: sed querimus, an quis possit esse certus de honestate formalis actus, absque eo quod certus sit de honestate objecti ejusdem actus; objecti, inquam, sumptu in esse objecti, seu ut est in mente? Nam dicimus omni actui formaliter certo respondere objectum certum in esse objecti, quatenus illud proponitur ut certum, et si in re possit ita non est. Omnia autem quæ dicit, & respondeat Fogarinus, non aliud intendunt, quam quod cuique actui certo respondeat objectum certum, sive in esse rei, sive in esse objecti; non autem probat, ut probandum esset, quod correspondere debeat objectum certum in re.

N. Opponit sibi 2. num. 34. quod hic actus, Deipara est sine labe concepta, est certò bonus, & honestus, adeo ut qui cum negant bonum, aut dubitant, an sit bonus, dam-

nentur ab Alexandr. VII. & tamen ejus obiectum est tantum probabiliter honestum: ergo dari potest certitudo de honestate formalis actus cum incertitudine de honestate materiali objecti. Sed contra, inquit Fogarinus; quia si hęc instantia teneret, formalis honestas actus non penderet ab honestate objecti, quod est contra S. Thom. & Scotum, & dari posset certo constitutum sine certo confitente.

Deinde respondeat 1. cum M. Bart. 4. 2. N. sect. 1. art. 3. §. 2. agi in praesenti de rebus moralibus, non de speculativis, qualis est M. quæstio, an Deipara sit sine labe concepta: ergo exemplum non est ad rem.

Respondet 2. num. 36. cum Bonā Spē in N. Apologem. retorto pag. 118. n. 27. dñm. 193. guendo antecedens: Actus iste, Deipara est sine labe concepta, est certò bonus, prout ille actus præcisè fertur in illud objectum, ut præcium ab omni alia circumstantia, negat; cum enim objectum præcisè sumptum non sit certò honestum, nec actus in illud sic tendens potest esse certò honestus, quia honestas actus pendet ab honestate objecti, & ab eo, quod forsan non est, nequit certo procedere id, quod certò est: prout ille actus tendit in illud objectum talibus circumstantiis affectuum, scilicet, quia iuravi, me piam sententiam defensurum, & Ecclesia ut concedat, quod sentiam alterutrum, jura tam, ut vel doceam, vel loquar cum Dñs Subili, concedit antecedens; at hoc modo objectum non minus est certò honestum, quam actus sit certò honestus, ut tellatur (inquit Fogarinus) Caram. n. 84. in Apologem, dicens eam propositionem, Deipara est sine labe concepta, pronuntiari sine formidine formalis, quia iuravi piam sententiam.

Respondeat 3. num. 37. quod actus, quo N. dico, Deipara est sine labe concepta, si confundatur præcisè ut repræsentativus sui obiecti nude, & secundum se sumptu, non sit certò honestus; fit autem, si sumatur ut connotans legem non tantum permittentem, sed conludentem ipsum actum, à qua lege sumitur honestas moralis, & objectivas & distinguit minorem: objectum dicti actus est probabiliter tantum honestum ut præcium à lege consilente, concedit; ut connotans legem consilientem talum actum, negat. Ratio est; quia licet non sit metaphysicè verum, nec supernaturaliter certum, quod objectum sit certò honestum, adhuc tamen est certò honestum, quia certò connotat legem saltem consilientem, à qua sumitur bonitas honestatis. Denuntiat, quod talis actus, seu cultus dicatur obie-

objectivè honestus, quia est objectum actus interni voluntatis ipsum imperantis, cui formaliter honestatis communicat.

N. 197. Sed contra 1. quia evidenter retorquo: Si enim objectum huius actus, *Deipara est sine labe concepta*, sit probabiliter tantum honestum ut præsumum à lege talem cultum consulente; ut autem connotat legem eum cultum consulentem est certò honestum, sequitur 1. quod licitus erit usus opinionis certò probabili; actus enim ut connotans opinionem probabilem eum actum consulentem erit certò honestus, ut docent Probabilitas; hoc autem negatur a Fogarino; ergo sibi contradicit. Sequitur 2. quod eo ipso quod objectum sumatur, seu cultus datus Deiparae sine labe concepta, ut substantans legit eum cultum consulente; sequitur, inquam, quod objectum non sumatur ut est in re, sed ut est in mente; sumitur enim ut substantans iudicio reflexo proponenti legem eum cultum consulentem.

Contra 2. quia jam declaratum est qualiter, & quo sensu formalis bonitas actus pendeat a bonitate objecti. Hoc unicè rogo Adversarium, ut mihi dicat, cur actus possit esse vitalis, quin objectum sit vitale: cur possit esse supernaturale, quin objectum sit supernaturale: cur possit esse accidens, quia objectum sit accidens: cur possit esse verus, eti ejus objectum sit in se falso: cur autem non possit actus esse certò honestus, quin objectum sit certò honestum. Sicut ergo actus non constituitur in suo esse supernaturali, vitali, accidentalí, vero, per objectum supernaturale, virale, accidentale, verum; ita etiam non necessario constituetur in suo esse honesto per objectum honestum; nec in suo esse certò honesto per objectum certò honestum. Declaret hoc Adversarius.

N. 198. Contra 3. quia, ut alibi ostendi, eti haec 199. propositione, *Deipara est sine labe concepta*, sit speculativa, attamen non inde inferatur, quod pertinere non possit ad materiam moralē, & ex ea sequi propositionis moralis dilectans tamquam licitum, aut illicitum aliquem actum: ex hoc enim quod judico speculativè veram hanc propositionem, *Deipara est sine labe concepta*, honestum iudico colere hanc sine labe conceptionem, & ob ilam laudare Deum: ergo ea propositione non est extra rem, sed ad rem. Addo, quod huic propositioni, *Deipara est sine labe concepta*, contingere potest, quod alii controversis, unis affirmantibus, aliis negantibus, esse de Fide. Sicut autem si aliquam opinionem speculativam inter T.F. controvexitur,

judico esse de Fide, teneor eam credere; eaque speculativa est objectum propositum à Fidei præcepto, tanquam objectum credendum, & sit objectum praxis; ita in nostro casu, eti sit speculativa in se, potest N. tamen esse objectum praxis, seu præceptum 200. fidei obligantis eam credere: ergo ea propositio ex multiplici titulo est ad rem.

Contra 4. quia secunda, & tertia responsio (recedunt enim in idem, ut fatetur Fogarinus num. 37.) vel non sunt ad rem, vel si sunt ad rem, dieunt, quod nos dicimus. Quod autem dicant, quod nos dicimus, si sunt ad rem, patet; quia responsio est, quod iste actus, *Deipara est sine labe concepta*, sit certò honestus, non quatenus præcisè fertur in objectum ut præsumum ab omni alia circumstantia, sed quatenus fertur in objectum ut affectum juramento defendendi piam sententiam, vel saltem hanc non impugnandi; objectum autem ita affectum est certò honestum. Sed hoc ipsum est quod nos dicimus; dicimus enim actum esse posse certò honestum, quin qui eum actum elicit, sit certus de honestate objecti secundum se: numquam autem dicimus, quin quis sit certus de honestate objecti novis circumstantiis affecti: ergo si responsio est ad rem, dicit quod nos: ergo Fogarinus immerito negat posse aliquem esse certum de honestate formalis sui actus, quin certus sit de honestate objecti secundum se.

Quod si dicatur, Fogarinum hoc non negare; sed unicè negare, posse aliquem esse certum de honestate formalis sui actus, quin certus sit de honestate objecti eiusdem actus; fateor hoc tantum negare; at si hoc tantum negat, eo ipso non opponitur Caramueli, & torrenti Doctorum, & nobis assertentibus posse aliquem esse certum de honestate formalis sui actus, quin certus sit, immo sit dubius de honestate objecti secundum se. Quæstio enim est, an quis possit esse certus de honestate formalis sui actus, stante dubio speculativo de honestate objecti secundum se? Hoc autem assertimus; ita tamen ut objectum actus certò formaliter honesti tunc non sit parum, & nudum objectum ut erat antea, sed sit objectum, ut novis circumstantiis affectum. Explico. Dubito speculativè, an pictura die facta liceat; eo ipso tunc, nisi aliquid aliud accedit, dubito etiam prædictè, an liceat electio imperans eam picturam. Accedat præceptum; ecce tunc certus sun de licentia electionis imperantis picturam: hæc autem electio certò formaliter honesta, quatenus imperata, non habet pro objecto picturam secundum fe.

DISPVT. XX.

180

se, sed picturam ut imperatam. Totum autem hoc, quod electio imperans picturam, quatenus imperata, sit certo honesta; & quod objectum ejus electionis, seu pictura, quatenus praeceptra, sit objectum certo honestum; totum, inquam, hoc optimè stat cum hoc asserto, quod quis possit esse certus de formali honestate electionis imperans picturam, quin certus sit de honestate picturæ secundum se: ergo eti detur, quod quotiesquis est certus de formali honestate sui actus, sit etiam certus de materiali honestate objecti ejusdem actus, non inde sit, quod quotiesquis est certus de formali honestate sui actus, sit quoque certus de materiali honestate objecti ejusdem actus, sumpto objecto secundum se, & ut preciso à novis circumstantiis.

N.
202. Quod vero neutra responsio sit ad rem, (hac enim erat altera pars disjuncti nostra replicæ) patet 1. quia hic actus, *Deipara est sine labe concepta*, quem suppono certo honestum, non habet pro objecto juramentum, aut dictamen Ecclesiæ permittens, vel consulens, ut quis immunem ab omni labe Conceptionem defendat, & vetans, ne quis tueratur oppositum: eti enim Ecclesia hoc consulat, aut aliquis ad hoc ipsum juramento obstringere se possit; atamen ille actus non habet hoc pro objecto; immò antequam quis ad hoc ipsum juramento se obstringat, cognoscere debet honestatem actus, ad quem juramento se obstringere intendit; sed ille actus habet pro objecto à te affirmato ipsam Deiparæ sine labe Conceptionem: ergo responsio non est ad rem.

N.
203. Patet 2. quia do, quod ille actus habeat pro objecto defensionem pia sententie ut firmatam juramento, & ut ab Ecclesiâ consultam; adhuc contra est; quia ille actus, *Deipara est sine labe concepta*, est de Fide certo honestus, nec tamen objectum ab eo affirmatum est de Fide certo honestum, eti eius motivum sit certo honestum: objectum enim ab eo affirmatum est immunitas à labe in Deiparâ; quæ immunitas non est certa de Fide, & est quid purè speculativum: ergo eti detur, quod objectum motivum dicti actus sit certo de Fide honestum, non inde sit, quod sit certo de Fide honestum objectum materiale ab eo actu affirmatum.

N.
204. Patet 3. quia actus, quo quis colit eum, quem invincibiliter putat suum patrem, qui tamen non est; & actus, quo Iudeus absolvit hominem, quem invincibiliter putat innocentem, qui tamen non est; & actus, quo quis adorat Christum D. in Hostiâ pu-

blico cultui expositâ, & putata invincibiliter consecratâ, cùm tamen non sit, sunt certo evidenter honesti; & tamen nulli corum est certum, & evidens ipsum objectum materiale per dictos actus contrectatum: nam Petro non est evidens hunc esse suum patrem, eti illi evidens sit, fere recte operari obediendo ei, quem putat invincibiliter patrem: Judici non est evidens hunc hominem esse innocentem, eti illi evidens sit se æquam dicere sententiam ab illo vendendo cum, quem invincibiliter putat innocentem: Fidelis non est evidens in Hostiâ publico cultui expositâ latere Christum D. & esse consecratam; eti illi evidens sit, gerere religiosè eam adorando: ergo nulla profus est consequentia à certa honestate formalis actus ad certam honestatem materiale obiecti ejusdem actus.

Ratio à priori est; quia materialis honestas actus, & objecti non pender à nostrâ intentione, sed ab ipso objecto ut est in re, & ideo si putem objectum esse in re honestum, non ideo erit in re honestum; vel si putem esse in re in honestum, non ideo erit in re in honestum: econtra si invincibiliter putem actum esse formaliter honestum, aut formaliter in honestum, actus talis erit: ergo à certa honestate, aut in honestate formalis actus nulla est profus consequentia ad certam materiale honestatem, aut honestatem objecti ciuidem actus; nam potest objectum aliter esse in re, ac putatur; actus autem moralis ex fundamento solido conceptus non potest aliter esse moraliter, sc. putatur. Addo etiam, quod honestas objectiva, seu materialis iplius objecti idem est, ac honestas verè existens in ipso objecto: sicut autem essentia objecti in luo esse materiali non pender à mea mente, ita nec honestas materialis ipsius objecti pender à mea mente.

Confirmo: quia ipse Fogarius ^{num. 39.} N. exp̄s̄e concedit, quod actus possit esse certo malum, quin objectum sit certo malum: ergo certitudini formalis non correspondet temper certitudo objectiva; adeoque omnia sua argumenta à se solvenda sunt. Immò, ergo etiam poterit actus esse certo bonus, quin objectum sit certo bonus; vel si actus non potest esse certo bonus, quin objectum sit certo bonus, neque actus poterit esse certo malum, quin objectum sit certo malum. Antecedens conceditur Fogario, & est de Fide; qui enim hodie putaret vetitum esse carnis esum, qui tamen non est veritus, certus est, quod carnes edendo peccabit formaliter, nec tamen cer-

tus

S E C T I O . V.

An sola non certitudo malitia, aut legis vetantis satis sit ad conscientie securitatem, & certitudinem honestatis actus?

§. I.

Status questionis, & ratio dubitandi.

S U M M A R I U M.

Quaritur, an pura non certitudo malitia satis sit, ut quis sit certus de non peccato formalitate.

Caramuel sentit securitatem oriri à sola non certitudine opinionis opposita, n. 209.
Exponitur ejus sententia, eiusque ratio, n. 210.
Possessio libertatis est juxta me titulus sufficiens deponendi conscientiam speculative, & praeterea dubiam, n. 211.

Latè docui d. 18. scilicet 4. quod ut sine peccato formaliter, aut cum formaliter honestate operemur necessarium sit aliquod judicium certum, seu moralis saltem certitudo de non peccato formaliter, aut de formaliter honestate actus; hanc porrò certitudinem inesse cuique opinione certò probabili prædictè docui d. 18 scilicet 8. adeo ut quælibet opinio certò probabili prædictè sit per se ipsam formaliter, & intransitivè regula proxima, & immediata operationis. Tandem disceptatione docui, quomodo strnre conscientiam speculative, aut prædictè dubiâ haberi possit certitudo de non peccato, aut de honestate formaliter operationis per nova superaddita principia. Modo discutiendum, an ipsa pura non certitudo malitia, aut legis vetantis actionem satis sit, ut quis sit certus de non peccato formaliter, aut de honestate actus; adeo ut per hoc præcisè, quod malitia, aut lex vetans non sit certa, certus sim me operando non peccare?

Caramuel sapissimè in suis quatuor Theologico-Moralibus Fund. libris, sed præcipue lib. 4. 209. in Dialecti de Non-Certitudine, latissimè probat neque certitudinem, neque probabilitatem, neque equalē, aut minorē probabilitatem esse rationem formalem securitatis conscientiae; adeo ut totam rationem formalem securitatis conscientiae oriri dicat à sola non certitudine opinionis oppositæ, ita ut eo ipso quod opinio opposita non sit mihi certa, eo ipso mea sit mihi satis, ut tuto operer; & ex eo præcisè quia actio A, non est mihi certò vetita, sit mihi licita, ut discutatur n. 336.

Probat; quia ratio formalis est, quā posse datur effectus formalis, & quā sublatā aufer-

DISPUTATIONE XX.

182

aufertur: sed sine certitudine veritatis propriæ sententia A, immo sine probabilitate, aut probabilitate veritatis proprie sententia A, datur securitas conscientia: ergo nec certitudo, nec probabilitas, nec probabilitas veritatis sententia A, est ratio formalis, quæ reddit conscientiam securam operando juxta sententiam A. Minorem probat, quia securitas conscientia dari potest præsente sola probabilitate, aut probabilitate veritatis sententia A: ergo certitudo veritatis sententia A, non est ratio formalis assecurans conscientiam. Similiter eadem securitas conscientia haberi potest sola præsente certitudine veritatis sententia A: ergo nec probabilitas, nec probabilitas veritatis sententia A, est ratio formalis assecurans conscientiam. Cum ergo securitas conscientia haberi possit tum absente certitudine, & sola præsente probabilitate, aut probabilitate veritatis sententia A, tum præsente certitudine, & absente omni probabilitate, & probabilitate veritatis sententia A; tum præsente sola probabilitate, & absente omni probabilitate, aut certitudine veritatis sententia A, restat, ait n. 338 quod securitas oriatur, & sit formaliter ipsa non certitudo opinionis B, oppositæ; ita ut ratio formalis, cur actio A, liecat, sit, quia non est certum, quod sit illicitæ in se, vel sit vetita ab aliquâ lege. Hæc est summa rationum, quibus Illust. Caram. ductus tuit ad ita operandum.

N. 211. Hoc ipsum confirmari potest ex doctrinâ, quam nos sèpius tradidimus, nempe quod libertatis possestio sit titulus sufficiens deponendi conscientiam non tantum speculativæ dubiam de existentiâ legis, aut honestate objecti, quatenus lex, quæ certò non constat, nec certò obligat; sed etiam conscientiam practice dubiam de honestate operationis, quatenus inhonestas, quæ certò non constat, nec certò obligat ad sui omissionem. Ut enim quia liberi nascimur, possestio libertatis est titulus sufficiens ad deponendam conscientiam de existentiâ legis, aut de honestate operationis, speculativæ dubiam; ita eadem libertatis possestio erit titulus sufficiens pro deponenda conscientiam practice dubia de malitia operationis: etenim jus certum libertatis vincit non potest à lego dubia, aut à malitia dubia; & in pari causa, si extrema quoad reliqua sint æqualia, melior est conditio possidentis: ergo sicut quoties honestas, & inhonestas objecti est dubia, melior est conditio hominis possidentis libertatem; ita quoties honestas, & inhonestas operationis erit dubia,

melior quoque erit conditio hominis possidentis libertatem; ut legi potest in eodem Caram. tom. 4. Theol. Mor. Fund. in Epiph. Can.

De possestionis regulâ à pag. 341. obterine, ubi ad plurimos singulares casus descendit, neceps temporis, irregularitatis, legie, homicidi, voti, legitimatis, excommunicationis, & similium, de quibus potest sepe aliqui dubium oriri.

Cum ergo tota nostra doctrina de possestione libertatis, & nostrum principium, quod nulla lex obliget certò, nisi sit certa videantur prorsus coincidere cum doctrina Caramuelis, quod sola non certitudo legis, aut malitia objecti sit secura conscientia regula; quid enim est dicere, lex nisi sit certa, non obligat, quam dicere, non certitudo legis non obligat? eo ipso vel nobis renuntiandum erit nostra doctrina, Caramuelis sententiam rejicimus; vel si nostra doctrina non renuntiamus, neque à nobis rejici poterit doctrina Caramuelis.

§. II.

Mea mens.

SUMMARIUM.

Dico, quod ne quis formaliter peccet, non solum sola non certitudo de malitia actu, & opere, n. 213.

Quia necessarium judicium aliquod certum, n. 214.

Quia pura non certitudo non est indicatrix, cum de non peccato, ib.

Caramuel equivoce loquitur, n. 215. 216.

Sicut per hoc quod unum extremum sit probabile non sit, ut oppositum sit etiam tale, ita per hoc quod unum non sit mihi certum, non ideo alius est mihi certum, n. 217.

Et quia repugnat, ut quis prudenter operetur, sit motivo prudenti, n. 218.

Pura non certitudo non est motivum prudenti, ibid.

Quia quis simul erit certus de peccato formaliter, & de non peccato formaliter, n. 219. 220.

Quia neutra opinio potest esse nihil probabile atque adeo utraque licita, & tunc de neutra habeo certitudinem, n. 221.

Quia potest tradi ratio assecurans conscientiam praeservandam à non certitudine oppositi, num, 222.

Quia operans ex tenui probabilitate operatur ex non certitudine, & tamen peccat ex Inoc. n. 223.

Quia necessarium saltem judicium certum de probabilitate opinionis, n. 224.

Non certitudo opinionis B, non est probabilitas opinio-

opinoris A quam sequi volo, n. 225.

Quia peccat operans cum conscientia dubia, & tamen habet non certitudinem peccati, num. 226.

N. 213. **V**erum nisi crassè hallucinor, puto f-
rendam non esse Caramuelis senten-
tiam; arque adeo dico, quod ut quis sine
peccato formalis, aut formaliter honeste
operetur, non satis sit pura, & sola non cer-
titudine de existentiā legis, aut de malitia ob-
jecti, & operationis; sed præterea, ut docui
disp. 18. sc̄. 4. necessarium sit aliquid cer-
tum de non peccato formalis, aut de hone-
statis formalis iudicium, quod sit regula pro-
xima, & immedia operationis elicendae,
ut dixi d. 19.

N. 214. Probatur 1. ex textu Apostoli sapientia
ponderata, *Omne, quod non est ex fide, est pec-
catum*: ergo ne quis formaliter peccet, aut
ut quis formaliter honeste operetur, non
satis est non certitudo de existentiā legis,
vel de malitia objecti, & operationis elici-
endae, sed præterea necessarium est aliquod
iudicium certum, sive directum, quo iudi-
cetur faltem certa probabiliter legem non
dari, aut talem operationem, & objectum
non esse illicitum; sive reflexum, quo ju-
dicem non esse illicitum id, quod non certò
directè judicare possumus esse illicitum. Qua-
liter enim pura non certitudo legis, aut ma-
litiae objecti, & operationis dirigit me ad
non peccatum formale, aut ad honestam
formaliter operationem, & certificet meam
conscientiam de non peccato formalis? cùm
ipsa pura non certitudo legis, aut malitia
objecti, & operationis non sit ex se iudi-
cium, nec sit bona fides, seu certa de non
peccato formalis, aut de formalis honestate
persuasio; quæ tamen ex Apostolo, & com-
muni Theologorum sensu est prorsus ne-
cessaria, ne formaliter peccem.

N. 215. Scio, quod Caram. n. 350, dicat plurimos
in sue conclusionis intelligentia hallucinans,
putantes nullam à se requiri rationem pos-
itivam, cùm tamen unice neget non requiri
specialem; etenim requiritur ratio positiva
generalis, nempe quod possesso fieri pro-
mea libertate, quoties non constat certò
moraliter lex, aut malitia objecti, & opera-
tions.

Sed contra 1. quia si plures hallucinan-
tur, eo ipso Caram. non bene loquitur, dum
docet, quod ratio assecurans conscientiam
sit sola non certitudo sententiae oppositae
ita ut ex duabus sententiis inter se oppositis,
per hoc ipsum quod veritas sententiae, quæ
oppontit me, non est certa, per hoc, in-

quam, ipsum securus sim de non peccato
formali sequens meam: sed simul addere
debebat, quod si non certitudini veritatis
sententiae oppositae accedat certa mea libe-
rtatis possessio, securus ero ab omni formalis
peccato sequens meam.

Contra 2. quia, ut docui d. 4. per hoc N.
quod ex duabus extremis contradictoriis, 215
extremum B non sit mihi probabile, non
ideo extremum A est mihi probabile; potest
enim neutrum extrellum esse mihi proba-
bile: ergo à pari per hoc quod extrellum B
non sit mihi certum, non ideo extrellum A
erit mihi certum; potest enim neutrum ex-
trellum esse mihi certum: ergo multò mihi
nūs per hoc quod extrellum B non sit mihi
certum, inferri potest, quod extrellum A
sit mihi probabile, immo esse mihi certò li-
citem: ergo sola non certitudo de veritate
extremi B oppositi non potest esse ratio cer-
tificans veritatem, adeoque licentiam, &
honestatem extreimi A, seu objecti A oppo-
siti.

Probatur 2. quia implicat, ut homo pru-
denter operetur abique eo quod aliquo pru-
denti motivo moveatur: sed sola non cer-
titudine non est motivum prudens: ergo sola
non certitudo non est motivum sufficiens
ad prudenter operandum, adeoque ad sine
peccato formalis, aut honeste formaliter
agendum. Minòr probatur, tun quia pura
non certitudo est pura negatio; sed pura
negatio ad summum esse potest motivum
ad non imprudenter, non autem ad pruden-
ter operandum: ergo. Tum quia quoties
utraque opinio est certò probabilis, immo
quoties neutra est probabilis, datur pro
utramque parte non certitudo; adeoque si
non certitudo legis vetantis est ratio assecu-
rans conscientiam de non peccato formalis
contra legem; etiam non certitudo legis
permittentis erit quoque ratio assecurans
conscientiam de peccato formalis contra le-
gem permittentem: ergo sola non certitudo
legis, aut malitia (nisi addatur principium
de certa libertatis possessione) non potest
esse ratio certificans conscientiam de non
peccato formalis.

Confermo 1. quia quoties lex vetans non N.
est certa, sed dubia, eo ipso etiam lex eam 219.
operationem permittens erit dubia: & quo-
ties in honestas non est certa, certa quoque
non erit honestas: ergo si non certitudo in-
honestatis est ratio determinans, & certi-
ficans conscientiam de honestate: eo ipso
non certitudo honestatis erit ratio determi-
nans, & certificans conscientiam de inhone-
state: ergo simul, & semel erit quis certus

de non peccato formalis, ponendo operationem A; & de peccato formalis, ponendo eamdem operationem A. Consequētia probatur; quia, juxta Caram, non certitudo de inhonestate certificat conscientiam de honestate, seu de non peccato formalis: ergo non certitudo de honestate certificabit conscientiam de inhonestate, seu de peccato formalis; sed habens non certitudinem de inhonestate habet simul (nisi aliquid addatur) non certitudinem de honestate: ergo operans cum ea utrāque non certitudine tum inhonestatis, tum honestatis, non peccabit simul formaliter, & peccabit simul formaliter: non peccabit formaliter, quia non certitudo peccati formalis, seu inhonestatis est certitudo de non peccato formalis; peccabit formaliter, quia non certitudo honestatis, seu non peccati formalis est certitudo de peccato formalis.

N. Confirmo 2. quia dari debet aliqua ratio,
220. cur non certitudo peccati formalis sit certitudo de non peccato formalis; non certitudo autem non peccati formalis non sit certitudo de peccato formalis; & cur valeat consequentia, non datur certitudo de peccato formalis, ergo datur certitudo de non peccato formalis; econtra non valeat, non datur certitudo de non peccato formalis, ergo datur certitudo de peccato formalis. Ratio autem alia non esse potest, quām quia præter puram non certitudinem legis, aut peccati formalis necessarium est aliquid principium, quo certificetur conscientia de non peccato formalis, eo ipso quod non detur certitudo peccati formalis; principium autem est certa libertatis posseſſio, quoties lex non est certa: ergo pura non certitudo peccati formalis non est satis ad non peccandum formaliter.

N. Confirmo 3. quia ſepe accidit, ut neutra
221. contradictoria sit certo folide probabilis, in quo caſu pro utrāque parte contradicitionis adeſt non certitudo, immo non probabilitas; & tamen tunc neutrā liceat amplecti poſſum, quatenus nullum adeſt prudens pro neutrā parte motivum: ergo folia non certitudo peccati non est ratio certificans conscientiam de non peccato, adeoque non valet, non ſum certus de peccato, ergo ſum certus de non peccato; quia ex hoc antecedenti, niſi addatur principium aliquod certum de non peccato, inferri non potest certitudo de non peccato; nullū enim consequens affirmativum ſequi potest ad antecedens purē negativum: ſed pura non certitudo peccati est antecedens purē negativum: ergo ex pura non certitudine peccati ſequi non potest hoc consequens poli-

tivum, nempe certitudo non peccati: ergo aliquod certum principium necessarium est, ex quo ea certitudo non peccati inferratur.

Probatur 3. quia ex unā parte indepen- N denter à non certitudine oppoſiti affigari potest ratio formalis communis non tantum judicio ſpeculativè certo, fed etiam ſpeculativè probabili, aut minus probabili de veritate, & honestate; independenter, inquam, à non certitudine oppoſiti affigari potest ratio formalis aſſecurans conscientiam de non peccato: ex alia parte, ut oſſidi, pura non certitudo oppoſiti non potest eſſe ratio formalis certificans conscientiam de non peccato in extremo, quod sequitur: ergo inaniter recurrit ad non certitudinem oppoſiti. Prima pars probatur; qua ratio formalis aſſecurans conscientiam de non peccato formalis, aut de honestate formalis operationis, communis omni judicio practico ſpeculativè certo, aut probabili, aut probabili de veritate ſui, & de honestate objecți, & actionis eſt ipla prudentia inſita cuique judicio practico certo ſpeculativè probabili, aut probabili, ut dixi d. 18. ſet. 8. ergo.

Probatur 4. ex Fogarino d. 2. ſet. 1. n. 3. N. Operans ex tenui probabilitate non tantum 222. non operatur honeste, quin inhoneste ope- Fogatur; damnatur enim ab Innoc. XI. quod Iun. XI. ad prudenter operandum ſati sit tenui probabilitas: ſed operans ex tenui probabilitate operatur ex non certitudine: ergo operans ex pura non certitudine operatur in- honeste. Si igitur tenuis probabilitas extre- mi A, qua eft quid plus quam pura non cer- titudo extremi B, non eft ſatis, ut licet ſequar extre- um A?

Probatur 5. quia, ut docui d. 18. ſet. 3. N. fuisse, ut quis sine peccato formalis operetur, 223. neceſſe ſaltem eft judicium certum de opinione, quam quis ſequitur; probabilitate, adeo ut ſatis non sit judicium purę probabile, aut probabilius de opinionis probabilitate: ergo ut quis licet ſequatur opinione A, multò minus ſatis eft pura non certitudo opinionis B. Consequentia pro- batur; quia pura non certitudo opinionis B non eft probabilitas opinionis A, & multo minus eft certitudo probabilitatis opinionis A: per hoc enim, quod opinio B non ſit certa, non fit, quod opinio A ſit probabiliſ; & multo minus fit, quod opinio A ſit certo probabilis: potest enim neutra contradictoria, vel una tantum eſſe proba- bilis;

bilis; nec per hoc quod una sit probabilis, sequitur, quod ejus contradictoria sit etiam probabilis, ut docui d. 4. ergo si ut quis licet sequatur opinionem A, non satis est probabilis probabilitas opinionis A; multo minus, ut quis licet sequatur opinionem A, satis erit pura non certitudo opinionis B opposita.

N. Ratio a priori est; quia non certitudo opinionis B opposita, neque est probabilitas opinionis A, neque est certitudo probabilitatis opinionis A: ergo per hoc quod opinio B non sit mihi certa, non sequitur, quod opinio A sit mihi probabilis; & multo minus sequitur, quod opinio A sit mihi certa probabilis; sed ex dictis d. 18. set. 3. nullum sequi possum opinionem, nisi ejus probabilitas sit mihi certa: ergo cum probabilitas opinionis A non sit mihi certa per puram non certitudinem opinionis B, eo ipso pura non certitudo opinionis B nequit esse ratio, ne quidem probabiliter, tantum abest certo allecurans conscientiam de non peccato formalis in opinando, & operando juxta opinionem A.

N. Probatur 6. quia, ut hanc disput. docui, operans cum conscientia dubia peccati, peccat; sed operans cum conscientia dubia peccati haber non certitudinem peccati; nec enim judicat certe esse peccatum opus, de quo dubitat num sit peccatum: ergo operans cum pura non certitudine peccati peccat formaliter: ergo tantum abest, ut pura non certitudo peccati certificet conscientiam de non peccato formalis, quin sequens puram non certitudinem peccati peccat formaliter.

§. III.

Diluitur ratio dubitandi allata §. 1.

S U M M A R I U M .

Quid sit de essentiā alicuius, & unde nam cognoscatur? Hec duo sunt inter se valde diversa, n. 227.

Quae regula communiter tradatur ut constitutive à non constitutivo formalis discernatur? Ibid.

Ea regula deficit, ibid.

Quidam exponenda ut teneat, ib.

DD. negantes usum ex hypothesi impossibili, n. 228.

Est utilis, n. 229.

Inductio plurimorū TT. qui cā usū sunt, n. 230.

Scotus, ibid.

Aristoteles, n. 231.

S. Bonav. ibid.

Alli Antiqui, ibid.

Tom. III.

R Espondeo 1. necessarium mihi esse ex professo exponere rem valde universalem. Aliud est quid sit de essentiā aliquā.

Q iij jus,

D I S P V T . I X X .

186

ius, & facile dicitur esse id, quod est de quidditate illius: aliud undenam cognoscere possum hoc esse, aut non esse de essentiā alicuius rei: quo modo aliud est quid sit homo: aliud undenam discernere possum, an hoc sit homo. Argumentum in praesenti tangit regulam discretivam constitutivi formalis, & intrinseci à non constitutivo intrinseco. Communiter autem hæc regula traditur. Id est de essentiā, quo solo sublatto, & manentibus, sive per possibile, sive per impossibile omnibus aliis, non manet totum. Dixi, manentibus sive per possibile, sive per impossibile omnibus aliis. Ex quo sequitur, quod valde manca sit regula allata in argumento, quo dicitur, illud est ratio formalis, quo posito datur effectus formalis: & quo sublatto auferitur, nisi enim aliquid addatur tum ex ea parte, que est negativa, tum ex ea, que est affirmativa, ea regula deficit, ut docui in Physicā, & in Tract. de Sacram.

C. de intentio Ministri sit de essentiā Sacra-
menti, ut primus omnium ex professo exa-
minavit, & affirmavit C. de Lugo dis/p. 2.
P. Arrix. sect. 7. quem secutus est P. Arriaga d. 3. a/n.

C. Pallav. 19. P. Esp. qu. 6. C. Pallav. num. 48. P.

P. Esp. Bernal. d. 3. a/n. 162. P. Haunoldus à n. 768.

P. Berin. & nos cum illis. Deficit igitur regula in

objectione adducta: tum quia sublatā præ-

cise vel unā physicā conditione, ex. gr. ubi-
catione conservativā hominis, non datur

homo; nec tamen actio, aut ubicatio est ra-

tio formalis, ne quidem partialis constituti-

va hominis in suo esse physico: ergo di-

ceta regula, quā parte est negativa, nisi ita

explicetur: illud non est ratio formalis,

quo præcisè sive per possibile, sive per im-

possibile sublatto, datur effectus formalis;

nisi, inquam, ita explicetur, est falsa. Simi-

liter est falsa, quā parte est affirmativa, nisi

ita explicetur: illud est ratio formalis par-

ialis, aut totalis, quo præcisè, sive per pos-

sibile, sive per impossibile posito, & sublat-

sive sive per possibile, sive per impossibile,

seu præcisivè mentaliter aliis, datur effectus

formalis.

N. Seio regulam à me allatam non placere
228. negantibus usum hypothesis impossibilis
P. Perez valere; putant enim cum P. Perez d. 5. de
C. Pallav. Scientiā Dei à n. 9. ex quilibet tequi tempore
P. Esp. ambo contradictionia, cumque arguendi mo-
dum esse valde difficilem, & parum utilem
ait C. Pallavic. h̄o cap 29. immo non placere
nisi levioribus ingenii, & superficialiter
doctis contendit P. Esp. quæst. 36. de
Deo; & ad summum tunc adhiberi, quando hypothesis est incerta saltem vel ex parte defendantis, vel ex parte arguentis.

At ego fusè ostendi in Physicā in Tract. Negotiationibus, 1. esse valde utilem: ut enim separatio realis unius objecti ab alio faciat clarissimum unum ab alio objecto discernatur; & unio unius cum alio inservit, ut clarissimum appareat oppositio, vel connexio objectorum inter se; ita separatio intentionalis, seu facta per intellectum prescindente unum identificatum ab alio facit, ut clarissimum discernatur una essentia ab aliâ; & ut sciret quid sequatur formaliter, quid realiter tantum.

Ostendi 2. inductione, talen modum N. placuisse viris profundè doctis; & quidem quændo hypothesis tam apud defendantem, quam apud arguentem est evidenter impossibilis; dedi autem ibidem plurimos ex primis Theologis, Antiquis, & Modernis, scilicet quibus addo Scotum in 1. dis/p. 3. qu. 5. n. 2. qui arguit contra definitionem vestigii, quod dat S. Th. & uitium hypothesis impossibilis, ut enim: *Si tantum esset possibile unum animal in universo adhuc ejus vestigium non esset rursus* & Pontius ibid. n. 121. Rursus Scotus in 1. dis/p. 5. qu. 2. n. 17. ut explicit, quonodo essentia, & relatio personalis constituant, sine eo, quod alterum sit potentiale, alterum actuans, utitur exemplis impossibilibus. Similiter idem Scotus in 1. dis/p. 7. qu. 11. n. 2. impugnans D. Thomam afferentem essentiam esse id, quo Pater generat, ait, *quod per se est Deitas, quod per se generabit, id est, si fine Personis est, generaret.*

Idem habet Arist. lib. 7. Top. cap. 1. ubi N. ait: *Quare supposito aliquo sive vero sive falso, 228.* (nihil enim referit) si alterum &c. Etib. 1. *Arist.* *appeterent, si haberent intellectum.* Idem S. Bonav. citatus à Pontio in Cursu dis/p. 27. n. 36. arguens fidem nostram certiorum esse, quia Fidelis debet potius esse paratus ad negligandas alias veritates naturales; hec autem hypothesis est impossibilis; verum enim *numquam negari potest.* Idem Henric. quod P. Valerius lib. 5. qu. 1. citatus à P. Valerius dis/p. 118. in Ghent. 1. p. n. 1. dicens: *Licet possiles non effici Otho plures creature realiter distinctas, adhuc intellectus Dei, & Beatorum distinguendus in Deo plura attributa.* Idem Gabriel in 1. dis/p. 2. qu. 1. lit. H. idem Ochan. ibid. lit. I. cùm tamen ibi contra nullum argueret: utitur enim hypothesis impossibilis præcisè, ut explicet distinctionem attributorum inter se. Idem Aureolus in Prol. art. 5. pag. 65. probans syllogismum non esse subjectum adaequatum Logice, ait enim *Date per impossibile, quod nullus syllogismus est possibilis, adhuc scibilitas decem dicibilium incomplexorum &c. est scibilitas logicalis:* & paulo post:

ari: Confirmatur, quia si per hypothesim tollatur ratio subjectiva ab aliqua scientia, non remanet illa scientia, nec secundum partem, nec secundum totum. Idem habet Caet. 2. 2. q. 2. art. 8. §. quod 2. ubi utitur contra Scot. hypothesi impossibili, ait enim: Si Dens esset unus suppositaliter, scilicet unus essentialiter &c. utitur autem per se, hoc enim Scotus negat. M. Naz. Idem M. Nazar. 1. p. qu. 2. art. 7. contr. 2. §. confirmatur 2. & quamvis §. posterior est, ante argumenta, & solutiones dicat, ex hypothesi impossibili plerumque sequi contradictoria, eo ipso quod dicit plerumque, conedit implicite aliquando non sequi. Idem habet Maurius Hybernius commentans Maur. Scotum in 1. disp. 1. qu. 2. num. 6. ubi utitur hypothesi impossibili, ait enim: Quando cumque aliquid est, à se tale, erit tale, si per hypothesi impossibili, quodlibet aliud non esset. Idem Mistr. Rubionus in 1. disp. 8. qu. 3. art. 1. & Mistr. Aureol. Dicand. ex eo in 1. sent. disp. 2. n. 47. qui dicunt, Si per impossibile Deitas non esset sapientia; & iterum in 1. disp. 6. n. 231. Aureolus in 1. disp. 8. pag. 291. col. 1. §. Ad propositum: Durandus in 1. disp. 2. qu. 3. num. 15. Similing. tr. 3. de Deo d. 1. n. 6. & tr. 2. d. 1. n. 46. Demum ex Antiquis Philosophis utitur hypothesi impossibili Avicenna cap. 3. in 4. Met. ait enim: Si Doctor artis posset revelare id, quod est in anima, alio modo, (id est, sine verbis) supercederet à verbis. Ecce inductione Theologorum Antiquorum, immo & Philosophorum, quam utilis, & frequens fit usus arguendi ex hypothesi impossibili.

N. Quod si Modernos citare vellem, nullus esset scribendi finis; ne vero fidei mœxi alii. P. Fons. quid detrahi possit, ecce tibi aliquos ex Philosophis, & Theologis Modernis. P. Fon- fonsius in 2. Met. cap. 3. qu. 1. sent. 6. in fine ait: Sublati hujusmodi relationibus, adhuc in subiectis est unitas; eadem utitur in lib. 2. Met. cap. 2. qu. 5. sent. 5. §. Quod sequitur ob- jicitur. P. Arriaga d. 2. Logicae n. 79. & n. 86. P. Cattaneus disp. 1. qu. 3. n. 8. & d. 2. qu. 1. n. 30. querens, an necessarium sit ad cognitionem practicam, ut opus fiat liberè libertate contradictionis, hæc habet: Secundo, quia Deus etiam si necessariò, & sine libertate contradictionis produceret mundum, adhuc haberet cognitionem practicam mundi, idato quod in ea hypothesi operaretur per intellectum, & voluntatem eo modo, quo in presenti operatur ut Author naturae. Pontius disp. 1. Logicae n. 109. in additione contra Mistr. utitur hypothesi impossibili, ait enim: Quamvis nullus intellectus esset possibilis, unum album esset; idem habet d. 2. Logicae n. 3. & n. 23. & 45. M. Joan. à

S. Thom. qu. 1. Logicae art. 3. circa finem ait M. Joan. Si non daretur dirigibilitas artificioſa, & à S. Th. realis ipsorum actuum, non daretur Logica; eadem iterum utitur in 3. p. disp. 1. art. Compl. 2. n. 39. M. Gonet. tom. 3. disp. 3. num. 72. p. Hurt. Complutenses disp. 2. Log. num. 11. dicuntur P. Izquierdo. Paries dicitur virius, eti nullus esset possibilis intellectus. P. Molina 1. p. qu. 1. art. 4. Calagur. disp. 1. ad finem ait: Esto Deus ageret ex natura P. Oviedo. cœlitate naturæ, adhuc ageret per intellectum, & voluntatem. P. Hurt. disp. 6. Met. Monac. sent. 4. §. 135. eā utitur; & §. 200. & expli- cat clare disp. 4. Met. §. 32. quo sensu ad- hibenda sit. P. Izquierdo. disp. 13. in Pharo n. 6. Aguir. 325. ait, modum arguendi ex hypothesi impossibili esse utilissimum, & utilissimum ad indagandas rerum essentias; quod idem ait M. Gonet. tom. 3. d. 3. de Essentiâ Beatiitudinis n. 114. & 108. & d. 2. n. 48. & 42. ait, esse modum investigandi essentialia. P. Lynceus lib. 2. Met. tr. 2. num. 42. Calagur. d. 6. Log. n. 24. Spinula d. 6. Log. n. 11. P. Ovied. contr. 3. Met. p. 1. num. 13. & contr. 4. p. 8. n. 49. Del Monaco p. 4. Met. d. 2. sent. 2. P. Maurus tom. 2. de Deo qu. 83. n. 8. & de Act. Hum. qu. 3. n. 20. & de Fide qu. 6. n. 3. C. de Lug. d. 1. de Fide n. 83. & tom. 1. de Just. d. 1. n. 58. C. Aguir. tom. 2. in S. Ansel. d. 93. sent. 1. agit de hoc arguendi modo; & iudicet Ariist. & co. passim utitur, ut constat ex tom. 3. in S. Ansel. sent. 2. n. 13.

Sed quid plura? Idem P. Perez d. 2. N. de Deo cap. 1. n. 12. explicat locutionem 233. P. Perez externam Dei, & utitur hypothesi impossibili; ait enim: Si per impossibile ista signa nos fallerentur, Deus mentiretur: & in 1. de Just. n. 24. & d. 5. de Incarn. cap. 8. n. 4. & n. 3. de Justificatione impii d. 3. cap. 4. C. Pallav. n. 24. utitur hypothesi impossibili. Ipse C. Pallav. 1. 2. d. 1. qu. 1. art. 3. ut explicet differentiam inter bonum honestum secundum naturam, & honestum secundum legem, utitur hypothesi impossibili: & cap. 3. de Incarn. eadem utitur ut explicet proportionem intrinsecam meriti cum premio; ait enim: Ita ut si Deus non esset Dominus omnium, & vellet emere nostra merita, justum pretium solveret, dando, quod dat: immo in Tract. de Sacram. eadem capite, quo ejus usum rejicit, eadem utitur n. 32. ait enim loquens de cognitione affirmativa abstractivâ, quod si esset intuitiva, videret illud in se. Demum ipse P. Esparr. qu. 14. de Fide art. 2. & 3. ut explicet differentiam causa à conditione utitur hypothesi impossibili; & qu. 6. de Sacram. querens differentiam constitutivâ à non constitutivo, utitur regulâ relatâ; & eam bis exponit per hypo-

hypothēsim impossibilem. Ergo immerit dicitur, quod non valeat usus arguendi ex hypothēsi impossibili, & quod non placeat nisi levioribus ingenis, & superficialiter doctis: puto enim ferē omnes à me citatos fuisse apprime doctos.

N.
234. Verum quidquid sit de valido arguēdi usu ex hypothēsi impossibili, certum mihi est, ejus regulæ Autores, quā constitutivam à non constitutivō discernitur, est Lugo. fe P. Espanz. de Sacram. qu. 6. ar. 1. & art. P. Arriag. de Sacram. d. 3. an. 19. C. cast. de Lugo l. c. P. Haunoldum ibid. camque P. Rhod. approbat P. Dicastillo n. 352. P. Rhodes, & alii plures. Porro ejus Autores non intelligunt eam nisi in sensu praeclarivo, id est, quo praeclē per intellectū sublatō; ita ut sensus sit, id est de essentiā, quo praeclaris non intellecto, intellectis tamen omnibus aliis, non intelligitur totā. Hanc autem regulam pro discernendo constitutivō à non constitutivō rei puto esse optimam, immo evidenter, ut etiam omnes citati Autores contendunt. Ratio est; quia implicat, ut intelligantur omnia constitutiva totius, & non intelligantur totum, cūn totum non sit, nisi omnes partes: ergo si praeclaris non intellecto A, intellectis tamen omnibus aliis, non intelligitur totum, est evidens A esse de intellectione totius. Confirmo: Vel praeclaris non intellecto A, intelligitur totum, vel non? Si intelligitur; ergo A non est de essentiā; implicat enim, ut intelligatur totum, & non intelligantur omnes ejus partes: si non intelligitur totum; ergo A est de essentiā. Consequētia est evidens: si A non est de essentiā, deberet posse intelligi totum sine A; sed non potest intelligi totum sine A: ergo A est de essentiā: ergo evidens est, id est de essentiā, quo praeclaris non intellecto, non intelligitur totum.

N.
235. Laudat hanc regulam C. Pallav. de Sacram. n. 29. ut optimam pro absoluis, non tamē pro revelatis: nam non intellecto uno essentialemente connexo cum alio, non intelligitur aliud, nec tamē illud est de essentiā hujus: ex gr. non intellecto Deo, non intelligitur visio Dei, nec creatura; similiiter non intellecto termino vel objecto, non intelligitur actio, & actus: rursus non intellecto externo Patre, non intelligitur Filius: nec tamē Deus est pars creaturæ, aut visionis; nec objectum pars actus; nec terminus pars actionis; nec Pater pars Filii. Quare n. 22. hanc duplē tradit: Id est pars intrinseca alicujus objecti, in quod voluntas eodem actu tendit, quo in objectum: Id est pars intrinseca alicujus, quod imme-

diatē in se ipso affirmatur; quod autem ratione alterius, id non est pars.

At antequam ostendam nostram regulam N. esse etiam evidentem pro relativis, impugn. 236 no duplicem allatam regulam. Primo, qua esto daretur idem esse constitutivum, ac quod immediate affirmatur; id non est, quod non affirmatur immediate; non ideo C. Pallavic. tradit regulam dilcretivam constitutivam à non constitutivō; aquē enim nihil ignotum est quid affirmetur immediate, quid mediata: ergo licet tō affirmatur immediate, explicet illud est de essentiā, non tamē dat regulam dilcretivam essentiā à non essentiā, quin confunditur quid sit essentiā cum regulā dilcretivā essentiā à non essentiā. Secundo, idem evenit, dum ait, illud est extrinsecum, quod est terminus; quis enim hoc ignorat? at hoc non est dare regulam dilcretivam extrinseci ab intrinsecō. Tertio, quia si id, quod amatur eodem acto, est constitutivum, sequitur, quod si Deus, & creature eodem actu amentur, creature erunt de essentiā Dei: ergo utraque allata C. Pallavicini regula est insufficiens, & fal- fa.

Quod autem nostra optima sit etiam pro relativis, sive sint, sive non sint essentiā, ter connexa, puto me ad evidentiam offerendum, si duo acutē penetrerentur. Primum est, quod cūn relativum sit concrenum, co ipso iūni potest, vel purē denominative, seu id quod dicitur relativum; & tunc venit solum subjectum denominatum, & praescinditur à formā denominante: vel quidditatē, ut relativum est; & tunc venit etiam forma; venit enim subjectum ut denominatum; ergo venit forma, & subjectum. Cū ergo visio Dei, licet sit grammaticaliter substantivum, sit tamen philosophicē adjectivum, est enim relativum, & idem est visio Dei, ac visio Divina, derivata a Deo ut formā denominante; ut enim visio denominat Deum vitum, ita Deus denominat visionem Divinam: consequētia visio Dei sumi potest vel purē denominative, & non constitutur per Deum, sed per solam visionem; vel quidditatē, & constitutur etiam per Deum, ut formā denominantem.

Alterum est, quem sensum habeant pro N. positiones exclusivæ, ita dictæ, quia per 238 particulas exclusivas tantum, solum, praeclaris, & similes, excluditur omne aliud subiectum à participatione talis praedicati. Scendum autem est, quod omni propositio exclusiva reducitur à Dialecticis ad exhibendum, ita dictam, quia eger expositione: sic ut autem omnis exponibilis exponitur per pro-

propositionem compositam, ita etiam omnis exclusiva. Porro exclusiva duplex est, alia est propositio affirmativa de signo exclusivo, & de copula; alia est affirmativa de signo exclusivo, & negativa de copula; utraque autem diverso modo exponitur. Affirmativa de signo exclusivo, & de copula est, que affirmat omne aliud subiectum excludi à participatione talis predicati, excepto eo, cui particula exclusiva adhaeret: ex. gr. tantum Petrus currit, exponitur per copulativam, cuius prima pars affirmat prædicatum de subiecto, secunda pars negat idem prædicatum de omni alio subiecto, hoc modo: Petrus currit, & nihil distinctum à Petro currit. Affirmativa de signo exclusivo, & negativa de copula exponitur per compositam, cuius prima pars negat illud prædicatum de subiecto, altera pars affirmat idem de omni alio subiecto: ex. gr. tantum Petrus non currit, exponitur Petrus non currit, & omne distinctum à Petro currit.

N.
239. Dices: Sæpe deficit essentia, sublato præcise aliquo extrinseco, sive sit causa, sive conditio, sive quid indispensabiliter conne-
xum; ita sublato præcise Deo, deficit visio
Dei, & omnis creatura: ergo falsum est, id
esse de essentiâ, quo præcise deficiente defi-
cientia; vel quod idem est, falsum est id
esse de essentiâ, quo præcise non intellecto,
non intelligitur essentia.

N.
240. Respondeo hanc propositionem, Essentia deficit deficiente præcise conditiones; vel
essentia non intelligitur non intellecto præ-
cise aliquo extrinseco, includere apertam contradictionem, adeoque negandam ut fal-
sum. Patet s' quia ea propositio ex parte sub-
iecti affirmat deficiere essentiam, ait enim,
Deficit essentia; ex parte prædictati negat
deficiere essentiam, ait enim, Deficit præcise
quid extrinsecum; quæ propositio est exclu-
siva; ergo exponibilis per hanc composi-
tam, Deficit quid extrinsecum, & nihil aliud
deficit; sed dicere, Non deficit nisi quid extrin-
secum, opponitur contradictione huic, De-
ficit essentia; ergo hæc propositio, Deficit
essentia, deficiente præcise aliquo extrinseco,
(sive hoc sit conditio, sive causa, sive aliud)
includit apertam contradictionem.

N.
241. Ex hoc patet falli qui dicunt, Non intel-
lecto præcise Deo, non intelligitur visio, cum enim
sit exclusiva, exponitur, Solus Deus non in-
telligitur, & omne distinctum à Deo intelligitur;
sed visio est distincta à Deo; ergo non intel-
lecto præcise Deo, visio intelligitur; ergo
ea propositio, non intellecto præcise Deo,
non intelligitur visio, idem negat, & affir-
mat s' etenim quatenus dicit, non intelligi-

tur præcise Deus, affirmat intelligi visio-
nem: quatenus dicit, non intelligitur visio,
negat eam intelligi; ergo idem negat, & af-
firmat.

Respondeo 2. ad idem argumentum alla-
tum §. 1. transmisâ maiori, negando mi-
norem; et si enim concedam, quod ut lícitè
sequar opinionem A, nec certitudo, nec cer-
ta probabilitas, nec certa probabilioritas
opinionis A sit determinatè necessaria; aliqua
tamen ex illis est necessaria, nempe vel cer-
titudo, vel certa probabilitas, vel certa
probabilioritas opinionis A; vel saltet aliquod
principium reflexum. Rursum esto ut sequar
opinionem A, necessaria omnino sit non cer-
titudo opinionis B; attamen ut lícitè sequar
opinionem A, non fatis est pura non certi-
tudo opinionis B, quia, ut superius dixi, ex-
ponens quid sit probabile, & probabilitas,
ad probabilitatem requiritur ratio gravis, &
solida relativè, & absolutè; adeo ut, ut ali-
quid sit certo prudenter probabile, non sa-
tis est, ut ejus oppositum non sit certum, sed
præterea requiritur, ut pro se habeat ratio-
nem certò gravem absolute, & relativè;
etenim pura non certitudo oppositi requiri-
tur tamquam negotio impedimenti; ratio
autem certo gravis requiritur tamquam for-
male constitutum opinionis certò proba-
bilis.

N.
243. Quare qui ex purâ non certitudine veri-
tatis opinionis B oppositæ infert probabili-
tatem opinionis A, ita arguit, ac qui ex ne-
gatione catenæ inferret potentiam locomoti-
vam: sicut ergo, ut ego de uno ad alium
locum moveri possim, necessaria quidem est
non catena, tamquam negotio impedimenti;
attamen non satis est, sed præterea necessaria
est potentia vitalis locomotiva: ita accedit
in præsenti: et si enim ut prudenter opiner,
& operer juxta opinionem A, necessaria sit
ipsa non certitudo veritatis opinionis B op-
posite, tamquam negotio impedimenti tol-
lentis probabilitatem ab opinione A; atta-
men non satis est, sed præterea necessarium
est, ut vel ipsa opinio A nitatur rationi cer-
tò absolute, & relativè gravi; vel adsit ali-
quod principium generale reflexum certi-
ficans conscientiam quid hæc, & nunc licet
sequi opinionem A: ergo pura non certitu-
do de veritate opinionis B oppositæ non sa-
tis est, ut prudenter opiner, & operer juxta
opinionem A.

Adde argumentum aliter peccare ex eo N.
quia nulla sive certitudo, sive probabilitas,
sive probabilioritas de veritate opinionis A,
& de honestate objecti, & operationis sit in
singulari, & determinatè necessaria, ut lícitè
opiner,

opiner, & operer juxta opinionem A, hinc inferre, quod vel nulla ex illis sit indeterminate necessaria; aliqua enim ex illis est indeterminate necessaria; eo modo quo licet nullus oculus sit in singulari necessariis ad videndum, aliquis tamen vagè sumps-tus est necessarius: vel saltem quod non sit necessarium principium reflexum certificans conscientiam de non peccato in sequendo opinionem A.

N. Ad aliud respondeo nostram doctrinam plurimum differre à doctrinā Caramuelis: Nos enim volumus necessarium esse judicium aliquod, sive directum de veritate opinionis, & de honestate, aut non malitia obiecti, & operationis; sive reflexum de certa probabilitate veritatis opinionis, & non malitia obiecti, & operationis; sive aliquod principium genericum ab hoc judicio directo, & reflexo distinctum, ad hoc, ut sine peccato formaliter honeste operemur: non autem volumus satis esse solam non certitudinem opinionis oppositam divisam ab omni dicto iudicio. Si enim sola non certitudo veritatis opinionis B opposita satis esset ad licite opinandum, & operandum juxta opinionem A, sequeretur, quod licet sequi opinionem tenuiter, immo dubie probabilem, dubio non deposito, immo nullo modo probabilem; nam cum his omnibus stat non certitudo opinionum oppositarum: per hoc enim quod opinio B opposita non sit certa, non sit quod opinio A sit certa probabilis; sed nullum ex his licet: ergo sola non certitudo veritatis opinionis B opposita non satis est, ut licite sequar, & operer juxta opinionem A.

N. Econtra Caram. sola, & pura non certitudine veritatis opinionis B, contentus est, Caram. ut licite opiner, & operer juxta opinionem A. Quare non certitudo opinionis B opposita, esto faciat, ne sim obligatus sequi opinionem B, non tamen facit, ut certus sim me non peccare formaliter opinando, & operando juxta opinionem A; ad hoc enim non satis est pura non certitudo veritatis opinionis B, sed ulterius requiritur, vel iudicium directum probabile, aut probabilius de veritate opinionis A, vel iudicium reflexum de certa probabilitate, aut probabilitate veritatis opinionis A; vel hoc utroque suspenso, requiritur principium aliquod morum reflexum, quo certus siam me non peccare formaliter opinando, & operando juxta opinionem A. Principium autem esse potest aliquod ex his, *Licitus est usus cuiusvis certò probabilis, opinio A est talis, ergo ejus usus licet: Lex que non est*

certa, non obligat, lex asserta ab opinione B non est certa, ergo non obligat: Lex certò probabilitate negata non obligat, sed lex afera ab opinione B negatur certò probabilitate ab opinione A, ergo non obligat.

Dices: Si ut certus sim de non peccato N, formaliter fatis est, quod gaudeam hoc principio, *Lex que non est certa non obligat*, sequitur, quod sola non certitudo legis fatis sit, ut sine peccato formaliter operer; & quod sola non certitudo legis certificet meam conscientiam de non peccato formaliter; sed hoc ipsum docet Caramuel; ergo nos tandem in ejus doctrinam incidimus.

Respondeo duo doceri à Caramuel: N. primum, quod sola non certitudo legis faciat ne sim obligatus sequi legem; alterum, *Caram. quod sola non certitudo veritatis opinionis B opposita faciat, ut licite sequamur opinionem A.* Primum nos docemus cum S. Thom. quem dedi d. 11. n. 119. & S. Anton. & hoc saepius probavi, præcipue d. 11. secl. 4. & alibi. Alterum negamus ab dicta. Quod autem ex primo non necessario inferatur alterum, patet & quia nos in primo calu semper statuimus principium, aut iudicium aliquod certum, quo conscientia certificetur de non peccato formaliter; præteritum cum ipsa non certitudo legis, quod non obliget sequi legem, refolivatur in professionem libertatis, in qua nati sumus: contra in altero calu nego unicè, quod ventas opinionis B sit certa: ex hoc autem precice inferri potest, quod non tenet sequi opinionem B. Quod autem licite sequi possum opinionem A, non infertur ex pura non certitudine opinionis B; nam potest opinio B non esse certa; & simul non esse probabilis opinio A: ergo vel debet accedere principium reflexum, quo de non peccato certificer sequendo opinionem A; quatenus licite sequi possum omne quod non est certò vetitum, sed quod assertit opinio A, non est certò vetitum, ergo &c. vel debet accedere iudicium reflexum de certa probabilitate veritatis opinionis A; aut iudicium certo probabile directum de veritate opinionis A; aut iudicium certò probabile directum de veritate opinionis A, & de honestate, aut faltem non in honestate obiecti ab eo iudicio certo probabili asserti; & actus ab eodem iudicio certo probabili directi, & regulati. Ratio omnium est; quia sine bona fide non licet operari. Quare revera puto, quod Caramuel eti diversimodo loquatur, attamen non velit nisi, quod omnes docemus, nempe requiri iudicium certum de non peccato, ne formaliter peccemus; & ad hoc sufficiere principium.

principia generalia; qualia sunt, *Licet omne assertum licet à viro mihi prudenti: Licet omne certò probabile: Licet omne non certò veritum, & multò magis, si prudenter negetur esse veritatem.* Porro hæc principia, ut licetant, presupponunt semper utrum ius sufficientis diligentia pro veritatis, & viri prudentis inventione; non autem quod pro omni opinione, ut eam licetè sequar, requirantur rationes particulares illius, ut tandem Caram se explicat.

N. Omitto reliqua argumenta Caramuelis distinguentis, immēritō tamen, veritatem practicam ab honestate, nisi per veritatem intelligat judicium; & per honestatem intelligat voluntatem; eaque fufē reterit, & refellit Fogarinus d. 2. qui tamen non tantum impugnat doctrinam Caram, quam nos presenti sect. impugnamus, sed præterea aliam, quam nos saepe propugnavimus, videlicet, quod lex non certa, non certò obliget. Ne vero aliquid à nobis omissum videatur, solvere duxi, quæ sunt contra me.

N. Arguit itaque 1. Fogarinus n. 33. Ignorans vincibiliter legem peccat formaliter, si contra eam operetur; sed ignorans vincibiliter legem non est certus de lege: ergo qui non est certus de lege, potest peccare formaliter: ergo falsum est nostrum principium, quod ne quis peccet, satis sit non certitudo legis, tēt hoc principium, *Lex que non est certa, non obligat.*

N. Respondeo, quod non certitudo legis inclusa in vincibili legis ignoratiā, sit non certitudo culpabilis, & voluntaria. Nemo autem nostrum stans pro hoc principio, *Lex que non est certa, non obligat,* intelligit, quæ nō est certa ex cùlpā, & ignorantia voluntariā, & liberā; sed quæ non est certa post necessarium, & inculpabile de existentiā legis examen: & ita saepe explicuimus, qualiter non certitudo legis satis sit ad non peccandum formaliter. Diximus autem solum non certitudinem, quæ post præmissum fieri, & debitum pro legis existentiā examen habetur, exculcare a peccato formali. Similiter saepe explicuimus, qualiter verum sit, quod lex non certa non certò obliget. Diximus autem non obligare, non tantum, si ejus existentia non sit certa, sed multo minus obligare, si præterea ejus existentia prudenter negetur, aut negari possit, ut accidit, quoties opinio negans legem est certò probabilis.

N. Arguit 2. n. 42. Quoties opinio stans pro existentiā legis habet pro se rationes certò graves, eo ipso possesso libertatis à lege

non est certa; ergo tunc non licet, sequi opinione oppositam nixus certo principio de possessione libertatis à lege.

Sed contra; quia rationes probabiles sua- N. dentes veritatem opinionis affirmantis le- 253. gem, eo ipso quod sunt purè probabiles, eo Fogar. ipso non tollunt certam possessionem libertatis à lege, nullum enim incertum potest vincere certum: sed omnis ratio, eti certò probabilis, est incerta, ergo vincere non potest jus certum libertatis, in quā natūratur. Quod vero iterum num. 48. Fogarinus repetit, nempe quod probabilitas legis veritatis sit probabilitas, quod non detur libertas à lege, nec possessio libertatis à lege, sa- pe à nobis solutum, & negatum est. Si enim, juxta Fogarinum, per hoc quod sit probabilis opinio B, non fit, quod opinio A contradicit illi sit probabilis, multò minus probabilitas, quod detur lex, faciet, quod sit probabile non dari libertatem à lege, simò eti hoc faceret, non tamen facere potest, ne detur certitudo possessionis libertatis à lege; certi- tudo enim libertatis à lege, & possessionis libertatis à lege, unicè tollitur per certitudinem legis. Abstineo à reliquis à me fulè solutis. Vide quæ dixi, ubi solvi hoc ipsum in terminis dicendo, quod certa posse- sio libertatis non tollatur per probabilitatem.

Arguit 3. an. 131. quia nec metaphysicè, N. nec physicè, nec moraliter certum est, quod in dubiis melior sit conditio possidentis in 254. omnium virtutum materiā; ergo per hoc P. Vald. Fogar. principium haberi non potest certitudo con- M. Mer. scientiae de non peccato. Antecedens probat; P. Azor. quia P. Vald. 1. 2. d. 66. cap. 7. n. 41. & d. Fagnan. 65. cap. 3. num. 13. M. Mercor. P. Azor, Fagnan. P. Scild. & alii non tantum negant esse certum, quin afferunt esse falsum, quod valeat in omnium virtutum materiā: immò adhuc dato, quod estet verum, non est cer- tum quod valeat etiam extra causis justitiæ, seu ubique: si enim certum estet, quod etiam extra causis justitiæ valeret, estet im- probable, quod non valeret extra ca- usis justitiæ; sed hoc dici non potest, quia plus quam duodecim Authores afferunt non valere extra materiam justitiæ; ergo &c.

Sed contra 1. quia sive ea regula etiam N. extra causis justitiæ sit certa, sive non sit cer- ta, nobis tamen taliter est longè probabilior; 255. ergo satis est ad certò excludendum omne peccatum formale; hoc enim excluditur per omne judicium certò prudens de non peccato formali, quale per nos est dicta re- gula. Accedit quod si Fogarino qualibet ejus

D I S P V T . E X X .

192

ejus opinio particularis est ei certa, cur ea regula non poscit nobis esse moraliter certa, cum eam tueantur ferè omnes DD.

N.
256. Contra 2. quia ignoro quomodo Fogarinus utatur hoc argumento, nempe quod ea regula etiam extra materiam iustitiae ideo certa non sit, quia alias opposita sententia negans valere extra materiam iustitiae esset improbabilis; hanc autem opinionem docent 12. Doctores. Ignoro, inquam, quot modo hoc argumento utatur: etenim si hoc iuxta eumdem tenet, eo ipso infringit, quidquid toto suo opere docet, nempe quod non satis sit ne quidem probabilitas opinionis, sed semper requiratur certitudo taltem mo-

ralis de speculativâ veritate cuiusvis opinonis, quam quis sequitur. Infringit autem, tum quia contra hanc ejus tentationem stant ferè omnes DD. ergo non est ei certa; ergo non sequitur certum: tum quia qualibet opinio inter TT. hinc inde controversia, & incerta habet contra se plures, ex quae opposita non est dicenda improbabilis: ergo vix aliqua opinio particularis, quam Fogarinus sequitur, potest esse certa, atque adeo vix aliqua, ad quam obligat, potest esse certa; obligabit igitur ad impossibile. Denun quid axioma valeat ubique, si pius ostendit dispa. 11. & dispa. 16.

TRA.